

« Tu n'as pas de fièvre », dit-elle.

Un homme d'une cinquantaine d'années était couché dans une vaste chambre, à laquelle une tourelle d'angle imposait une forme irrégulière. Une femme, déjà prête pour la journée malgré l'heure matinale, se tenait debout entre les deux lits et regardait un thermomètre. Elle avait un visage doux et régulier qui gardait, malgré les cheveux gris des tempes, beaucoup de fraîcheur.

« Trente-sept un, dit-elle... Cela ne peut être bien grave... Est-ce que tu souffres?

- Non; je ne sens plus rien.
- Qu'as-tu éprouvé?
- J'ai été réveillé par un sentiment de gêne dans la région du cœur. Puis cette gêne s'est transformée en angoisse et je t'ai appelée... C'est fini.
- Veux-tu que je fasse monter le docteur Toury?
- Pour quoi faire, Valentine?... Je t'assure que c'est fini... Fausse alerte.
- Alors promets-moi de rester au lit ce matin.
- C'est dommage; il fait si beau. »

Par la fenêtre ouverte, on voyait une prairie inclinée qui descendait jusqu'à la rivière, puis, sur la pente opposée, la lande semée de bruyères qui remontait jusqu'à la métairie de Brouillac. A gauche, une pièce d'eau reflétait des saules et des bouleaux. A droite, les collines couvertes de forêts s'étendaient à perte de vue, d'abord vertes, piquées de châtaigniers et de chênes, puis bleues, opaques, et là-bas, vers Périgueux, grises, transparentes, allongées sur l'horizon comme des vapeurs au crépuscule. De cette crête élevée on découvrait une grande partie de la Dordogne et l'immensité du

บทที่ 1

“ไม่มีใช้นะ” หล่อนกล่าว

ชายวัยประมาณ 50 ปีนอนอยู่ในห้องนอนกว้างซึ่งด้านหนึ่งเป็นหอคอยเล็กมุมปราสาท ทำให้ห้องนี้ดูแตกต่างไปจากปกติ หญิงคนหนึ่งซึ่งเตรียมพร้อมสำหรับวันใหม่แล้วแม้ว่าจะยังเข้าตู่กำลังยืนอยู่ระหว่างเตียงนอนสองเตียงและดูปรอทวัดไข้ ใบหน้าหล่อนได้รูป อ่อนโยน และยังคงสติโลอยู่มากแม้ว่าจะมีผมสีเทาๆ แหมอยู่บริเวณขมับ

“สามสิบเจ็ดจุดหนึ่ง” หล่อนเอ่ย... “ไม่ได้หนักหนาอะไร... เธอเจ็บตรงไหนหรือเปล่า?”

“ไม่ ไม่เจ็บเลย”

“แล้วก่อนหน้านี้เจ็บตรงไหนบ้างไหม?”

“ฉันตื่นเพราะรู้สึกแน่นหน้าอก ทำให้ฉันกังวล เลยเรียกหาเธอ... แล้วก็หายแล้ว”

“จะให้เรียกคุณหมอตัวอื่นมาดูไหม?”

“เรียกมาทำไมเล่า วาดึงดิน... ก็ฉันบอกเธอแล้วว่าหายแล้ว... ตื่นตูมไปเปล่าๆ”

“ถ้าอย่างนั้น สัญญากับฉันนะว่าเข้านี้เธอจะนอนพักอยู่กับเตียง”

“น่าเสียดายนะ อากาศดีมากเสียด้วย”

หากมองออกไปทางหน้าต่างที่เปิดอยู่ จะเห็นทุ่งหญ้าลาดลงไปจนจรดแม่น้ำ บนเนินฝั่งตรงข้ามกันนั้นเป็นทุ่งปกคลุมไปด้วยฝืนหญ้าลาดชันขึ้นไปจนถึงที่ดินให้เขาทำการเกษตร บรุษยัค ส่วนทางซ้ายเป็นสระน้ำซึ่งสะท้อนเงาของต้นหลิวและต้นเบิร์ช ทางขวาเป็นเนินปกคลุมด้วยฝืนปากกว้างไกลสุดสายตา เริ่มจากเห็นเป็นเนินสีเขียวๆ ที่มีต้นเกาลัดและต้นโอ๊ก จากนั้นก็เป็นสีน้ำเงินที่บๆ และไกลออกไปทางเมืองเบริเกอชท์ จะมองเห็นเป็นเนินสีเทาๆ ไปรุ่งไรชานานไปกับขอบฟ้าดูจเมฆหมอกยามอาทิตย์อัสดง จากสันเขาสูงนี้ เราสามารถมองเห็นพื้นที่ส่วนใหญ่

paysage où se nichaient des métairies aux toits violets, des châteaux aux tours blanches, des églises dont les clochers seuls émergeaient des bois, soulignaient encore le prodigieux silence qui montait de cette province endormie et que ne perçait aucun bruit sauf, çà et là, le cri d'un loriot, le chant d'un coq et léger, continu, presque insaisissable, le ronronnement d'une batteuse.

Gaston Romilly respira de nouveau avec force l'air du matin, puis se tourna vers sa femme. Elle avait couvert l'autre lit et rangé les vêtements épars de sorte que la pièce avait pris, par le contraste entre l'ordre des objets, la robe claire de Valentine et la présence insolite de l'homme étendu, l'aspect, toujours un peu discordant, d'une chambre de malade.

« Il me reste, dit-il, une douleur dans la nuque et dans les épaules. »

Elle faillit répondre qu'il s'était, la veille, exposé trop longtemps à la fraîcheur de la nuit. Cette promenade qu'il avait faite après le dîner, seul avec Colette, avait irrité Valentine. Puis elle s'était reproché ce sentiment. Serait-elle jalouse? De sa propre fille? Elle secoua la tête pour écarter ces pensées absurdes. Valentine était si active que les images de la mémoire n'avaient guère prise sur elle. Elle trouva plaisir à préparer pour le malade les objets dont il avait besoin pour se raser dans son lit, lui donna son journal, un peu plus tard son déjeuner, puis alla faire à sa place la tournée des laiteries, des étables et des potagers. Vers neuf heures, elle reçut le régisseur, Roubinet, parla de la vente d'un veau, d'une charpente à réparer, et remonta enfin chez Gaston munie de toutes les nouvelles.

« Alors voici, dit-elle : un peu moins de lait, par suite de la chaleur ; nous n'avons eu hier que cent soixante-cinq litres... Sarasana et Vigier ne sont pas venus travailler...

- Combien de sacs de blé à la Cerise?

ของเขตดอร์โดญและทิวทัศน์อันกว้างไกลซึ่งเป็นที่ตั้งของบรรดาบ้านพักเกษตรกรหลังคาสีม่วง ปราสาทหอคอยสีขาว โบสถ์ซึ่งเห็นเพียงหอรระฆังโผล่พ้นหมู่ไม้ ย้ำให้เห็นความเงียบสงบอย่างน่าอัศจรรย์ของชนบทที่หลับใหลแห่งนี้ ไม่มีเสียงอื่นใดเด็ดลอดออกมาเลยนอกจากเสียงที่ตั้งมาจากทางโน้นบ้างทางนี้บ้าง เช่นเสียงขับขานของนกขมิ้น เสียงไก่ขัน และเสียงรัวของเครื่องนวดข้าวซึ่งส่งเสียงเบาๆ อย่างต่อเนื่องจนแทบไม่ได้ยินเลย

ก็ตง โรมีย์ สูตอากาศยามเช้าเข้าไปเติมปอดอีกครั้งหนึ่งแล้วก็หันไปทางภรรยาของเขา หล่อนเก็บที่นอนของตัวเองและจัดเก็บเสื้อผ้าที่กระจัดกระจายทำให้ห้องนี้มีลักษณะขัดแย้งกันเล็กน้อย ดูเหมือนห้องคนป่วยเพราะข้าวของที่เปื้อนระเบียบและกระโปรงสีอ่อนๆ ของวาล็องตินนั้นขัดกับภาพผิดปกติของชายที่นอนอยู่

“ฉันยังรู้สึกปวดตรงต้นคอและหัวไหล่อยู่เลย” เขากล่าว

วาล็องตินเกือบจะตอบไปแล้วว่าก็เพราะเมื่อวันก่อนเขาออกไปตากอากาศเย็นตอนกลางคืนนานเกินไป หล่อนรู้สึกเคืองที่เขาโกหกแล้วไปเดินเล่นกันตามลำพังสองคนหลังอาหารเย็น แล้วหล่อนก็นึกตำหนิตัวเองที่รู้สึกเช่นนี้ หรือว่าหล่อนหึง หึงลูกสาวตัวเองเนี่ยนะ แล้วหล่อนก็สะบัดศีรษะเพื่อขับไล่ความคิดไร้สาระทั้งหลายทิ้งไป วาล็องตินเป็นคนกระฉับกระเฉงมากพอที่ภาพความคิดคำนึงเหล่านั้นไม่มีผลอะไรกับหล่อน หล่อนรู้สึกพอใจที่ได้จัดเตรียมทุกอย่างให้กับคนป่วยคนนี้ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ที่เขาต้องใช้สำหรับโกนหนวดบนเตียง ยื่นหนังสือพิมพ์ให้ ตามด้วยการเสิร์ฟอาหารเข้าในอีกชั่วครู่ และออกเดินสำรวจโรงรีดนม คอกม้า และสวนผักแทนเขา ประมาณเก้าโมงเช้า หล่อนไปพบรูบินเนต์ผู้ดูแลไร่ คุยเรื่องการขายวัวและโครงเรือนที่ต้องซ่อมเมื่อเสร็จภารกิจทุกอย่างแล้ว หล่อนกลับขึ้นมาในห้อง รายงานข้อมูลทุกอย่างให้ก็ตงรับทราบ

“เอาหละ ฟังนะ” หล่อนกล่าว “ ผลผลิตนมลดลงนิดหน่อย เป็นผลจากอากาศร้อนเมื่อวานนี้เราได้นมแค่ 165 ลิตร... แล้วก็ซาราซานากับวิกิเยร์ไม่ได้มาทำงาน...”

“แล้วเราได้ข่าวสาส์นจากไร่เซอริสก็กระสอบละ”

- Roubinet ne le savait pas encore.
- Il ne sait jamais rien.
- Que veux-tu? Il vieillit... Mais il est bien brave. »

Valentine, qui était née dans ce pays, employait toujours certains mots français dans leur sens périgourdin. « Brave », pour elle, signifiait : bon et honnête. Quand elle disait d'un de ses innombrables parents qu'il était « bien fatigué », son mari savait qu'elle annonçait une mort prochaine. Il aimait que, malgré tant d'années passées à Paris, elle eût conservé ce langage de terroir qui s'alliait en elle à une sagesse tranquille, paysanne.

« Où est Colette? dit-il. Rentrée de sa partie de pêche?

- Pas encore, mais il est très tôt.
- C'est le petit Saviniac qui l'a emmenée?
- Oui, dit Valentine; j'ai entendu la voiture vers quatre heures du matin. »

Romilly resta un instant silencieux, griffonnant des hexagones dans la marge du journal qui était sur ses genoux.

« Tu ne trouves pas dangereux, dit-il, de laisser Colette partir seule, dans la nuit, avec un jeune homme?

- Que faire? Elle connaît André depuis dix ans et Presque toutes les jeunes filles d'aujourd'hui ont la même liberté. Je ne sais pas si c'est un mal. Que peut-il arriver? Et si quelque chose devait arriver, la surveillance la plus sévère l'empêcherait-elle?

- Certainement, dit-il. Je te garantis que mes sœurs, à même si elles l'avaient voulu, n'auraient pu se mal conduire. Elles n'étaient jamais seules; ma mère et l'institutrice se relayaient pour les garder.

“รูบินเนตย์ยังไม่รู้เลย”

“เขาไม่เคยรู้อะไรอยู่แล้ว”

“เธอจะเอาอย่างไรล่ะ เขาแก่ตัวลง แต่ก็เป็นคนดี”

วาล็องตินผู้ซึ่งเกิดในดินแดนแถบนี้มักจะใช้คำฝรั่งเศษบางคำในความหมายของคนอเมริกัน คำว่า “เป็นคนดี” สำหรับหล่อนจึงหมายถึงใจดีและซื่อสัตย์ และเมื่อหล่อนพูดถึงญาติๆ จำนวนนับไม่ถ้วนของหล่อนว่ามีคนใดคนหนึ่งกำลัง “เหนื่อยมามากแล้ว” สมาชิกของหล่อนจะเข้าใจได้ว่าหล่อนกำลังบอกว่าเขาจะเสียชีวิตในเร็วๆ นี้ กัสตงชอบที่วาล็องตินยังอนุรักษ์ภาษาถิ่นเกิดขึ้น ผูกพันหล่อนกับวิถีชีวิตชาวบ้านเอาไว้ แม้ว่าหล่อนจะเคยใช้ชีวิตอยู่ในกรุงปารีสมาหลายปีก็ตาม

“โกแล็ตต์อยู่ไหนล่ะ” เขาถาม “กลับมาจากตกปลาหรือยัง”

“ยังเลย ยังเข้าอยู่เลยนี่”

“ไปกับเจ้าหนุ่มชาววินัยคละสิ”

“ใช่” วาล็องตินตอบ “ฉันได้ยินเสียงรถยนต์ตอนประมาณตีสี่”

กัสตง โรมีย์ เงียบอยู่ครู่หนึ่งพลางก็วาดรูปหกเหลี่ยมเล่นที่ขอบหนังสือพิมพ์บนตักของตัวเอง

“เธอไม่คิดว่ามันไม่ดีบ้างหรือที่ปล่อยให้ลูกออกไปกับเด็กหนุ่มตามลำพังตอนค่ำมืดอย่างนั้น”

“แล้วจะให้ทำอย่างไรล่ะ โกแล็ตต์รู้จักกับอ็องเดรมาเป็นสิบปีแล้ว แล้วเด็กสาวสมัยนี้ส่วนใหญ่ก็มีอิสระแบบนี้กันทั้งนั้น ฉันก็ไม่รู้ว่ามันเป็นเรื่องไม่ดีหรือเปล่า แล้วจะเกิดอะไรขึ้นได้ล่ะ และถ้าอะไรมันจะต้องเกิด การดูแลที่เข้มงวดอย่างที่สุดจะห้ามได้หรือ”

“ได้แน่นอน” เขากล่าว “ฉันรับประกันได้เลยว่าพี่สาวน้องสาวของฉันที่เมืองปงต์-เดอ-เลอว์คงประพาศิตัวนอกกลุ่มนอกทางไม่ได้เลย แม้ว่าจะอยากทำก็เถอะ ก็เพราะพวกเขาไม่เคยอยู่ตามลำพังเลย จะมีแม่กับครูคอยผลัดกันเฝ้าดูแลตลอด”

- Et quel a été le résultat? dit Valentine... Mieux vaut encore courir le risque de quelques baisers avant le mariage, qui feront des souvenirs.

- Ou de regrets. »

Il huma l'odeur du vinaigre parfumé qu'elle vaporisait dans la chambre.

« Pourquoi admets-tu si facilement, reprit-il, que ces garçons s'en tiennent à des baisers innocents? Quand je les entendais parler, l'été dernier, sur la plage, j'étais effrayé par leur cynisme.

- André de Saviniac n'était pas de cette bande... Je le crois tout différent...

- Il est de la même génération; et puis André est un de ceux que Colette ne peut, en aucun cas, épouser, ce qui rend la chose... »

Il s'arrêta net au milieu de sa phrase. Colette venait d'entrer. Elle ressemblait à sa mère; ses coudes pointus, ses maigres épaules, ses mouvements rapides étaient d'une enfant, mais son visage, longtemps tourmenté, avait pris depuis un an l'air de paix active qui faisait le charme de Valentine. Gaston Romilly trouvait un visible plaisir à regarder sa fille. Il aimait sa démarche, ses gestes, son menton fin et volontaire, son esprit raisonnable, curieux, un peu sec. « Colette n'est pas tendre », disait Valentine. « Dis plutôt qu'elle n'est pas sentimentale, répondait son mari... Tant mieux... Elle souffrira moins. »

« Tiens! Qu'est-ce qui arrive encore? dit Colette en apercevant le malade.

- Ton père a pris froid hier soir, dit Valentine avec une légère nuance de reproche.

- Ça, c'est possible, dit Colette; il faisait assez frais sous les sycomores. »

Elle avait une voix des lèvres, précise, bien articulée, mais un peu étrange.

« Eh bien? demanda Gaston. Comment s'est passée cette partie de pêche? »

“แล้วผลเป็นอย่างไรล่ะ” วาล็องตินกล่าว “ถ้าได้ลองแลกรูบกันเสียบ้างครั้งสองครั้ง ก่อนแต่งคงไม่เป็นไรหรอก เพราะจะได้เก็บไว้เป็นความทรงจำ”

“หรือความเสียใจนะสิ”

กัสตงสูดกลิ่นน้ำส้มสายชูหอมที่วาล็องตินได้ฉีดไว้ทั่วห้อง

“ทำไมเธอจึงยอมรับร่างกายอย่างนี้ว่าเด็กหนุ่มพวกนี้จะหยุดอยู่แค่จูบธรรมดาๆ เพียงไม่กี่จูบ เมื่อฤดูร้อนที่แล้ว ตอนที่ฉันได้ยินเด็กพวกนั้นคุยกันที่ชายหาด ฉันรู้สึกขนลุกขนพองกับความทะลึ่งลามกของพวกเขาเสียจริง”

“แต่ชื่อเธอไม่ได้เป็นอย่างพวกนั้นนะ... ฉันมั่นใจว่าเขาต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง...”

“เขาก็อยู่ในวัยเดียวกันนั่นแหละ แล้วชื่อเธอก็ยังเป็นคนหนึ่งในอีกหลายๆ คนที่โกแล็ตต์จะแต่งงานด้วยไม่ได้ ไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม ยิ่งทำให้เรื่องนี้...”

กัสตงพูดค้างไว้แค่นั้น โกแล็ตต์เพิ่งเดินเข้ามา เธอเหมือนแม่มาก ข้อศอกแหลม ไหล่ผอมบาง เคลื่อนไหวรวดเร็วเหมือนเด็ก แต่ใบหน้าซึ่งดูวิตกกังวลมานานของเธอเพิ่งจะดูสงบสุขุมเมื่อหนึ่งปีให้หลังมานี้ ซึ่งก็ดูมีเสน่ห์แบบเดียวกับวาล็องติน กัสตง โรมียูรู้สึกพึงพอใจอย่างออกนอกหน้าที่ได้มองดูลูกสาวของเขา เขาชอบท่าเดินของเธอ อากัปกริยาต่างๆ คางที่เรียวบางและหน้าเซ็ด ความคิดความอ่านที่มีเหตุผล ใฝ่รู้ และพูดเสียงแข็งๆ “โกแล็ตต์ไม่ใช่คนอ่อนโยนหรอก” วาล็องตินพูดเอาไว้เช่นนั้น “หรือจะพูดให้ถูก แก่ไม่ใช่คนอ่อนไหวนั่นเอง... อย่างนี้ก็ดีแล้ว... ลูกจะได้ไม่เสียใจมาก” สามีของหล่อนตอบ

“เอ๊ะ เกิดอะไรขึ้นอีกคะเนี่ย” โกแล็ตต์กล่าวเมื่อเห็นพ่อป่วยอยู่

“ก็พ่อของลูกนะสิ ไปตากอากาศหนาวมาเมื่อคั่ววานนี้” วาล็องตินกล่าวเป็นนัยตำหนิ อยู่เล็กน้อย

“เป็นไปได้นะคะ” โกแล็ตต์กล่าว “ใต้ต้นซีคามอร์อากาศออกจะเย็นอยู่สักหน่อย”

เสียงของเธอออกมาจากริมฝีปาก ชัดเจน ชัดถ้อยชัดคำ แต่ฟังดูแปลกอยู่บ้าง

“เอ้อ แล้วไง ไปตกปลามาเป็นอย่างไรบ้างล่ะ” กัสตงถาม

Intimidé par elle, il lui parlait toujours par questions, comme font les parents, les souverains, les généraux et les professeurs. Elle répondait à peine, surtout quand sa mère était présente. Pourtant elle s'anima pour décrire Mme de Saviniac et ses fils.

« Leur mère est inouïe. Elle n'est pas de ce temps-ci... Tout ce qu'elle dit a l'air de sortir d'un roman, d'un très vieux roman... Quand elle prononce les R, elle roucoule... Ses fils l'adorent, mais ne peuvent s'empêcher de sourire en l'écoutant...

- Vous avez déjeuné sur l'herbe?

- Oui... Ils sont si simples, les Saviniac... Ils vivent comme des paysans. C'est sympathique.

- Mais nous sommes simples, dit Valentine.

- Oh! pas de la même manière... »

Elle regarda la montre de son poignet :

« Est-ce que j'ai encore cinq minutes avant le déjeuner?... Bien, alors je vais aller jusqu'à la ferme... Roubinet veut me montrer son chien qui a encore été piqué; c'est formidable. »

Elle sortit, suivie des yeux par son père. Elle avait été son élève et connaissait le domaine aussi bien que lui. Sur les métayers, leurs desirs et leurs griefs, elle en savait plus que le régisseur. Thérèse, la fille du métayer de Vauzelles, avait été longtemps son amie la plus intime. Les paysans disaient que Mlle Colette avait le regard « bien jauvent » et lui amenaient leurs bestiaux, avant une foire, pour qu'elle leur portât bonheur.

« As-tu remarqué, dit Romilly à sa femme, le vocabulaire dont se sert maintenant Colette?... Tout devient *inouï*, *formidable*... Je ne sais si c'est l'influence de ces garçons...

- Elle a l'âge, dit Valentine, où l'on s'attache à tout ce qui semble nouveau... Tu as tort de t'effrayer de ces petits Sanaviac... Ils te plairont... Tu les verras ce soir, au

ด้วยความเกรงใจลูก เขาก็พุดกับลูกด้วยการตั้งคำถามตลอด ก็เหมือนที่พ่อแม่
เจ้านาย นายทหาร และครูบาอาจารย์ทั่วๆ ไปปฏิบัติกัน โกแล็ตต์ไม่ตอบสักเท่าไรโดยเฉพาะตอน
ที่แม่ของเธออยู่ด้วย อย่างไรก็ตามเธอก็ดูสนุกสนานขึ้นมาเมื่อบรรยายถึงคุณนายชาวินิยัคและ
บรรดาลูกชายของหล่อน

“แม่ของพวกเขาแจ่วไปเลยคะ เหมือนไม่ได้เป็นคนยุคนี้... ทุกอย่างที่เธอพุดยังกับ
ออกมาจากนวนิยาย เล่มที่โบราณมากๆ ด้วยนะคะ... แล้วตอนที่ออกเสียงตัว ร เธอก็จะรัวลิ้น
เหมือนนกขันคุเลย ลูกๆ เขาก็รักเธอนะคะแต่ก็ยังอดยิ้มไม่ได้ตอนที่ฟังเธอพุด”

“พวกเธอกินมือเข้ากันบนสนามหญ้าหรือ”

“ใช่คะ... พวกเขารียบง่ายกันดี ครอบครัวยุคชาวินิยัคนะ... เขาใช้ชีวิตเหมือนชาวไร่
ชาวนาเลย คุณารักดีนะคะ”

“แต่ครอบครัวยุคเราก็อยู่กันอย่างเรียบง่ายนะ” วาล็องตินกล่าว

“โอ๊ย ไม่เหมือนกันหรอกคะ...”

โกแล็ตต์ดูนาฬิกาที่ข้อมือแล้วพุดว่า

“หนูยังเหลือเวลานิดหน่อยก่อนมือเที่ยงใช่ไหมคะ... ดีเลย ฉันหนูไปที่ฟาร์มนะคะ...
รูปเนตจะให้หนูดูสุนัขของเขาตัวที่ถูกฉีดยาอีกครั้ง สูดยอดไปเลย”

โกแล็ตต์เดินออกไป พ่อของเธอมองตาม เธอเคยเป็นลูกศิษย์ของเขา และรู้จักพื้นที่
เขตนี้นี้ดีพอๆ กับเขา เธอรู้จักพวกผู้เช่าไร่เป็นอย่างดีและยังทราบความต้องการและเรื่อง
คับข้องใจของพวกเขามากกว่าผู้ดูแลเสียอีก เธอเสถ ลูกสาวชาวไร่ในที่ดินให้เขาทำการเกษตร
ไวแซลส์เป็นเพื่อนสนิทที่สุดของโกแล็ตต์มาเป็นเวลานานแล้ว พวกชาวไร่ชาวนามักจะพุดว่า
คุณหนูโกแล็ตต์มีนัยน์ตา “นำโชค” และพวกเขาจะนำพวกปศุสัตว์มาหาโกแล็ตต์ก่อนที่จะเอาไป
ขายที่ตลาดเพราะเธอจะช่วยนำโชคมาให้เขา

“เธอสังเกตหรือเปล่าว่าหนูนี่โกแล็ตต์ใช้คำพุดคำจาแปลกๆ” กัสตงถามภรรยา
“มันกลายเป็น แจ่ว สูดยอด... ไปหมดแล้ว ฉันไม่รู้ว่าเป็นเพราะเด็กหนุ่มพวกนั้นหรือเปล่า”

“โกแล็ตต์ก็อยู่ในวัยที่จะสนใจอะไรที่เป็นของใหม่...” วาล็องตินกล่าว “เธอคิดผิดแล้วว่า
ไปหวาดระแวงพวกเด็กๆ ตระกูลชาวินิยัค... แล้วเธอจะชอบ... เธอจะได้พบพวกเขาเย็นนี้ตอนเรา

goûter de *La Guichardie*.

- Je n'irai pas à *La Guichardie*, Valentine... Ah! non! si je suis traité en malade, que cela me préserve au moins des corvées.
- Tu feras ce que tu voudras, dit-elle; seulement je serai alors obligée, moi, de te quitter pendant une heure ou deux, il faut que j'accompagne Colette à ce goûter.
- Mais naturellement, Valentine... Trois heures si tu veux... J'ai reçu les comptes de la laiteries... Je travaillerai en vous attendant et, si je me sens mieux, j'essaierai de me lever pour aller voir les battages aux Bruyères. »

Valentine vint s'asseoir au bord du lit, d'un mouvement jeune, plein de coquetterie. Son mari prit sa main et la regarda gaiement. Ils aimaient à se retrouver seuls ensemble et à parler sans fin de sujets dont la monotonie faisait pour eux le charme, le caractère de leur fille était un de leurs thèmes durables de conversation conjugale. Le régisseur du domaine, Roubinet, fournissait, par ses erreurs, un second sujet, non moins riche. Le troisième était la famille de Valentine, tribu de cousins avides qu'il fallait arracher à la saisie, à l'hôpital, aux tribunaux. Le quatrième était la brouille avec les Romilly de Pont-de-l'Eure, querelle qui, malgré la mort du père de Gaston, Déodat Romilly, semblait sans remède.

Là-dessus, les deux époux, depuis longtemps, avaient tout dit, mais comme des amateurs de musique entendent plus volontiers la symphonie ou l'opéra qu'ils savent par cœur, comme le véritable amateur de romans relit avec un plaisir plus vif ceux dont, connaissant le dénouement, il peut, l'esprit libre, mieux goûter les détails, ainsi Gaston et Valentine Romilly, semblables en cela à beaucoup de couples heureux, aimaient de leurs conversations les plus attendues la richesse et la sécurité. Pourtant, vers quatre heures, Valentine, qui avait déjeuné sur une petite table à côté du lit de son mari, dut renoncer à l'agréable certitude de constater pour la deux millième fois qu'il faudrait

ไปจับน้ำชายามบ่ายที่ปราสาท ลา กิซาร์ดี ”

“ฉันไม่ไปปราสาท ลา กิซาร์ดี หรือก วาล็องติน... โอัย ไม่ไหวหรือก ถ้าเธอเห็นฉันเป็นคนป่วย อย่างน้อยก็ขอให้มันช่วยให้ฉันไม่ต้องไปงานเลี้ยงครั้งนี้นะ”

“เธออยากทำอะไรก็ทำไปแล้วกัน” หล่อนกล่าว “เพียงแต่ว่าฉันต้องขอตัวสัก 1-2 ชั่วโมง ฉันต้องพาโกแล็ตต์ไปงานเลี้ยงน้ำชา”

“แน่นอนจ้ะ จะอยู่สักสามชั่วโมงก็ได้วาล็องติน... ฉันได้รับบัญชีจากโรงรียนมาแล้ว... ฉันจะทำงานไปพลาจๆ ระหว่างที่รอเธอก็แล้วกัน และถ้ารู้สึกดีขึ้น ฉันจะพยายามลุกไปดูเขานวดข้าวกันที่ไร่บรูเยแยร์”

วาล็องตินเข้ามานั่งที่ขอบเตียงด้วยท่าทางเหมือนสาวๆ ซึ่งดูมีเสน่ห์มาก สามีมของหล่อนจับมือหล่อนเอาไว้และมองดูหล่อนอย่างสดชื่น ทั้งสองชอบอยู่ด้วยกันตามลำพังและพูดคุยถึงเรื่องราวซ้ำซากไม่จบสิ้น ซึ่งถือเป็นเสน่ห์สำหรับทั้งคู่ เรื่องอุปนิสัยของโกแล็ตต์ผู้เป็นลูกสาวก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ทั้งคู่คุยกันได้ยาวนาน สำหรับประเด็นที่สองที่สนุกสนานไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือเรื่องความผิดพลาดทั้งหลายแห่งของรูปิเนตต์ผู้ดูแลงานในพื้นที่ ประเด็นที่สามคือเรื่องครอบครัวของวาล็องตินซึ่งเป็นก๊กลูกพี่ลูกน้องทั้งก๊กที่โลกโมโหสนจนมีเรื่องมีราวให้ต้องช่วยให้หลุดจากการถูกยึดทรัพย์ จากโรงพยาบาล และคดีความต่างๆ ส่วนเรื่องที่สี่ก็คือเรื่องความบาดหมางกับคนในครอบครัวโรมียี่ที่ปงต์-เดอ-เลออร์ ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ยังไม่ยุติกันแม้ว่าเดโอดาต์ โรมียี่ผู้เป็นพ่อของกัสตงจะเสียชีวิตไปแล้ว

ทั้งนี้ทั้งนั้น เรื่องราวเหล่านี้ สองสามีภรรยาได้เคยพูดคุยกันหมดตั้งแต่นานมาแล้ว แต่ก็เหมือนกับผู้คลั่งไคล้ดนตรีที่ยังยินดีสดับตรับฟังซิมโฟนีหรือโอเปร่าซึ่งพวกเขาทั้งจำขึ้นใจอยู่แล้วหรือเปรียบดั่งคนรักนวนิยายตัวจริงที่ถึงแม้จะรู้ตอนจบของเรื่องอยู่แล้วยังอ่านเรื่องนั้นซ้ำๆ ด้วยความพึงพอใจยิ่งกว่าเก่าและปลดปล่อยความคิดให้ได้ลิ้มรสรายละเอียดต่างๆ ให้ดีขึ้น กัสตงและวาล็องติน โรมียี่ก็เหมือนกับคูชีวิตที่มีความสุขคู่อื่นๆ อีกมากมายที่ชื่นชอบธรรมชาติและความปลอดภัยของหัวข้อสนทนาอันเป็นที่รู้จักกัน ถึงกระนั้น เมื่อถึงเวลาประมาณบ่ายสี่โมง วาล็องตินซึ่งรับประทานมื่อเที่ยงแล้วที่โต๊ะเล็กๆ ข้างเตียงของสามีก็ต้องเลิกคิดที่จะพูดเป็นครั้งที่ร้อยว่าจำเป็นจะต้องหาคนมาทำงานแทนรูปิเนตต์ในสองสามวันนี้ เพราะถึงเวลาที่จะไปงานเลี้ยงน้ำชาที่

quelque jour remplacer Roubinet, car l'heure était venue d'aller au goûter de *La Guichardie* et il eût été inconcevable que les Romilly, un seul Jeudi, fussent absents de cette cérémonie, si importante aux yeux des châtelains du pays.

ปราสาท ลากิซาร์ดีแล้ว และเป็นไปไม่ได้เลยที่จะขาดครอบครัวโรมีย์ไปแม้สักพฤษเดียวในพิธี
การที่สำคัญยิ่งในสายตาของผู้ลากมากดีในแถบนี้

Le Périgord, une des plus belles provinces françaises et l'une des moins connues, est remarquable, autant que par la variété et l'étendue de ses paysages, par la survivance d'une société différente de celles que l'on peut observer au nord de la Loire ou à l'est du Plateau Central. L'aspect du pays demeure à peu près, hors les routes, aujourd'hui plus nombreuses et plus larges, ce qu'il était il y a trois siècles. Aussi cette région est-elle à la lettre semée de gentilhommières, charmantes avec leurs tours rondes, leurs grands toits d'ardoises, leurs fenêtres à meneaux et souvent, sur la rivière voisine, leurs forges plus ou moins délabrées qui, au temps de Louis XIV, forgeaient des canons pour la marine royale. Maintenant encore, ce sont les familles nobles du Périgord qui habitent la plupart de ces maisons. Pourtant quelques-unes de celles-ci ont été rachetées au moment de la Révolution par des notaries, par des paysans qui possédaient de l'argent comptant, ou, beaucoup plus tard, par des familles venues, comme les Romilly, d'autres provinces. Mais ces nouveaux châtelains se sont peu à peu mêlés à la noblesse campagnarde, dont ils ont pris les sentiments, les préjugés et les habitudes.

Au château est lié un domaine que le maître (ou, comme on dit dans le pays, le *moussur*) exploite rarement tout entier. Presque toujours les terres sont divisées en deux parties : la réserve, cultivée directement par le propriétaire, et les métairies. Le système du métayage, abandonné dans des régions plus riches, est nécessaire en Périgord parce qu'il dispense le métayer d'apporter un capital. Le maître doit lui fournir sa maison, ses outils et son cheptel; on partage les produits par moitié. Quand le métayer arrive et quand il part, il fait, avec son *moussur*, un inventaire du bétail et il a droit à la moitié de la plus-value.

บทที่ 2

แคว้นเบริกอร์ด์ หนึ่งในแคว้นที่สวยที่สุดของฝรั่งเศสแต่ผู้คนรู้จักน้อยที่สุดนั้นมีความโดดเด่นด้านภูมิประเทศอันหลากหลายและกว้างใหญ่ พอกๆ กับความโดดเด่นเรื่องกลุ่มสังคมที่หลงเหลืออยู่อันเป็นกลุ่มสังคมที่แตกต่างจากกลุ่มสังคมทางเหนือของแม่น้ำลัวร์หรือทางตะวันออกของที่ราบสูงปลาโตของทราล ลักษณะของพื้นที่เขตนี้นั้นเกือบจะคงสภาพเดิมเหมือนกับเมื่อสามศตวรรษที่แล้วเลยทีเดียว จะต่างออกไปก็แค่ถนนสายต่างๆ ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นและขยายใหญ่ขึ้นทุกวันๆ แคว้นแห่งนี้ยังประปรายไปด้วยบรรดาปราสาทที่ดูมีเสน่ห์ด้วยหอคอยทรงกลม หลังคาหินชนวนขนาดใหญ่ หน้าต่างบานลูกฟัก และตราริมฝั่งแม่น้ำที่อยู่ติดกันนั้น มักจะมีโรงตีเหล็กสภาพทรุดโทรมมากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งเคยใช้เป็นที่ผลิตปืนใหญ่ส่งให้กองทัพราชนาวิในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ในปัจจุบัน ปราสาทเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นที่อยู่อาศัยของตระกูลเจ้าขุนมูลนายเก่าแก่ของแคว้นเบริกอร์ด์ อย่างไรก็ตาม บางหลังก็มีเหล่าลิปการและชวานาที่มีเงินสดอยู่กับตัวเข้ามาซื้อต่อในช่วงปฏิวัติฝรั่งเศส และหลังจากนั้นอีกนานก็มีครอบครัวที่ย้ายมาจากต่างเมืองอย่างครอบครัวโรมีย์เข้ามาซื้ออีก ถึงกระนั้นบรรดาเจ้าของปราสาทรายใหม่ๆ ก็ค่อยๆ เข้าไปมีสัมพันธ์กับพวกตระกูลขุนนางของแคว้นนี้ทีละน้อย และเริ่มมีความรู้สึกนึกคิด มีอคติ และรับเอาขนบธรรมเนียมแบบเดียวกับคนรุ่นนี้มา

บริเวณที่ติดกับตัวปราสาทจะเป็นที่ดินของนาย (หรือที่คนในแถบนี้เรียกกันว่า *มุสซัวร์*) ซึ่งนายมักจะไม่ได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้นได้ทั่วทั้งพื้นที่ โดยมากแล้วก็จะแบ่งที่ดินออกเป็นสองส่วน นั่นคือ ส่วนที่เป็นเขตซึ่งเจ้าของที่ดินสงวนไว้เพาะปลูกเองและอีกส่วนเป็นที่ดินแบ่งให้เช่า ระบบการเช่าที่ดินทำการเกษตรซึ่งเลิกล้มไปแล้วในแคว้นที่ร่ำรวยกว่าทั้งหลายนั้นยังจำเป็นต่อแคว้นเบริกอร์ด์ เนื่องจากในระบบนี้ เกษตรกรผู้เช่าไม่ต้องลงทุนประกอบอาชีพเอง เจ้านายจะต้องจัดหาบ้าน อุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงฝูงปศุสัตว์ให้แก่ผู้เช่าและจะมีการแบ่งผลผลิตกันคนละครึ่งเมื่อเกษตรกรผู้เช่าเข้ามาและออกไปนั้น พวกเขาจะทำรายการโคกระบือร่วมกับ *มุสซัวร์* และจะมีสิทธิ์ครึ่งหนึ่งในรายการโคกระบือส่วนที่เพิ่มจำนวนขึ้นมา

Là, comme dans toute la France, le paysan est infatigable, économe, mais il reste fidèle en Périgord à un type de vie qui en d'autres provinces ne serait plus supporté. Quand Romilly, habitué aux goûts des ouvriers normands, avait voulu, après avoir acheté Preyssac, en 1919, reconstruire quelques-unes de ses métairies, il avait, à sa grande surprise, rencontré plus de résistance que de reconnaissance. « Oh! not' moussur, lui avait dit une vieille paysanne, si vous nous faites des maisons où les hommes sont au chaud, comment les fera-t-on sortir pour le travail? » Un petit bâtiment qu'ornait un charment perron de quelques marches, déplut aux métayers auxquels il le destinait. « La volaille, dirent-ils, mécontents, ne pourra seulement plus entrer dans la salle. » Etat d'esprit qui rappelle celui de plus d'un châtelain de cette région, qui mourrait de froid plutôt que de gêner par des radiateurs et des tuyaux de chauffage ses murs antiques.

C'est grâce à cette forte rusticité que le Périgord a traversé si aisément les crises de l'après-guerre. Il est à l'abri des maux de la civilisation moderne parce qu'il en répudie les inventions. Satisfait de son sort, de son esprit, de son climat, il forme comme un îlot de traditions et ne reconnaît pas les lois de la capitale. Cette petite société fermée juge en dernier ressort des réputations, des valeurs, des alliances. Elle n'accepte de grands noms parisiens qu'après inventaire périgoudin. Ses directeurs sociaux sont des hommes et surtout des femmes du pays, dont la plus célèbre est Mme de la Guichardie.

Dans une province où la naissance, la terre et l'argent sont encore tout-puissants, on imagine quel devait être le prestige de Mme de la Guichardie, qui était née Chaulieu, possédait quinze cents hectares d'un seul tenant et quatre immeubles à Paris. Elle était veuve, mais La Guichardie avait jadis été, pendant trente ans, député de la Dordogne, et n'avait été battu qu'au moment où le pays, comme une grande partie de

ณ แคว้นเปริกอร์ต์แห่งนี้จะเป็นเหมือนทุกๆ แคว้นในฝรั่งเศสที่ชาวไร่ชาวนาจะทำงานอย่างไม่รู้เหน็ดเหนื่อยและประหยัดอดออม แต่พวกเขาก็ยังยึดถือวิถีชีวิตแบบที่ไม่มีใครในแคว้นอื่นๆ ยอมรับแล้ว เมื่อคราวที่กัสตง โรมีย์ซึ่งสมัยนั้นยังเคยชินกับนิสัยพวกคนงานที่แคว้นนอร์ม็องดีต้องการซื้อบ้านบางหลังในที่ดินให้เช่าแล้วสร้างใหม่หลังจากที่เขาได้ซื้อที่ดินเขตเพรียซ์ค์ไว้แล้วในปีค.ศ.1919 เขาต้องแปลกใจอย่างมากเมื่อได้พบว่าพวกชาวนาชาวไร่ต่อต้านอย่างเหลือล้นแทนที่จะซาบซึ้งบุญคุณ “ไม่ ไม่ค่ะ นายท่าน” หญิงชาวไร่สูงวัยคนหนึ่งพูดกับเขา “ถ้าท่านสร้างบ้านที่คนอยู่แล้ววอบอุ้นให้พวกเรา แล้วเราจะทำให้คนออกไปทำงานกันได้อย่างไร” บ้านเล็กๆ ที่ประดับด้วยบันไดหน้าบ้านอันสวยงามสองสามชั้นที่กัสตงหมายจะสร้างไว้ให้มันทำให้เหล่าเกษตรกรผู้เช่าไม่พอใจ พวกเขากล่าวอย่างขัดเคืองใจว่า “อย่างนี้แค่เปิดไก่อก็ยังไม่เข้าบ้านไม่ได้อีกแล้วนะสิ” และนี่ก็ทำให้เราคิดนึกไปถึงวิถีคิดของเจ้านายหลายคนในแคว้นที่ยอมหนาวตายดีกว่าให้ไปทำลายกำแพงโบราณด้วยเครื่องทำความร้อนและท่อส่งความร้อนทั้งหลาย

ด้วยความเป็นชนบทอย่างฝังรากลึกเช่นนี้เอง แคว้นเปริกอร์ต์จึงสามารถผ่านพ้นวิกฤตช่วงหลังสงครามมาได้โดยง่าย เปริกอร์ต์รอดพ้นจากความเลวร้ายของอารยธรรมสมัยใหม่เพราะแคว้นแห่งนี้ซบไล้สิ่งใหม่ๆ และด้วยความพึงพอใจในโชคชะตาที่เป็นอยู่ ความคิดที่ยึดถือกัน และสภาพอากาศในพื้นที่ เปริกอร์ต์จึงสร้างตัวเป็นชุมชนโดดเดี่ยวอันมีวัฒนธรรมประเพณีในแบบของตนเองและไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ใดใดจากเมืองหลวง สังคมปิดเล็กๆ แห่งนี้จึงตัดสิ้นซึ่ขาดความมีชื่อเสียง คุณค่า และความสัมพันธ์ในชุมชนด้วยตัวเอง ในชุมชนแห่งนี้ คนใหญ่ๆ ดังๆ ชาวปารีสจะถูกจัดอันดับอยู่หลังสกุลใหญ่ๆ ของแคว้นนี้ ผู้นำในสังคมนี้อาจจะเป็นคนในพื้นที่โดยเฉพาะสตรี ซึ่งผู้ที่มีชื่อเสียงที่สุดคือมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดี

ในดินแดนที่ชาติกำเนิด ที่ดิน และเงินตรายังมีอำนาจเหนือทุกสิ่งเช่นนี้ เราคงนึกภาพถึงความมีหน้ามีตาของมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีได้ไม่ยากนัก มาตามผู้นี้เกิดในตระกูลโชติเยอถือครองที่ดินจำนวน 1,500 เฮกเตอร์แต่เพียงผู้เดียว รวมถึงตึกที่ปารีสอีกสี่หลัง หล่อนเป็นหม้าย ทว่านาย ลา กิซาร์ดี สามีของหล่อนนั้น ในอดีตเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของเขตดอร์โดญอยู่ยาวนานถึง 30 ปี และเคยพ่ายแพ้ก็แค่ตอนที่ดินแดนเปริกอร์ต์ได้กลายเป็นพวก

la France paysanne, était devenu radical. C'était le jeune avocat Monteix qui représentait la circonscription de La Guichardie. « Les châteaux n'ont aucune influence électorale », disait Montéix et c'était vrai. Pourtant il restait quelque prestige à ces châteaux si méprisés et les villageois, tout en votant pour Monteix, aimaient assez à voir sur le pays le réseau des gentilhommières.

Pendant la longue vie parlementaire de son mari, Mme de la Guichardie avait habité Paris, tout en maintenant avec soin ses attaches périgoudines. Depuis la guerre, plus âgée et ne voyageant pas sans fatigue, elle ne quittait plus son château qui était fort beau et, du sommet de sa colline, elle régnait sur la région. Ses jugements y avaient force de loi. Les curés la craignaient parce qu'elle invitait l'évêque à dîner, les fonctionnaires, parce qu'elle connaissait les ministres. Un nouvel arrivant était reçu ou ne l'était pas, suivant qu'il était agréé ou non par la souveraine, car elle était à la fois une admirable amie et une redoutable ennemie, son choix entre ces deux attitudes étant imprévisible et toujours dicté par des faits assez petits.

Par exemple, elle avait adopté les Romilly dès qu'ils avaient acheté Preyssac parce que Romilly, qui lui avait été adressé par un ami commun, l'avait consultée sur le choix d'un domaine et avait suivi ses conseils. Elle eût été sévère et peut-être impitoyable pour de nouveaux venus, si elle ne les avait trouvés dociles. En restaurant, comme elle le leur conseillait, un château très cher à ce pays, ils avaient satisfait à la fois son goût de l'autorité et son patriotisme périgoudin, ils étaient devenus ses protégés, puis ses amis, et son appui avait été d'un prix infini pour des étrangers que personne, au moment de leur arrivée, ne connaissait. Dès la première année, les maisons les plus fermées s'étaient ouvertes aux Romilly. Mme de la Guichardie les patronnait; ils avaient sauvé Preyssac, qui était un des beaux domaines du pays, et ils s'en occupaient en vrais terriens. En quelques mois, le Périgord avait annexé ce couple sans défauts.

นิยมฝ่ายซ้ายเช่นเดียวกับพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ในฝรั่งเศส นายหนุ่มนามมงเตอิกซ์ซึ่งเป็นตัวแทนของเขตเลือกตั้งของลา กิซาร์ดีกล่าวว่ “บรรดาปราสาทต่างๆ ไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งแม้แต่ ‘น้อย’ และก็จริงตามนั้น อย่างไรก็ตามบรรดาปราสาทซึ่งถูกเหยียดหยามอย่างมากก็ยังมีเกียรติภูมิอยู่บ้าง และชาวบ้านนั้นแม้ว่าจะลงคะแนนเสียงให้กับมงเตอิกซ์แต่ก็ยังยินดีอยู่ที่จะได้เห็นเชื้อสายเจ้าขุนมูลนายอยู่ในแถบนี้บ้าง

ในช่วงที่สามี่ของหลอนดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ยาวนานนั้น หลอนอยู่ที่ปารีสแต่ยังผูกพันกับเบริกอร์ดีเป็นอย่างดี ตั้งแต่สงครามเริ่มต้นขึ้นหลอนไม่ได้ออกจากคฤหาสน์ที่งดงามยิ่งของหลอนอีกเลย เพราะอายุที่มากขึ้นและความเหนื่อยล้ากับการเดินทาง และจากยอดเขาแห่งนี้หลอนก็ปกครองดินแดนแถบนี้เรื่อยมา ในแคว้นนี้ คำตัดสินของหลอนมีอำนาจเทียบเท่ากฎหมาย บรรดาพระลูกคณะลัทธิกรงกลั้วหลอนเพราะหลอนได้เชิญพระเจ้าคณะไปรับประทานอาหารเย็นที่บ้าน ส่วนเจ้าหน้าที่ก็ลัทธิกรงกลั้วหลอนเพราะหลอนรู้จักกับรัฐมนตรีหลายท่าน ผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่จะได้รับการต้อนรับหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าหญิงผู้มีอำนาจสูงสุดคนนั้นยอมรับหรือไม่ เพราะหลอนจะเป็นทั้งสหายผู้นำขึ้นชมและศัตรูผู้ร้ายกาจได้ในคราวเดียวกัน แต่คาดเดาไม่ได้ว่าหลอนจะแสดงท่าทีอะไร ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น

อย่างเช่นที่หลอนยอมรับครอบครัวโรมีย์หลังจากพวกเขาซื้อที่ดินเขตเพรย์ซัค นั้นเพราะกัสตง โรมีย์ได้รับการแนะนำผ่านทางสหายผู้หนึ่งที่รู้จักหลอน เขาปรึกษาว่าจะเลือกซื้อที่ดินตรงไหนดีแล้วก็ปฏิบัติตามคำแนะนำของหลอน มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีนั้นจะเข้มงวดและอาจไร้ความปราณีกับผู้มาใหม่หากรู้สึกว่พวกเขาไม่เชื่อฟัง การที่ครอบครัวโรมีย์ได้บูรณะปราสาทซึ่งเป็นที่ชื่นชอบในแถบนี้ตามคำแนะนำของหลอนทำให้พวกเขาเป็นที่พึงพอใจทั้งในแง่การน้อมรับอำนาจและความรักผืนแผ่นดินเบริกอร์ดีของหลอนในคราวเดียวกัน นับแต่นั้นครอบครัวนี้ก็เป็นผู้อยู่ในความคุ้มครองของหลอน แล้วก็ป็นสหาย การสนับสนุนนี้มีค่ามหาศาลสำหรับคนแปลกถิ่นซึ่งไม่มีใครรู้จักที่เพิ่งย้ายเข้ามา ตั้งแต่ปีแรกที่เข้ามา บรรดาครอบครัวที่ปิดตัวเองไม่ยอมพบใครก็ยังเปิดรับครอบครัวโรมีย์ มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีเป็นผู้อุปถัมภ์พวกเขาอยู่เพราะพวกเขาได้ช่วยกู้เพรย์ซัคซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่สวยที่สุดในแคว้นนี้เอาไว้และยังคงดูแลเพรย์ซัคดุจเจ้าของที่ดินแท้ๆ ภายในไม่กี่เดือนเบริกอร์ดีก็ยอมรับคู่สามีภรรยาโรมีย์ที่ดีพร้อมนี้เข้าเป็นสมาชิกในสังคม

Depuis deux ans, Mme de la Guichardie avait étendu sa bienveillance à Colette, et là aussi une petite cause avait produit de grands effets. Un jour, la vieille dame était arrivée à Preyssac vers quatre heures, sans avoir annoncé sa visite, pour demander quelques renseignements sur un aide-jardinier. Valentine avait prié que fût excusée la médiocrité du goûter, qui allait être improvisé : « Il n'y avait rien dans la maison. » Pour qui connaissait les savoureux repas de *La Guichardie* et la place prodigieuse que tiennent en toutes classes, les questions de nourriture dans la vie sociale du Périgord, c'était drame domestique. Colette qui, au moment de l'arrivée de la visiteuse, avait disparu sans mot dire, était revenue trois quarts d'heure plus tard, avec un plateau chargé de gâteaux qu'elle avait préparés elle-même. Depuis ce jour, on ne pouvait parler de Colette devant Mme de la Guichardie sans que celle-ci commençât : « La petite Romilly?... Une merveille...! Figurez-vous qu'un jour j'arrive à Preyssac... » C'est le propre des grands que d'attacher une telle importance à leur personne que tout service qui leur est rendu prend, à leurs yeux, valeur universelle. On comprenait que, vécût-elle jusqu'à cent ans, Mme de la Guichardie n'oublierait plus cet épisode. Aussi Colette était-elle favorite à *La Guichardie* et traitée en fille de la maison.

En 1928 (date à laquelle commence cette histoire) Mme de la Guichardie était une femme de soixante ans, imposante et masculine, vêtue en hiver de velours noir, en été de soie grise ou violette, et surmontée d'un étrange édifice de boucles, qui devait être postiche. Elle tenait toujours à la main une canne à béquille d'or et la gardait même lorsqu'elle s'asseyait sur les hautes chaises à dossier gothique qu'elle aimait, de sorte que cette canne, son éventail et son face-à-main, trois objets qui lui étaient indispensables, formaient sur ses genoux une compagnie rebelle dont les chutes scandaient la conversation. Cette conversation elle-même était remarquable. Grande admiratrice des femmes du XVIIIe siècle et se croyant leur continuatrice,

นับเป็นเวลาสองปีมาแล้วที่มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีได้เปิดเผยความรักความเอ็นดูให้แก่ โกลีตต์ด้วย และนั่นก็เช่นเดียวกัน สาเหตุเล็กๆ เพียงประการเดียวก็สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์อัน ยิ่งใหญ่ได้ วันหนึ่งหญิงสูงวัยผู้นี้ได้ไปที่เพอร์ซัคเวลาประมาณสี่โมงเย็นโดยมิได้แจ้งไว้ล่วงหน้า เพื่อไปขอข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับผู้ช่วยคนสวนคนหนึ่ง วาล็องตินขอโทษขอโพยที่ไม่สามารถ ต้อนรับด้วยอาหารว่างดีๆ ได้เนื่องจากต้องจัดเตรียมกระทันหัน “ตอนนี้บ้านเราไม่มีอะไรไว้ต้อนรับ เลยค่ะ” สำหรับคนที่รู้จักอาหารเลิศรสแห่งปราสาท ลา กิซาร์ดี และรู้ว่าคนทุกชนชั้นในสังคมของ ชาวเปริกอร์ต์ล้วนจัดเรื่องอาหารการกินไว้เป็นอันดับต้นๆ แล้ว เหตุการณ์นี้ช่างเป็นเรื่องเสื่อมเสีย ของบ้านยิ่งนัก ทางด้านโกลีตต์ที่หายตัวไปโดยไม่พูดอะไรในตอนที่มีแขกมาถึงใหม่ๆ ก็กลับออกมา 45 นาทีหลังจากนั้นพร้อมกับถาดขนมซึ่งเธอลงมือทำมาเอง ตั้งแต่นั้น เวลาที่มีคนที่พูดถึง โกลีตต์ต่อหน้ามาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีครั้งใด หล่อนก็จะเริ่มเล่าเรื่องนี้ทุกครั้งไป “แม่สาวน้อย โรมิเยะเธอ... เธอเยี่ยมมากเลยนะ... คุณลองนึกภาพดูสิว่าวันหนึ่งตอนที่ดิฉันไปที่เพอร์ซัค...” และนี่คือลักษณะเฉพาะของผู้ใหญ่ทั้งหลายที่ให้ความสำคัญกับตนเองเสียจนกระทั่งในสายตาของ พวกเขา ทุกสิ่งที่คนอื่นทำให้เขานั้นมีคุณค่าสำหรับหมู่ชนทั้งปวงด้วย นี่ทำให้เราเข้าใจได้ว่าหาก มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีมีชีวิตอยู่ไปจนถึงร้อยปี หล่อนก็จะไม่มีวันลืมเหตุการณ์นี้ไปได้ ยิ่งกว่านั้น โกลีตต์ยังเป็นคนโปรดของปราสาท ลา กิซาร์ดี และได้รับการปฏิบัติเยี่ยงคุณหนูของบ้าน

ในปีค.ศ.1928 (ปีที่เรื่องนี้เริ่มต้นขึ้น) มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีเป็นสุภาพสตรีวัย 60 ปี สง่างามและเข้มแข็งเยี่ยงบุรุษ ในฤดูหนาวหล่อนแต่งกายด้วยชุดกำมะหยี่สีดำ ส่วน ฤดูร้อนก็แต่งกายด้วยผ้าไหมสีเทาและม่วง และดูโดดเด่นด้วยทรงผมแปลกๆ ที่เกล้าสูงซึ่ง น่าจะ เป็นผมปลอม หล่อนถือไม้เท้าสีทองอยู่ตลอดเวลาแม้กระทั่งตอนนั่งอยู่บนเก้าอี้ทรงสูง มีพนักงานแบบโกธิกที่หล่อนโปรดปราน ดังนั้นสิ่งของสามอย่างอันได้แก่ ไม้เท้า พัด และ แว่นตามีด้ามถือซึ่งล้วนแล้วแต่ขาดไม่ได้จะมารวมกันเป็นเพื่อนผู้ไม่ภักดีที่คอยหล่นลงมา ชัดแจ้งหะบถสนทนา และบถสนทนาเองก็น่าสนใจยิ่ง แม้ว่ามาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีมี ความชื่นชมต่อสตรีในศตวรรษที่ 18 อย่างยิ่งและเชื่อว่าตนเป็นผู้สืบทอดของสตรีในยุคนั้น

Mme de la Guichardie parlait non comme Mme du Deffand ou Mme d'Épinay, mais comme elle croyait qu'avaient parlé celles-ci. Aussi y avait-il en elle un mélange de minauderie, d'autorité, d'affectation et de bonté, qui divertissait Valentine Romilly, femme très simple.

กระนั้นหล่อนก็หาได้พูดจาเหมือนอย่างมาตามดู เดฟฟองด์หรือ มาตามเดปิเนย์ในศตวรรษที่ 18 ไม่ แต่หล่อนจะพูดจาปราศัยอย่างทีหล่อนคิดว่าสตรียุคเก่าเหล่านั้นเคยพูดกันเช่นนี้ นอกจากนี้ในตัวหล่อนยังมีทั้งจริตจะก้าน ความมีอำนาจ ความเสแสร้ง และความดั่งงามผสมผสานกันอยู่ ซึ่งให้ความบันเทิงกับผู้หญิงแสนธรรมดาอย่างวาล็องติน โรมีย์

III

Des quatre heures, les voitures avaient commencé à se ranger sur le terre-plein de *La Guichardie*. On venait de bonne heure parce que la jeunesse voulait jouer au tennis, les parents au bridge. Les Saviniac étaient arrivés les premiers, avec leurs trois fils. Ils n'habitaient le Breuilh que pendant l'été, car les garçons faisaient leurs études à Paris où Saviniac, ingénieur, présidait plusieurs conseils d'administration. Parce qu'il avait eu la sagesse de demeurer Périgourdin d'allures et de tempérament, il avait réussi dans les milieux financiers de Paris où sa méfiance paysanne l'avait servi. C'était un homme violent, assez redouté par ses enfants et par sa femme, personne pieuse et passionnée. La vieille Mme Marcenat était venue de Gandumas. Elle avait amené Isabelle Schmitt (qui avait été autrefois Mme Philippe Marcenat et qui était restée, bien qu'elle se fût remariée avec le romancier Bertrand Schmitt, en grande intimité avec sa belle-mère) et son petit-fils, Alain Marcenat garçon de six ans.

Mme de la Guichardie, sa canne résonnant sur les dalles, se promenait au milieu des groupes devenus très nombreux et insistait pour que l'on goûtât, car elle mettait tout son orgueil à faire reconnaître par le Périgord que sa crème était la meilleure crème, ses pâtés les meilleurs pâtés, et son cassis le meilleur cassis du pays.

Les trois garçons Saviniac se laissèrent gaver avec bonne volonté, mais ils montrèrent une grande joie quand, vers cinq heures, arrivèrent Mme Romilly et sa fille.

« Eh bien? Eh bien? dit Mme de la Guichardie. Alors ma Colette ne vient plus servir le goûter?... J'ai pourtant bien besoin d'elle... Voilà trois jeunes gens qui refusent tout ce que je leur offre... Quoi?... Taisez-vous! Vous êtes des mauviettes... Au moins, toi, Colette, qui es une grande laitière, tu vas me faire le plaisir de goûter mon savarin et de me dire ce que tu penses de ma crème... Qu'est-ce que tu racontes?... Tu n'aimes

บทที่ 3

พอตกบ่ายสี่โมง รถยนต์ก็เริ่มเข้ามาจอดเรียงแถวบนพื้นที่ยกระดับของปราสาทลาภิชาบดี แยกทั้งหลายมากันเร็วเนื่องจากหนุ่มๆ สาวๆ อยากมาเล่นเทนนิสกันก่อน ส่วนพ่อๆ แม่ๆ ก็มาเล่นไพ่บริดจ์กัน นายและนางสาววินัยค์พร้อมกับลูกชายทั้งสามคนมาถึงเป็นครอบครัวแรก ครอบครัวนี้มาพักอยู่ที่เลอเบรยท์เฉพาะช่วงฤดูร้อนเท่านั้นเพราะลูกชายทั้งสามกำลังศึกษาอยู่ในปารีสซึ่งนายสาววินัยค์ผู้เป็นวิศวกรก็ดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหารอยู่หลายแห่งที่นั่น เนื่องจากเขาเป็นคนฉลาดสุขุมที่ยังคงบุคลิกและนิสัยใจคอของตนเป็นแบบชาวเปริกอร์ด์ เขาจึงประสบความสำเร็จในแวดวงการเงินในปารีสที่ซึ่งความระแวดระวังตามแบบฉบับของชาวชนบทในตัวเขานับเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง นายสาววินัยค์เป็นคนอารมณ์ร้อน เป็นที่เกรงขามของลูกๆ และภรรยาผู้เลื่อมใสและเคร่งศาสนาอยู่พอสมควร ส่วนคุณนายมาร์เชอนาต์ สตรีสูงวัยได้เดินทางมาจากก็องดูมาส์ หล่อนมากับอิช่าแบลล์ ซมิทท์ (เมื่อก่อนคือคุณนายฟิลลิป มาร์เชอนาต์ หล่อนยังคงสนิทสนมกับแม่ของอดีตสามีผู้นี้เป็นอย่างดีแม้ว่าหล่อนจะแต่งงานใหม่กับแบร์ทริงด์ ซมิทท์ นักเขียนนวนิยายไปแล้วก็ตาม) และหลานชายวัยหกขวบชื่ออแล็ง มาร์เชอนาต์อีกคน

มาตาม เดอ ลาร์ กิชาบดีเดินไปมาอยู่ท่ามกลางแขกหรือที่เพิ่มจำนวนขึ้น ไม่ทำของหล่อนกระทบพื้นหินเป็นจังหวะ หล่อนคะยั้นคะยอให้บรรดาแขกหรือรับประทานอาหารว่าง เนื่องจากหล่อนมีความภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่ทำให้ชาวเปริกอร์ด์ได้รู้ว่าครีมใส่ขนมของหล่อนรสเลิศที่สุด พายของหล่อนนั้นก็อร่อยล้ำ และไวน์แบล็กเคอเรนต์ของหล่อนก็มีรสดีที่สุดในแถบนี้

สามพี่น้องสาววินัยค์ก็ยอมให้เลี้ยงดูด้วยความเต็มใจ ทว่าเมื่อเวลาประมาณห้าโมงเย็น พวกเขาก็แสดงความยินดีอย่างออกนอกหน้าเมื่อเห็นนางโรมีย์และลูกสาวมาถึง

“ว่ายังไงล่ะ ว่าไงจ๊ะ” มาตาม เดอ ลา กิชาบดีกล่าว “แม่หนูโกแล็ตต์ของฉันไม่มาบริการอาหารว่างแล้วหรือ... แต่ยังไงฉันก็ต้องการตัวเธออยู่ดีนะ... ก็พ่อสามหนุ่มนี่ดี เขาปฏิเสธทุกอย่างที่ฉันเสนอให้ไปเสียหมด... อะไรวะ... เจ็บเถอะพวกเธอนะ พวกเธอนี่ผอมแห้งแรงน้อยกันเสียจริง... ยังไงก็มีหนูนี้นะ โกล์แตต์ ที่มีเนื้อหนังที่สุด ฉันจะดีใจมากถ้าหนูชิมขนมชวาแรงแห่งฉัน แล้วบอกด้วยว่าครีมของฉันรสชาติเป็นยังไง... อะไรวะ... หนูไม่ชอบกินก่อนเล่นเทนนิสหรือ

pas manger avant le tennis?... Sornettes et billevesées!... Tu es là pour donner le bon exemple. »

Valentine expliqua que la maladie de son mari l'avait mise en retard. Le Périgord s'apitoya sur le pauvre Romilly. Pendant qu'elle parlait, jeunes gens et jeunes filles avaient fui vers le tennis. Mme de la Guichardie, par la fenêtre, regarda courir André de Saviniac, qui avait passé son bras sous celui de Colette.

« Joli couple », dit-elle en se tournant vers ses hôtes.

Le Périgord frémit. Mme de la Guichardie ne parlait jamais en vain; sa volonté était tenace, sa sagesse reconnue et sa puissance infinie. Mme de Saviniac, émue, baissa les yeux et respira plus vite. Valentine rougit et, découvrant tout à coup une assiette de petits pains, se mit à manger comme si elle avait été affamée.

« Joli couple. » Les deux mots firent le tour de la salle à manger, volèrent vers les salons, atteignirent les joueurs de bridge.

« Qui a dit « joli couple »? demanda Saviniac.

- Mme de la Guichardie, lui répondit sa partenaire.
- Et de qui parlait-elle?
- De votre fils André et de Colette Romilly.
- Ho! Ho! dit M. de Saviniac en regardant son jeu avec une grande attention...

Ho! Ho! Et que diriez-vous de trois piques? »

Sur la terrasse où se tenaient les fumeurs, on parlait de la question qui agitait alors le pays : les départs de métayers. Appliquant la cause de leur contrat qui leur permettait, en fin d'année, de demander inventaire et partage, les métayers profitaient de la baisse du franc et de la hausse du bétail pour rompre leurs engagements en un moment si favorable pour eux. Pour les propriétaires, c'était un désastre. Un cheptel qui, en 1905, eût été estimé six mille francs en valait maintenant cinquante mille. Fallait-il

เหลวไหลไร้สาระน่า... หนูมีหน้าที่ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีนะ”

วาล็องตินอธิบายว่าหล่อนมาสายเพราะสามีของหล่อนป่วย ชาวเปริกอร์ต์ก็รู้สึกเห็นอกเห็นใจนายโรมียี่ผู้นำสงสาร ระหว่างที่หล่อนกำลังพูดคุยกอยู่นั้น พวกหนุ่มๆ สาวๆ ก็หนีไปเล่นเทนนิสกันหมด มาตามเดอลาร์กีซาร์ดีมองไปทางหน้าต่างเห็นอ็องเดรเดอซาวินิยัคกำลังวิ่งคล้องแขนอยู่กับโกแล็ตต์

“เป็นคู่ที่เหมาะสมกันจริงๆ” หล่อนกล่าวพลางหันไปทางบรรดาแขกที่มาทั้งหลาย

ชาวเปริกอร์ต์ทั้งหลายรู้สึกหวาดหวั่น มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีไม่เคยพูดอะไรเลยๆ หล่อนเป็นคนมุ่งมั่น ความชาญฉลาดของหล่อนเป็นที่รู้จักกันดี และอำนาจของหล่อนก็มีเหลือคณนา มาตาม เดอ ซาวินิยัคซึ่งกำลังตื่นเต็นได้หลุบตาลงและหายใจถี่ขึ้น วาล็องตินหน้าแดงและทันทีที่เหลือบเห็นจางขมบึ้งก้อน หล่อนก็ตั้งหน้าตั้งตากินราวกับกำลังหิวโหย

“เป็นคู่ที่เหมาะสมกันจริงๆ” ผู้คนพูดประโยคนี้ต่อๆ กันไปทั่วห้องรับประทานอาหาร ลอยไปถึงห้องนั่งเล่นไปจนถึงกลุ่มผู้เล่นไพ่บริดจ์

“ใครเป็นคนพูดว่า “เป็นคู่ที่เหมาะสมกันจริงๆ” นายซาวินิยัคถาม

“มาตาม เดอ ลาร์ กิซาร์ดี” คู่เล่นของเขาตอบ

“แล้วหล่อนพูดถึงใครล่ะ”

“พูดถึงอ็องเดร ลูกชายของคุณ และโกแล็ตต์ โรมียี่ไงล่ะ”

“เฮ้ย” นายซาวินิยัคร้องพลางมองดูไฟในมืออย่างจจจจ... “เฮ้ย ผมมีไฟสามโพธิ์ดำด้วยนะ คุณว่าไง”

ที่เจดียงมีบรรดาผู้สูบบุหรี่ยื่นออกกันอยู่ พวกเขาสนทนากันถึงปัญหาที่กำลังระอุในพื้นที่ซึ่งก็คือเรื่องการเลิกสัญญาของเหล่าเกษตรกรผู้เช่าที่ดิน จากข้อตกลงในสัญญาซึ่งเอื้อให้พวกเขาสามารถเรียกร้องรายการผลผลิตและส่วนแบ่งได้เมื่อสิ้นปี พวกเขาจึงอาศัยเรื่องค่าเงินที่ตกต่ำลงและราคาปศุสัตว์ที่เพิ่มขึ้นมาบอกเลิกสัญญาในช่วงเวลาที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับพวกเขาเอง สำหรับเจ้าของที่ดินแล้วนี่นับเป็นหายนะอย่างหนึ่ง บรรดาปศุสัตว์ที่เคยมีมูลค่าประมาณหกพันฟรังก์ในปีค.ศ. 1905 กลับมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็นห้าหมื่นฟรังก์เลยทีเดียว ถ้าเป็นเช่นนี้

donc abandonner aux métayers des plus-values qu'ils n'avaient pas gagnées et que peu de châtelains possédaient en argent liquide?

« Bon dieu! Et qu'allez-vous faire? dit le colonel de Sermaize, Périgourdin de passage.

- Nous allons plaider, mon colonel, mais si nous sommes battus... Moi, si je dois rembourser à mes six métayers la moitié de la valeur actuelle du bétail, je suis ruiné... »

A ce moment « joli couple » atteignit la terrasse et le colonel, qui avait quatre filles assez laides, devint sombre.

Mme de la Guichardie avait entraîné la douce Mme de Saviniac :

« Allons voir ces joueurs de tennis. »

Puis, dès qu'elles avaient été sous les cèdres, à l'abri des oreilles, elle avait commencé l'attaque :

« Ma chère Anne, avait-elle dit, est-ce que vous avez fait un peu attention à ma petite amie Colette Romilly?

- Oui, avait murmuré Mme de Saviniac de sa voix de colombe émue, elle est charmante... virginale... Nous l'avions emmenée ce matin à la pêche...

- C'est une enfant extraordinaire, avait déclaré Mme de la Guichardie. Elle a tout pour elle; elle est belle fille; elle est en train; elle est femme d'intérieur... Tenez, un jour, j'arrive à l'improviste à Preyssac vers l'heure du goûter... Valentine se confond en excuses... Il n'y avait rien dans la maison... La petite, qui était dans un coin, ne dit rien, disparaît... »

Le récit du grand exploit de Colette avait suivi.

Dans la maison, Valentine s'était assise à côté d'Isabelle Schmitt, qu'elle avait bien connue au temps où, femme de Philippe Marcenat, celle-ci faisait de longs séjours

พวกเจ้านายมิต้องยอมแบ่งกำไรจากราคาศุสตร์ที่เพิ่มขึ้นให้ตกเป็นของบรรดาเกษตรกรทุกๆ ที่ คนเหล่านี้ไม่ได้หามาได้เอง และทุกๆ ที่มีเจ้านายเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่มีเงินสดอยู่ในมือ

“โอ้เอ๋ย แล้วคุณจะทำอย่างไรละที่นี่” พันเอก เดอ แซร์เมซซึ่งแวะมาที่แคว้นเปริกอร์ต์ กล่าว

“เราจะฟ้องร้องผู้คดี ท่านผู้พัน แต่ถ้าเราแพ้... ถ้าผมจะต้องชดใช้ครึ่งหนึ่งของมูลค่า ราคาปศุสัตว์ในปัจจุบันให้แก่พวกเกษตรกรในสังกัดของผมจำนวนหกคนละก็ ผมต้องหมดตัว แน่ๆ...”

และขณะนั่นเอง ประโยคที่ว่า “เป็นคู่ที่เหมาะสมกันจริงๆ” ก็แพร่มาจนถึงเฉลียงแห่งนี้ และท่านพันเอกผู้มีบุตรสาวหน้าตาออกจะซีเหี่ยวถึง 4 คนที่ก็ดูสลดลง

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีลากตัวมาตาม เดอ ซาวินิยัคผู้อ่อนหวานไปด้วยแล้วกล่าวว่า

“มาลี มาดูหนุ่มสาวเล่นเทนนิสกัน”

จากนั้น เมื่อพวกหล่อนมาหยุดอยู่ใต้ต้นซีดาร์ซึ่งเป็นที่ห่างไกลผู้คน มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีก็เริ่มเข้าประเด็นว่า

“อานน์ที่รักจ๊ะ” หล่อนเอ่ยขึ้น “คุณเคยสังเกตเห็นแม่หนูโกแล็ตต์ โรมียีสหายน้อยของ ฉันบ้างไหม”

“คะ” มาตาม เดอ ซาวินิยัคอ้อมแอ้มตอบเบาๆ ด้วยน้ำเสียงสั้นๆ แบบลูกนก “เธอมีเสน่ห์...บริสุทธิ์ไร้เดียงสา... เมื่อเข้านี้ครอบครัวของเราพึ่งพาเธอไปตกปลามาคะ...”

“โกแล็ตต์เป็นเด็กที่วิเศษมาก” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีลงความเห็น “เธอมีคุณสมบัติทุกอย่างที่ควรมี เป็นเด็กสาวที่สะอาด กระจับกระจ่าง แถมยังเป็นแม่ศรีเรือนอีกต่างหาก... นี่นะ วันหนึ่งช่วงเวลาอาหารว่างพอดี ฉันได้ไปที่เพรียซ์คโดยไม่ได้แจ้งล่วงหน้า... วาล็องตินก็ขอโทษฉัน ยกใหญ่ที่ไม่มีอะไรมาต้อนรับแขก... แต่แม่หนูโกแล็ตต์ซึ่งอยู่ที่มุมหนึ่งไม่ได้กล่าวอะไร แล้วเธอก็แยกตัวไป...”

เรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ของโกแล็ตต์ยังคงดำเนินต่อไป

ในตัวคฤหาสน์ วาล็องตินนั่งอยู่ข้างๆ อีซาแบลล์ ซมิทท์ ซึ่งหล่อนรู้จักดีตอนที่หญิงผู้นี้ไปพักอยู่ที่แคว้นลิมูแซ็งเป็นเวลานานในขณะที่ยังเป็นภรรยาของฟิลลิป มาร์เชอนาต์อยู่

en Limousin. Bien qu'elle ne regrettât jamais Paris ni sa vie passée, Valentine trouvait toujours un certain plaisir à parler avec ceux qui voyaient un autre monde que celui, original mais limité, de cette province.

« Votre fille est devenue ravissante, dit Isabelle... Il faudra que je vous demande la permission de la montrer à mon mari... Bertrand se plaint toujours de ne pas connaître les jeunes filles de ce temps-ci; Colette me semble un modèle de ce qu'elles devraient être... Elle n'a ni timidité, ni effronterie... Elle est si « nette » au moral comme au physique... C'est un plaisir que de la regarder vivre. Où l'avez-vous fait élever ?

- A la maison, dit Valentine... Nous ne voulions pas nous séparer d'elle; nous avons, pour le français et l'histoire, une institutrice intelligente et mon mari s'est occupé lui-même d'enseigner les sciences à sa fille... Cela l'intéressait.

- Elle a passée un baccalauréat?

- Oh! non, dit Valentine avec une imperceptible irritation... Pour une jeune fille, à quoi sert un diplôme?»

Par la fenêtre ouverte, elles virent dans l'allée Mme de la Guichardie et Mme de Saviniac qui revenaient vers la terrasse; la vieille dame parlait beaucoup et l'autre, tête penchée, semblait approuver. Un peu plus tard, Mme de Saviniac s'assit près d'Isabelle pour lui parler des livres de son mari et Mme de la Guichardie emmena Valentine Romilly :

« Vous n'avez rien mangé, Valentine, dit-elle. Allons! Venez avec moi, ma petite; il faut que je vous fasse goûter notre savarin, c'est une invention de Virginie... Quoi? Vous n'avez pas faim?... Eh bien, vous ne dînez pas, voilà tout. »

Mais le savarin n'était évidemment qu'un prétexte car, dès que les deux femmes furent dans la salle à manger, maintenant vide, il n'en fut plus question.

แม้ว่าวาล็องตินจะไม่เคยรู้สึกเสียดายชีวิตในอดีตและปารีสเลย แต่เธอก็รู้สึกดีใจเสมอที่ได้พบกับคนที่เคยเห็นโลกอื่นนอกเหนือจากเบริกอร์ตที่แม้จะไม่เหมือนใครแต่ก็เป็นโลกแคบๆ

“ลูกสาวคุณเดี๋ยวนี้สวยพริ้งเลยนะคะ” อีซาแบลล์กล่าว... “ดิฉันต้องขออนุญาตคุณแนะนำเธอให้สามีของดิฉันรู้จักบ้างแล้วละคะ... แบริร์องด์เขาบ่นอยู่เสมอละคะว่าไม่ได้รู้จักกับเด็กสาวสมัยนี้บ้างเลย ดิฉันว่าโกแล็ตต์นี่แหละที่เป็นแบบอย่างให้กับเด็กสาวสมัยนี้ได้... เธอไม่ได้ซีอายเป็นและก็ได้รอดชีวิตด้วย เป็นคนที่ “ใสสะอาดมาก” ทั้งรูปร่างหน้าตาและจิตใจ... แค่นี้ได้เห็นเด็กสาวแบบนี้มีตัวตนอยู่ก็พอใจแล้ว คุณเลี้ยงดูอบรมเธอที่ไหนหรือคะ”

“ที่บ้านคะ” วาล็องตินตอบ... “พวกเราไม่อยากจะแยกจากลูก เราจ้างครูที่เฉลียวฉลาดมาสอนภาษาฝรั่งเศสและประวัติศาสตร์ให้โกแล็ตต์ แล้วสามีของดิฉันก็เป็นคนสอนวิทยาศาสตร์ให้ลูกสาวด้วยตัวเอง... เธอสนใจเรื่องพวกนี้”

“แล้วเธอได้สอบจบชั้นมัธยมศึกษาแล้วหรือคะ”

“โอ๊ย ไม่หรอกคะ” วาล็องตินตอบด้วยความเคืองอยู่ในใจ... “เป็นเด็กผู้หญิง จะเอาประกาศนียบัตรไปทำอะไรละคะ”

และแล้วทั้งสองคนก็มองผ่านทางช่องหน้าต่างที่เปิดอยู่เห็นมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกับมาตาม เดอ ซาวินิย์กำลังเดินกลับมาทางเฉลียงที่ทั้งคู่คุยกันอยู่ มาตามผู้สูงวัยเป็นคนพูดเสียมากกว่า ส่วนอีกฝ่ายเดินก้มศีรษะท่าที่เห็นด้วย ไม่นานนัก มาตาม เดอ ซาวินิย์ก็มานั่งข้างๆ อีซาแบลล์เพื่อคุยเกี่ยวกับเรื่องหนังสือของสามีหล่อน แล้วมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีก็ชวนวาล็องตินโรมีย้อออกไป

“คุณไม่กินอะไรเลย วาล็องติน” หล่อนกล่าว “มาเถอะ มากับฉัน แม้วาล็องติน ฉันจะต้องให้คุณชิมขนมชาวาแรงของเราหน่อย ฝีมือวีจินีเชียวนะ... อะไรนะ คุณยังไม่หิวหรือ... ถ้าจั้น คุณก็ไม่ต้องกินอาหารเย็นสิ ก็แค่นี้เอง”

เห็นได้ชัดว่าขนมชาวาแรงเป็นแค่ข้ออ้าง พอทั้งสองก้าวเข้าไปในห้องอาหารซึ่งขณะนี้ไม่มีใครเลย ก็ไม่ได้พูดถึงเรื่องขนมมันอีกเลย

IV

« Ma petite Valentine, dit Mme de la Guichardie, j'ai quelque chose de très sérieux à vous dire... Vous savez quel intérêt je vous ai toujours porté... Oh! je sais bien que, de votre côté, vous avez été admirable au moment de ma phlébite... Je n'oublie jamais rien; vos attentions m'ont peut-être sauvé la vie... Taisez-vous!... Je le dis parce que je le pense... Mais je crois que je vais pouvoir aujourd'hui m'acquitter de toutes vos gentilles en faisant le bonheur de Colette.

- De Colette? dit Valentine, tout de suite gênée... Mais Colette a dix-huit ans...

- Taisez-vous!... Colette est une femme, dit Mme de la Guichardie d'un ton péremptoire. Ecoutez, Valentine, vous allez peut-être trouver que je vais vite en besogne, mais je crois que vous agiriez très mal en ne sautant pas sur une occasion comme celle qui vous est offerte... André de Saviniac est très amoureux de votre fille. »

Valentine s'agita d'un air effaré.

« André?... Quel âge a André?... Vingt-deux ans? Vingt-trois ans?... Mon Dieu!... Ces ménages d'enfants finissent toujours mal.

- Regardez-moi, ma petite Valentine, dit Mme de la Guichardie. J'ai fait cinquante-trois mariages en Périgord... Cinquante-trois. Et là-dessus, j'ai eu deux divorces et une seule annulation... C'est une garantie. Quoi?... Taisez-vous!... Je vous répète que vous agiriez très mal en négligeant cette chance et, si Gaston était là, je le lui dirais comme à vous. Notez que je n'aurais rien brusqué si les Saviniac vivaient toujours dans le pays, mais vous savez comme moi qu'ils rentreront à Paris le mois prochain...

- Les Saviniac, dit Valentine, voudront pour leur fils une femme bien née.

- Ma chère, dit Mme de la Guichardie, j'ai souvent parlé de cela avec Xavier;

บทที่ 4

“แม่วาล็องตินของฉัน” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “ฉันมีเรื่องสำคัญมากๆ จะบอกคุณ... คุณก็รู้ว่าฉันให้ความสนใจคุณเสมอ... เอ้อ ฉันก็รู้ดีนะว่าคุณเองก็มีน้ำใจมากตอนที่ฉันเป็นโรคหลอดเลือดดำอักเสบ ฉันจำได้ทุกอย่าง อาจเป็นเพราะความใส่ใจของคุณก็ได้ที่ช่วยชีวิตฉันไว้... ฟังนะ ฉันพูดเพราะฉันคิดอย่างนั้น... แต่ฉันคิดว่าในวันนี้ฉันสามารถตอบแทนน้ำใจของคุณได้โดยการทำให้โกแล็ตต์มีความสุข

“โกแล็ตต์หรือคะ” วาล็องตินถามด้วยที่ทำอึดอัดขึ้นมาทันใด “แต่โกแล็ตต์เพิ่งจะอายุ 18 เองนะคะ”

“ฟังก่อนสิ โกแล็ตต์เป็นสาวแล้วนะ” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าวด้วยน้ำเสียงเด็ดขาด “ฟังนะ วาล็องติน คุณอาจจะคิดว่าฉันรีบร้อนเกินไปสำหรับเรื่องนี้ แต่ฉันคิดว่าคุณคิดผิดนะถ้าไม่ตระครุบโอกาสดีๆ ที่มาถึงในครั้งนี่... อีองเดร เดอ ซาวินิยัคเขารักลูกสาวของคุณหัวปักหัวปำเลยเชียวล่ะ”

วาล็องตินมีที่ท่าตกใจ

“อีองเดรหรือคะ... เขาอายุเท่าไรหรอ... ยี่สิบสอง... หรือยี่สิบสาม... ตายล่ะ... การรีบแต่งงานตั้งแต่ยังเด็กมักจะไปไม่รอดหรอกคะ”

“ดูฉันสิ วาล็องตินจ๋า” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “ฉันแต่งงานแต่งมา 53 คู่แล้วในเปริกอร์ด์... 53 คู่เชียวนะ และในจำนวนนี้ ก็มีที่หย่ากันแค่สองคู่ และยกเลิกไปคู่เดียว... รับประกันได้เลยจ๊ะ คุณว่าอะไรนะ... ฟังก่อนสิ ฉันขออัยว่าเธอจะคิดผิดหากเธอปฏิเสธโอกาสนี้ และถ้ากัสดงเขาอยู่ด้วยนะ ฉันก็จะบอกเขาอย่างนี้เหมือนกัน คิดดูสิ ฉันจะไม่รีบร้อนอะไรถ้าครอบครัวซาวินิยัคเขาอยู่ที่นี่ตลอดเวลา แต่คุณก็รู้ดีเหมือนกันว่าพวกเขาจะต้องกลับไปปารีสเดือนหน้าแล้ว...”

“ครอบครัวซาวินิยัคนะคะ” วาล็องตินกล่าว “เขาต้องการลูกสะใภ้ที่มีชาติตระกูลดีนี่คะ”

“วาล็องตินที่รักจ๊ะ” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีตอบ “ฉันคุยเรื่องนี้กับซาวิเยร์หลายครั้ง

il est beaucoup trop intelligent et trop moderne pour s'attacher à la naissance quand il s'agit d'une femme... S'il avait une fille à marier, ce serait une autre histoire... Un fils donne *son* nom... Anne aurait été plus à craindre; c'est une Bretonne. Mais elle est sentimentale en diable et par là je la tiendrai toujours... Evidemment Xavier exigera pour son fils aîné un beau parti. Mais Colette est riche. Qu'est-ce que vous lui donnez ? »

Valentine parut malheureuse et embarrassée.

« Je crois, dit-elle, que l'intention de Gaston est de lui donner la terre de Brouillac, avec la maison, ou, si elle épouse un garçon qui ait déjà un domaine à lui, la même valeur en argent...

- La même valeur?... *Quelle* valeur? dit Mme de la Guichardie avec impatience. Si vous voulez André de Saviniac, il ne faut pas lésiner, car ses parents vont lui donner le Breuilh... Anne vient de me le dire... Ils l'ont envoyé à l'Institut agronomique pour le préparer à s'occuper lui-même de la propriété... Dès qu'il aura fini son service militaire et ses études, il aura la terre et ses parents lui en laisseront les revenus... Ils se réserveront seulement le droit de se faire expédier à Paris les poulets, les œufs et les légumes, deux fois par semaine, et aussi la possibilité de venir passer les vacances au Breuilh avec le jeune ménage, ce qui est juste... Notez que le Breuilh est une terre qui, bien administrée, doit donner cent mille francs de revenu. Les quatre métairies rapportent déjà soixante mille francs, bon an, mal an... Enfin, entre nous, je crois que Xavier acceptera ce que vous offrirez, parce que Colette lui plaît... Que leur importe une dot? Ils sont si riches.

- Les Saviniac? dit Valentine... Je ne le savais pas. Ma petite, dit Mme de la Guichardie, je vous ai dit vingt fois que sur ces questions-là, vous êtes une enfant... Vous jugez de la fortune des gens par leur train de vie... Mais vous ne savez pas que, dans ce pays, il y a beaucoup de familles, et les Saviniac sont de celles-là, qui vivent

แล้วนะ เขาเป็นคนฉลาดและสมัยใหม่เกินกว่าที่จะยึดติดกับเรื่องชาติตระกูลเมื่อพูดถึงผู้หญิง... ถ้าเขามีลูกสาวที่จะต้องแต่งงานก็ว่าไปอย่าง... แต่นี่ลูกชายเป็นผู้สืบสกุลของเขา... คนที่เราควรกังวลน่าจะเป็นอานันท์มากกว่านะ เธอเป็นชาวเบอร์ตาญ แต่เป็นคนอ่อนไหวเป็นบ้าเลย ฉันจะเอาเธออยู่ด้วยเหตุนี้แหละ... แต่ที่แน่นอนที่สุดคือ ซาวิเยร์ต้องการให้ลูกชายคนโตมีคู่ครองที่มีฐานะดี แต่โกแล็ตต์เองก็รวบอยู่ที่นี่แล้ว พวกคุณจะยกอะไรให้ลูกล่ะ”

วาล็องตินมีท่าทีเป็นทุกข์และลำบากใจที่จะตอบ

“ดิฉันคิดว่า” วาล็องตินตอบ “ กัสตงตั้งใจจะยกที่ดินพร้อมบ้านที่รุษยัคให้ลูก หรือถ้าโกแล็ตต์แต่งงานไปกับคนที่มียี่สิบเป็นของตัวเองแล้ว เขาก็คงจะให้เงินเป็นจำนวนเท่ากันกับมูลค่าที่ดินผืนนั้น...”

“มูลค่าเท่ากันหรือ... เท่าไหร่ล่ะ” มาดาม เดอ ลา กิซาร์ติกกล่าวอย่างอดไม่ได้ “ถ้าพวกคุณอยากได้อ็องเดร เดอ ซาวินิยัคเป็นลูกเขย ก็ต้องทุ่มสุดตัว เพราะพ่อแม่ของเขาจะยกที่ดินที่เลอบเรยท์ให้เขา... อานันท์เพิ่งจะบอกกับฉันเอง... พวกเขาส่งลูกไปเรียนที่สถาบันการเกษตรเพื่อให้เตรียมตัวมาบริหารจัดการที่ดินของตัวเอง... หลังจากที่อ็องเดรทำหน้าที่ทหารเกณฑ์และจบการศึกษาแล้ว เขาก็จะมีที่ดิน และพ่อแม่ของเขาจะยกรายได้ทั้งหมดให้เขา... จะเก็บไว้ก็แต่สิทธิ์ที่จะได้รับเนื้อไก่ ไข่ และผักต่างๆ ที่ลูกส่งไปให้ที่ปารีสสองครั้งต่อสัปดาห์ และพวกเขาสามารถมาพักผ่อนช่วงวันหยุดกับคู่แต่งงานใหม่ที่เลอบเรยท์ ซึ่งก็ยุติธรรมดีแล้ว... อย่าลืมว่าเลอบเรยท์เป็นผืนแผ่นดินที่ถ้าหากบริหารดีๆ แล้วจะสร้างรายได้ให้เป็นแสนฟรังก์เลยทีเดียว แต่ที่ดินแบ่งเช่าเพียงสี่ผืนก็นำเงินมาให้ 60,000 ฟรังก์ต่อปีโดยเฉลี่ยแล้ว... แต่ยังไงแล้ว นี่พูดกันเฉพาะเรานะ ฉันเชื่อว่าซาวิเยร์จะต้องยอมรับสิ่งที่คุณเสนอให้เขาแน่ เพราะเขาก็พอใจโกแล็ตต์อยู่... ลินสอดจะสำคัญอะไรกับพวกเขาล่ะ พวกเขาควรยกออกอย่างนั้น”

“พวกซาวินิยัคหรือคะ” วาล็องตินกล่าว... “ดิฉันไม่รู้เลยคะ”

“โอ้ วาล็องตินของฉัน” มาดาม เดอ ลา กิซาร์ติกกล่าว “ฉันบอกคุณไม่รู้กี่ครั้งก็หนแล้วว่าเรื่องนี้คุณไม่ประสีประสาอะไรหรอก... คุณยังตัดสินฐานะของคนจากการดำเนินชีวิตของพวกเขา... แต่คุณไม่รู้หรอกว่าที่เปริกอร์ด์แห่งนี้มีหลายครอบครัวที่ดำเนินชีวิตมาได้เป็นสามสี่ห้ารุ่นแล้ว ไม่ใช่จากรายได้

depuis trois, quatre, cinq générations, non pas de leurs revenus... mais du revenu de leurs revenus... Les Saviniac ont des Suez qu'ils ont achetés cinq cents francs... D'autre part, ils ont la tante Fournigue... Vous n'avez jamais entendu parler de la tante Fournigue?...Elle a au moins quatre-vingt-dix ans et vit à Neuilly, dans une villa qui a été autrefois la maison de campagne de ses parents, au milieu d'un parc de quatre hectares, dans lequel elle cultive des fruits et des légumes. Pensez que c'est un terrain qui vaut maintenant dix-huit cents francs le mètre carré. Vingt fois on a offert à la tante Fournigue de lui acheter son parc... Non... Elle veut cultiver à Neuilly des groseilles et des pommes de terre, et ramasser du bois mort sur du terrain à dix-huit cents francs le mètre... Notez que je ne l'en blâme pas... C'est son droit... Mais tout cela reviendra un jour aux fils Saviniac... Vous voyez que, de ce côté, vous n'avez rien à craindre.

- Mais Colette ne tient pas à l'argent, dit Valentine. Elle ne fera jamais un mariage « arrangé ».

- Colette? dit Mme de la Guichardie... Si vous l'aviez vue, comme je viens de la voir, assise à côté du jeune André, épongeant son front et lui faisant manger des prunes, vous n'auriez pas de doutes sur ses sentiments...Naturellement, n'allez pas lui parler de ces questions d'argent... La jeunesse se cabre... Elle est tout de même bien contente de trouver maison chaude et vie facile... Mais si, mais si... Il faut dire les choses comme elles sont... »

Valentine se souvint de la sympathie avec laquelle sa fille avait décrit cette famille, et elle pensa que Mme de la Guichardie n'avait pas tort en croyant Colette amoureuse d'André de Saviniac. Mais sans doute restait-il dans l'esprit de Valentine la crainte de quelque obstacle car, loin d'approuver ou de se réjouir, elle murmura seulement d'un air découragé.

ของพวกเขาหรือกนะ แต่เป็นเพราะเงินที่ออกเงยจากรายได้อีกที่ต่างหาก... ครอบครัวชาวนิวยอร์กก็เป็นเช่นนั้น พวกเขามีหุ้นในบริษัทชุดคลองสุเอซซึ่งซื้อมาด้วยเงิน 500 ฟรังก์... นอกจากนี้เขายังมีป่าฟูร์นิก... คุณไม่เคยได้ยินคนพูดถึงป่าฟูร์นิกหรือ... อายุของแกอย่างน้อยก็ 90 ปีได้แล้วแหละ แกอยู่ที่บ้านในเขตเนยยี่อันมั่งคั่งซึ่งเมื่อก่อนเคยเป็นบ้านเดี่ยวในชนบทของพ่อแม่ ท่ามกลางสวนกว้าง 4 เฮคเตอร์ที่ปลูกผักผลไม้เองมากมาย คิดดูสิว่าที่ดินตรงนั้นปานนี้ก็มียาคาซัก 1,800 ฟรังก์ต่อตารางเมตรได้แล้ว มีคนเคยขอซื้อสวนตรงนั้นกับแกตั้ง 20 ครั้งได้แล้ว... แกก็ไม่ขาย... แกต้องการเก็บที่ตรงเนยยี่นั้นไว้ปลูกต้นเคอเรนต์และมันฝรั่งและต้องการเก็บรวบรวมซากต้นไม้ตายเอาไว้บนที่ดินมูลค่า 1,800 ฟรังก์ต่อตารางเมตรนั้น นี่ฉันไม่ได้ต่อว่าอะไรแกนะ ก็มันเป็นสิทธิ์ของแก... แต่สมบัติทั้งหลายที่ว่ามาก็จะมาตกอยู่ในมือของสามพี่น้องชาวนิวยอร์กสักวันหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องนี้ คุณไม่มีอะไรจะต้องกลัว”

“แต่โกแล็ตต์ไม่ได้สนใจเรื่องเงินทองนี่คะ” วาล็องตินกล่าว “เธอจะไม่มีวันแต่งงานแบบ ‘คลุมถุงชน’ หรือคะ”

“โกแล็ตต์นั่นะหรือ” มาดาม เดอ ลา กิซาร์ดีตอบ... “ถ้าคุณได้เห็นโกแล็ตต์อย่างที่ฉันเพิ่งจะได้เห็นตอนเขานั่งข้างๆ พ่อหนุ่มอ็องเดร คอยซับเหงื่อที่หน้าผาก และป้อนลูกพรุนให้ คุณจะสงสัยเลยว่าโกแล็ตต์รู้สึกอย่างไร... แน่نونว่าต้องไม่พูดถึงปัญหาเรื่องเงินๆ ทองๆ กับโกแล็ตต์นะ... พวกเด็กๆ นะหัวแข็งจะตาย... แต่ยังไงเขาก็ยังชอบมีบ้านอุ่นๆ มีชีวิตสะดวกสบายอยู่ดี... อ้อ ไซ่ ไซ่... เราต้องพูดตามความเป็นจริง...”

วาล็องตินยังจำได้ถึงตอนที่โกแล็ตต์บรรยายถึงครอบครัวชาวนิวยอร์กให้หล่อนฟังอย่างรักใคร่ชื่นชม และตัวหล่อนเองก็คิดว่ามาดาม เดอ ลา กิซาร์ดีคิดไม่ผิดที่ว่าโกแล็ตต์รักอ็องเดร เดอ ชาวนิวยอร์ก ทว่า เป็นไปได้ที่ในใจของวาล็องตินยังกลัวอุปสรรคบางอย่างอยู่ เพราะหล่อนไม่ได้แสดงอาการเห็นด้วยหรือยินดีปรีดา แต่กลับพิมพ์พาดูด้วยน้ำเสียงท้อแท้ว่า

« Je ne peux rien vous répondre... Il faut avant tout que je parle de cette conversation avec Gaston...

- Oui... Mais ne lui en parlez pas en faisant cette tête, dit Mme de la Guichardie, un peu agacée de voir son plan accueilli avec si peu d'enthousiasme. Enfin, que vous faut-il. Valentine? Je vous apporte un des plus beaux partis du Périgord et vous faites la renfrognée?... Tenez, puisqu'il est au lit, votre Gaston, j'irai demain moi-même à Preyssac et je serai ma propre messagère.

- Demain il se lèvera, dit Valentine embarrassée.

- Levé ou couché, il me recevra bien, je pense? »

Et Mme de la Guichardie, tout à fait résolue à ne plus écouter de critiques contre un projet qui lui semblait en tous points excellent, se leva pour rejoindre ses invités.

“ดิฉันไม่สามารถให้คำตอบอะไรท่านได้ค่ะ... ก่อนอื่นดิฉันต้องขอไปปรึกษาภัสดงก่อนค่ะ...”

“แน่นอน... แต่คุณอย่าไปคุยกับภัสดงด้วยสีหน้าท้อแท้แบบนี้ละ” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าวด้วยท่าทีหงุดหงิดเล็กน้อยที่เห็นว่าแผนที่ตนวางไว้ไม่ค่อยได้รับการตอบสนองอย่างกระตือรือร้นเท่าไรนัก “เอาละ แล้วคุณจะต้องทำอะไรอีกล่ะ วาล็องติน ค้นหาหนึ่งในคู่หมายที่ดีที่สุดในปีกรอวตีให้ลูกสาวคุณแล้วนะ แล้วคุณกลับทำหน้านี้คือขมวดเช่นนี้หรือ... เอาละ เนื่องจากภัสดงของคุณนอนป่วยอยู่บนเตียง พรุ่งนี้ฉันจะไปหาเขาที่เพอร์ชัคเอง และฉันจะเป็นคนนำข่าวนี้ไปบอกเขาด้วยตัวเอง”

“พรุ่งนี้เขาก็จะลุกจากเตียงได้แล้วค่ะ” วาล็องตินกล่าวอย่างอึดอัด

“ไม่ว่าจะลุกหรือนอน ฉันคิดว่าเขาคงต้อนรับฉันอยู่ดีแหละ จริงไหม”

แล้วมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีก็ลุกขึ้นเพื่อไปดูแลแขกคนอื่นๆ หล่อนตัดสินใจเด็ดขาดว่าจะไม่รับฟังคำวิจารณ์ใดใดที่ขัดกับโครงการที่หล่อนเห็นว่าดีเยี่ยมในทุกๆ ด้านแล้ว

Les visiteurs, en quittant la Guichardie, ne pouvaient s'empêcher de regarder longtemps le château qui, moins connu des touristes que Chambord ou Chenonceaux, est pourtant, au gré de beaucoup d'artistes, plus remarquable. A quoi la Guichardie doit-elle un charme qui, invinciblement, attire aux portières des voitures tous ceux qui traversent cette partie du Périgord et les y retient tant qu'ils peuvent apercevoir sa masse imposante et gracieuse? Peut-être à la perfection du site, car jamais demeure ne fut mieux plantée au centre d'une vaste plaine qu'elle domine de manière vraiment seigneuriale; peut-être aussi à l'harmonie complexe que forment, avec l'élégant bâtiment construit vers 1630 par Marie de la Guichardie, les deux tours massives qui restent seules du repaire de Bertrand de la Guichardie, le compagnon des Plantagenêt.

La route qui conduit de Brive à Preyssac tourne pendant plusieurs kilomètres autour du château qui prend, quand on la suit, des aspects multiples et surprenants, Parfois les deux tours, que surmontent deux identiques coupoles ardoisées, semblent flanquer le bâtiment Louis XIII dont elles masquent les ailes. Puis, comme l'œil se déplace, les tours glissent parallèlement au fond plus éloigné de l'observateur et viennent se placer, l'une vers le milieu de la façade, l'autre dans le prolongement de celle-ci, découvrant par ce mouvement les ailes en équerre qui les relient au logis principal. La route tourne encore. Un bois qui revêt le versant ouest de la colline masque un moment la Guichardie. Soudain elle reparaît, mais cette fois les tours sont invisibles et le voyageur stupéfait ne voit plus qu'un beau château Louis XIII, divisé en trois corps de bâtiment de même style, et qui, au soleil couchant, semble bâti de granit rose.

บทที่ 5

ในระหว่างที่เดินทางออกจากปราสาทลาภิชาลวดี บรรดาแขกหรือทั้งหลายอดไม่ได้ที่จะจ้องมองตัวปราสาทอยู่เป็นเวลานาน ปราสาทซึ่งแม้จะเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักท่องเที่ยวว่าน้อยกว่าปราสาทซ็องบอर्डหรือปราสาทเซอนงไซท์ แต่ในสายตาของศิลปินหลายท่าน ปราสาทหลังนี้ก็กลับโดดเด่นกว่า ความงามของปราสาทแห่งนี้อยู่ตรงไหน ทำไมทุกคนที่เดินทางผ่านพื้นที่แถบนี้ของแคว้นเปริกอร์ต์จึงอดไม่ได้ที่จะมองผ่านกระจกรถยนต์และตริ่งสายตาอยู่นานตราบเท่าที่ยังมองเห็นรูปทรงอันสง่างามจับใจของตัวปราสาทแห่งนี้ อาจเป็นเพราะทำเลที่เหมาะสมเจาะ เพราะไม่เคยมีปราสาทแห่งใดตั้งอยู่ใจกลางที่ราบกว้างใหญ่แล้วโดดเด่นตระหง่านได้มากเช่นนี้ หรืออาจเป็นเพราะความผสมกลมกลืนอันซับซ้อนระหว่างตัวปราสาทอันสง่างามซึ่งมาลี เดอ ลา กิซาร์ดีสร้างขึ้นในปี 1630 กับหอคอยขนาดมหึมาซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่ยังหลงเหลือมาจากป้อมปราการอันเป็นที่ซ่อนตัวของแบร์ท็องด์ เดอ ลา กิซาร์ดีสหายแห่งราชวงศ์ป็อล็องตาเซอเนต

ถนนจากเขตบริฟไปสู่อุซเซตเพอร์ซ็องนั้นเป็นทางคดเคี้ยวไปรอบๆ ปราสาทรวมระยะทางหลายกิโลเมตร ซึ่งถ้าขับไปตามถนนเส้นนี้แล้ว จะได้เห็นปราสาทเป็นรูปทรงหลากหลายมุมดูแปลกตา บางครั้งบางคราหอคอยทั้งสองซึ่งมียอดเป็นโดมหินชนวนสูงเด่นเหมือนกันสองโดมก็ดูเหมือนจะขนานสองข้างตัวปราสาทยุคพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 โดยกำบังปีกชายขวาของปราสาทเอาไว้ จากนั้น ในขณะที่เคลื่อนสายตาไปเรื่อยๆ ตัวหอคอยทั้งสองก็ดูเคลื่อนขนานไปไกลจากผู้มอง หอคอยหนึ่งเคลื่อนไปยังตรงกลางของส่วนหน้าปราสาท ส่วนอีกหอคอยหนึ่งก็เคลื่อนไปตามแนวยาวของปราสาทส่วนหน้า ในขณะที่เดียวกันก็เผยให้เห็นปีกซึ่งทำมุมฉากและเชื่อมเข้ากับตัวปราสาทหลักอีกครั้ง และเมื่อถึงโค้งถนนอีกครา ป่าซึ่งประดับประดาทางลาดด้านตะวันตกของเนินเขาก็มากำบังปราสาท ลา กิซาร์ดีอีกชั่วคราวหนึ่ง และทันใดนั้น ปราสาทก็ปรากฏขึ้นอีกครั้ง แต่ครั้งนี้มองไม่เห็นหอคอยแล้ว และนักเดินทางผู้ตกอยู่ในความพิศวงก็มองเห็นเพียงปราสาทยุคพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 หลังงามซึ่งตัวปราสาทแบ่งออกเป็นสามส่วนรูปแบบเดียวกัน และยามพระอาทิตย์ตกดินก็จะเห็นเหมือนดังปราสาทนั้นสร้างด้วยหินแกรนิตสีแดงเรื่อ

Valentine, rêveuse, contemplait ce spectacle si souvent admiré et, de temps à autre, jetait un regard un peu anxieux sur le visage de Colette. Celle-ci semblait calme et heureuse. Quand la Guichardie disparut enfin à l'horizon, elle se tourna vers sa mère comme si elle attendait une question.

« Eh bien? dit Valenitine avec effort, amusant, ce tennis?

- Inouï! dit Colette avec enthousiasme. André joue comme un dieu.

- Quelle expression, Colette!

- Mais je t'assure, maman, il joue divinement bien... Toutes ses balles sont placées, son service est foudroyant... C'est bien simple, j'étais avec lui, je n'étais pas en forme et nous avons battu ses frères six-deux, six-un, six-quatre.

- Et en dehors du tennis, de quoi parle-t-il?

- Qui? André? De quoi veux-tu qu'il parle? De tout... Naturellement, comme il a été à l'Agro, nous avons parlé culture, élevage... Il m'a appris beaucoup de choses... Mais il s'intéresse aussi aux livres, à la musique, à tout enfin...

- Et les frères?

- Les frères sont gentils, mais André est plus intéressant... Il a voyagé; il est plus mûr. »

« *Mûr*, pensa Valentine... *Mûr*... *Divinement bien*... Gaston a raison; où Colette prend-elle ce vocabulaire?... Jusqu'à l'an dernier, elle avait à peine quitté la maison... »

Elle retomba dans sa rêverie et dit seulement, comme la voiture montait le raidillon de Preyssac :

« J'espère que nous n'allons pas trouver ton père plus mal.

- Papa? dit Colette. il n'a rien du tout. Il se croit malade... Moi, chaque fois qu'il se plaint, je ris, par principe... Cela le guérit tout de suite.

- Comme tu es dure, Colette...

วาล็องตินซึ่งตกอยู่ในอารมณ์เคลิ้มฝันได้ตีמד้าอยู่กับภาพซึ่งเป็นที่ชื่นชมอยู่บ่อยครั้ง หล่อนเหลือบสายตาก็มีแววกังวอลอยู่เล็กน้อยมามองใบหน้าของโกแล็ตต์เป็นครั้งคราว โกแล็ตต์นั้นดูสงบและมีความสุข เมื่อปราสาท ลา กิซาร์ตีเลื่อนหายไปจากขอบฟ้าแล้ว โกแล็ตต์ก็หันไปทางแม่ราวกับกำลังรอฟังคำถามอยู่

“ว่าไง” วาล็องตินเ่ยออกมาอย่างฝันๆ “เทนนิสสนุกไหม”

“แจ่งไปเลยคะ” โกแล็ตต์ตอบอย่างกระตือรือร้น “อ็องเดรเล่นระดับเซียนเลยคะ”

“พูดจาภาษาอะไรนะ โกแล็ตต์”

“แต่หนูยืนยันเลยนะคะแม่ เขาเล่นได้ยอดเยี่ยมกระเทียมดองไปเลย... ทุกลูกลงแม่นยำ ลูกเลิฟเขาแรงราวกับสายฟ้าเลย... มันง่ายมากพอหนูเล่นคู่กับเขา แม้ว่าหนูจะไม่ค่อยสบายเท่าไร แต่เราก็เอาชนะคู่แข่งๆ ของเขาได้ด้วยคะแนนหกต่อสอง หกต่อหนึ่ง และหกต่อสี่เลยคะ”

“แล้วนอกจากเทนนิส เขาพูดอะไรอีกบ้าง”

“ใครคะ อ็องเดรหรือคะ แล้วแม่จะให้เขาพูดอะไรล่ะ เขาก็คุยทุกเรื่อง... แน่นอนก็เขาเคยเรียนการเกษตร เขาก็เลยคุยกันเรื่องการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์... เขาสอนหนูหลายเรื่องเลยคะ... แล้วเขาก็สนใจอ่านหนังสือ เขาสนใจดนตรีด้วย สนใจทุกเรื่องเลยล่ะคะ...”

“แล้วน้องๆ ของเขาล่ะ”

“น้องๆ เขาก็น่ารักดีคะ แต่อ็องเดรน่าสนใจที่สุด... เขาได้เดินทางไปไหนมาไหน เขามีวุฒิภาวะมากกว่า”

“วุฒิภาวะ” วาล็องตินคิด... “วุฒิภาวะ... ยอดเยี่ยมกระเทียมดอง... กัสตงพูดถูก โกแล็ตต์ไปเอาคำพูดพวกนี้มาจากไหนนะ... จนถึงปีที่แล้ว เธอแทบจะไม่ได้ออกจากบ้านเลย...”

ขณะที่รถแล่นขึ้นเนินในเขตเพรียซัค วาล็องตินก็กลับไปตกอยู่ในภวังค์เหมือนเดิม หล่อนพูดแต่เพียงว่า

“แม่หวังว่าเราคงไม่กลับไปเจอพ่ออาการทรุดลงอีกนะ”

“พอนะหรือคะ” โกแล็ตต์กล่าว “พ่อไม่ได้เป็นอะไรเลย พ่อคิดว่าตัวเองป่วยไปเองต่างหาก... ทุกครั้งที่พอบ่น... หนูจะหัวเราะไว้ก่อน แล้วพอก็หายทันควันเลย”

“ทำไมลูกใจร้ายอย่างนั้นะ โกแล็ตต์”

- Moi? Non... Seulement je vois les choses comme elles sont...»

Valentine soupira et ne répondit plus.

“หนูนะหรือ ไม่เลย... หนูเพียงแต่มองทุกอย่างตามความเป็นจริงเท่านั้นแหละ...”

วาลีนองตินถอนหายใจและไม่ได้โต้ตอบอะไรอีก

VI

Romilly, après le départ des deux femmes, s'était levé. Sa douleur, depuis le matin, n'avait pas reparu. Il avait grand désir d'aller jusqu'à la métairie des Bruyères pour s'assurer que Roubinet faisait bien mettre à part, comme il le lui avait recommandé, le blé de la terre de Puyeff. C'était un champ qu'il avait fait ensemençer avec une nouvelle variété, achetée à grands frais et dont il voulait garder tout le produit pour les semailles suivantes, car les blés de terroir s'abâtardissaient vite en ce sol granitique.

Debout, il se sentit tout à fait dispos. Les chiens, en le voyant paraître sur le seuil de la maison, acoururent pour l'accompagner.

« Ici! Luronne! cria-t-il. Qu'est-ce que tu as? Tu t'es fait piquer? »

Il y avait des serpents « sur la propriété » et Romilly craignait les vipères pour ses chiens comme les fièvres pour lui-même. Mais Luronne, très gaie, partit au galop vers la métairie. De temps à autre, elle s'arrêtait pour voir si son maître la suivait. Marchant vers les Bruyères sous le soleil encore vif, Romilly se moqua de son imagination:

« Combien de fois me suis-je cru mourant quand les causes réelles étaient si simples?... Et pourtant un jour ce sera vrai... Tous les matins, des milliers d'hommes et de femmes se réveillent et reconnaissent en eux les signes d'une maladie qu'ils savent mortelle. Ils voient dans le miroir une bouche tordue, une grosseur suspecte, ils pensent : « Tiens, « je suis perdu... » Et ils le sont. »

Il s'arrêta pour observer des branches cassées dans les fourrés.

« Hé! Hé! Roubinet avait raison... Un sanglier a passé par ici. Il faudra les surveiller avant la récolte des pommes de terre. »

บทที่ 6

หลังจากที่ภรรยาและลูกสาวออกไปแล้ว กัสตง โรมียีก็ลุกจากเตียง ตั้งแต่เข้ามา เขาก็ไม่รู้สึกเจ็บปวดอีก เขาปรารถนาอย่างยิ่งที่จะได้ออกไปจนถึงที่ดินให้เขาทำการเกษตรเขตบรูยแยร์เพื่อไปดูให้แน่ใจว่ารูบิเน็ตแยกส่วนข้าวสาลีจากที่ดินเขตบูแยร์ฟ็อย่างที่เขาได้สั่งการเอาไว้ ที่ตรงนั้นเป็นทุ่งซึ่งเขาได้สั่งให้คนงานหว่านเมล็ดพันธุ์ชนิดใหม่ซึ่งซื้อมาด้วยราคาแพงและเขาต้องการเก็บผลผลิตทั้งหมดไว้ใช้ในการหว่านครั้งต่อไป เนื่องจากข้าวสาลีในท้องที่เขตนี้กลายเป็นพันธุ์เร็วเมื่อปลูกบนดินแกรนิตเช่นนี้

เมื่อได้ลุกขึ้น กัสตงรู้สึกพร้อมเต็มที่ พวกสุนัข เมื่อได้เห็นเขาปรากฏตัวที่ประตูบ้านก็พากันวิ่งมาหาเพื่อตามเขาไป

“มานี่สิ ลูรอน” เขาตะโกน “เป็นอะไรไป แก่กุงงูกริ”

“ในอาณาเขตนี้” มีงูอยู่หลายตัว และกัสตงกลัวมันจนสุนัขของเขาเหมือนที่เขากลัวว่าตัวเองจะป่วยนั้นแหละ แต่ลูรอนยังรำเริงมาก มันวิ่งควบไปยังที่ดินทำการเกษตร มันหยุดเป็นครั้งคราวเพื่อดูว่าเจ้านายของมันตามมาหรือไม่ ระหว่างที่เดินมุ่งไปยังที่ดินให้เขาทำเกษตรเขตบรูยแยร์ภายใต้แสงอาทิตย์ที่ยังเจิดจ้าอยู่ กัสตง โรมียีก็หัวเราะเยาะความคิดของเขาเอง

“ก็ครั้งแล้วที่ฉันคิดไปเองว่ากำลังจะตายทั้งๆ ที่สาเหตุจริงๆ แล้วมันน้อยนิดเดียว... แต่ยังไงสักวันหนึ่งมันก็ต้องเป็นจริงจนได้... ทุกๆ เช้า มีชายหญิงเป็นพันๆ คนตื่นขึ้นมาพร้อมกับพบว่าตัวเองมีอาการป่วยด้วยโรคที่เขารู้ว่าเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต พวกเขาองในกระจกเห็นปากตัวเองเปี้ยว เห็นก้อนเนื้อใหญ่ผิดปกติ พวกเขาคิดว่า “ตายละ ฉันแน่แล้ว...” แล้วพวกเขาก็เป็นไปตามนั้น”

เขาหยุดมองกิ่งไม้ที่หักโค่นอยู่ในพุ่มไม้

“อืม... รูบิเน็ตพูดถูก... มีหมูป่าผ่านมาทางนี้ จะต้องคอยตรวจตราป้องกันก่อนฤดูการเก็บมันฝรั่งเสียแล้ว”

Puis il reprit sa promenade et sa méditation : « Mourir? Sait-on même que l'on meurt? Cela doit être assez facile. » Le plus étrange était qu'il n'avait pas du tout peur de la mort. Il avait eu sa vie: une enfance assez terne, une période de malheurs presque insupportable, puis ce long bonheur que rien ne menaçait plus. Rien? Sait-on jamais? Comme tous les hommes qui ont beaucoup souffert, il guettait dans l'avenir l'ombre de malheurs encore invisibles.

L'été avait été si sec que les prés, dans le vallon des Bruyères, étaient bien maigres. Il regarda un troupeau de moutons qui, têtes parallèlement inclinées vers la terre, arrachaient leur pâture à ce sol brûlé.

« Pas un poil de regain, pensa Romilly, et les raves grillées, elles aussi... Avec quoi nourrirons-nous les bêtes cet hiver? »

Le bruit du moteur devenait plus précis. Gaston arrivait à la métairie des Bruyères. Dans la cour que traversait une troupe de pintades, dignes et noires comme un orchestre qui revient à ses pupitres, les hommes passaient les gerbes à la batteuse. Le blé jaune coulait dans les sacs attachés aux flancs de la machine. Sur l'étrange petite locomobile aux cuivres poussiéreux, dont la cheminée étroite et rouillée se détachait sur le ciel bleu, le mécanicien penchait ses longues moustaches en accent circonflexe, ses joues creuses et son béret. Le premier, il vit entrer Romilly.

« Ah! voici votre *moussur*, cria-t-il aux hommes du domaine.

- Bonjour, père Siméon, dit Gaston. Pas d'ennuis cette fois? Les coussinets n'ont pas chauffé?

- Non, monsieur Romilly. »

Le vieux régisseur s'avança, en enlevant son large chapeau de paille. Il ruisselait de sueur, mais semblait satisfait.

« On mangera du bon pain cette année, monsieur, dit-il; le grain est propre...

จากนั้นเขาก็เดินคิดคำนึงต่อไปว่า “ความตายนะหรือ เราจะรู้ได้ไหมว่าเราตาย มันคงจะง่ายน่าดู” ที่แปลกที่สุดคือเขาไม่รู้สึกลัวตายแม้แต่นิดเดียว เขาได้ใช้ชีวิตของเขาแล้ว เริ่มจากวัยเด็กที่จืดชืดพอควร ต่อมาก็เป็นช่วงเวลาแห่งความทุกข์ที่แทบจะทนไม่ไหว แล้วจากนั้นก็เป็นอย่างที่ที่มีความสุขยาวนานที่ไม่มีอะไรมาแผ้วพานได้อีกต่อไปเช่นตอนนี้ ไม่มีอะไรจริงๆหรือ มันก็ไม่น่าหรือกนะ ก็เหมือนๆ กับมนุษย์ทุกคนที่เคยมีความทุกข์ทรมานมามาก เขาจึงเฝ้าระวังเงามืดแห่งความโชคร้ายที่ยังมองไม่เห็นในอนาคต

หน้าร้อนนี้แล้งมากจนทุ่งหญ้าในหุบเขาเขตบรูเยอร์นั้นเหลือน้อยเต็มที เขามองดูฝูงแกะก้มหัวลงดินเรียงกันเป็นแนว พวกมันกำลังทิ้งหญ้ากินบนผืนดินที่ร้อนระอุแห่งนี้

“ไม่มีหญ้าขึ้นใหม่เลย” กัสตง โรมียีคิด “พวกหัวผักกาดเองก็แห้งไหม้ไปด้วย... แล้วเราจะเอาอะไรเลี้ยงสัตว์ในหน้าหนาวนี้ล่ะ”

เสียงเครื่องยนต์ดังชัดเจนนขึ้น กัสตงมาถึงที่ดินให้เช่าทำการเกษตรเขตบรูเยอร์แล้ว ตรงลานโล่งซึ่งมีกองทัพไก่ต๊อกตัวสีดำท่าทางมีสง่าเดินข้ามปากกันราวกับวงออเคสตราที่กำลังเดินกลับมา นั่งประจำตำแหน่งเครื่องดนตรี บรรดาคนงานก็นำฟ่อนข้าวใส่เครื่องนวดข้าว ข้าวสาลีสีเหลืองไหลลงสู่กระสอบซึ่งผูกติดอยู่กับด้านข้างของเครื่อง บนเครื่องยนต์ขนาดเล็กรูปร่างประหลาดทำจากทองแดงซึ่งมีฝุ่นจับและมีปล่องไฟแคบๆ ขึ้นสนิมสูงตระหง่านตัดกับท้องฟ้าสีครามนั้น ช่างเครื่องสวมหมวกเบเรต์กำลังชะเง้องหน้าที่มีแก้มตอบบๆ หนวดยาวเพื่อยูบตัววิคิดว่าของเขามองลงไปยังเครื่องยนต์ เขาเป็นคนแรกที่มองเห็นกัสตง โรมียี

“เฮ้ มุสซัวร์ของพวกแกมาแล้ว” เขาตะโกนบอกคนงานที่อยู่ในพื้นที่นั้น

“สวัสดี พ่อแม่่าซีเม-อง” กัสตงกล่าว “เทียวนี่ ไม่มีปัญหาอะไรใช่ไหม ตลับลูกปืนไม่ร้อนนะ”

“ไม่ครับ คุณโรมียี”

ผู้จัดการเตมาเดินใกล้เข้ามาพลงถอดหมวกฟางใบใหญ่ออก เหนือของเขาไหลชุ่มเป็นทาง ทว่าเขากลับดูพึงพอใจนัก

“ปีนี้ เราจะได้กินขนมปังดีกันครับนาย” เขากล่าว “เมล็ดพันธุ์สมบูรณดี...”

Et puis voilà du blé qui pèse son poids.

- Vous l'avez échantillonné, Roubinet?
- Oui, monsieur, il fait plus de soixante-dix-sept... Nous n'avions pas vu ça depuis quinze ans. »

Les hommes, eux aussi, avaient l'air content.

« Avez-vous un acheteur? demanda Romilly au régisseur.

- Eh bien, ce sera M. Chabrol, comme l'an passé... C'est un homme avec lequel on n'a pas d'ennuis, pas un de ces fricoteurs qui vous disent : « Fais-moi bon poids, je te donnerai la pièce... »

Gaston s'enquit du blé de la terre de Puyeff, constata que Roubinet avait exécuté tous ses ordres et, pendant quelques minutes encore, regarda couler la belle fontaine de grain doré. Il aimait ce domaine, comme jadis il avait aimé son usine, et se sentait aussi heureux dès qu'il vivait parmi des hommes liés à des travaux réels qu'il était malheureux dans les goûters de la Guichardie.

En rentrant à Preyssac, il trouva devant la porte Colette et Valentine qui descendaient de la voiture.

« Tiens! dit Colette, papa s'est levé... Bravo.

- C'est très imprudent, dit Valentine d'un air fâché. Viens avec moi dans ta chambre; je vais te donner encore quelques gouttes de teinture de crategus.
- Pourquoi? dit-il. Je vais bien maintenant.
- Je t'assure que cela vaut mieux. »

Quand ils furent seuls, Romilly remarqua le visage bouleversé de sa femme.

« Ce n'était pas du tout pour la potion, dit-elle, tu n'en as aucun besoin, mais je voulais te voir seul... Sais-tu ce qui nous arrive? »

แล้วนั่นก็คือข้าวสาลีซึ่งมีน้ำหนักดีครับ”

“เก็บตัวอย่างเมล็ดข้าวสาลีไว้แล้วไซ้ใหม่ รูบินเนต”

“ครับนาย ได้หนึ่งกระสอบหนักมากกว่า 77 กิโลกรัมครับ... เราไม่เคยเจอแบบนี้มา 15 ปีแล้วครับ”

คนงานคนอื่นๆ เองก็มีท่าทางยินดีปรีดา

“มีผู้ซื้อแล้วหรือยัง” กัสตงเอยถามผู้จัดการ

“เอ่อ มีครับ ก็คุณซาบรอลใจครับ เหมือนปีที่แล้ว เขาเป็นคนที่เราไม่มีปัญหาด้วย ไม่ใช่คนประเภทขี้โกงที่ชอบมาบอกว่า “ซ่งน้ำหนักดีๆ ให้ฉันนะ แล้วเดี๋ยวฉันจะให้คำตอบแทน...”

กัสตงได้สอบถามถึงข้าวสาลีในที่ดินเขตบูแญ็ฟฟ์ และได้เห็นว่ารูบินเนตจัดการตามคำสั่งทุกประการ แล้วเขาก็มองดูเมล็ดข้าวสาลีของอร่ามไหลเป็นสายสวยงามอีกชั่วครู่หนึ่ง เขารักที่ดินเขตนี้นี้ เหมือนอย่างที่เคยรักโรงงานของเขา และเขาก็รู้สึกมีความสุขเมื่อได้มาใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางผู้คนที่มีมือปฏิบัติงานกันจริงๆ พอๆ กับที่รู้สึกเป็นทุกข์เมื่อไปอยู่ในวงจิบน้ำชายามบ่ายที่ปราสาท ลา กิซาร์ดี

ขณะที่กลับถึงเพอร์ซัค เขาก็เห็นโกแล็ตต์และวาล็องตินกำลังลงจากรถ ตรงหน้าประตูบ้าน

“ดูสิ” โกแล็ตต์กล่าว “พ่อลูกจากเตียงแล้ว... ไชโย”

“ทำไมไม่รู้จักระวังตัวเลย” วาล็องตินกล่าวอย่างโกรธๆ “กลับไปห้องนอนกับฉันเลย จะให้เธอกินยาสกัดจากฮอว์ทอร์นอีกสักสองสามหยด”

“ทำไมล่ะ” เขาถาม “ก็ตอนนี้ฉันปกติดีแล้ว”

“ฉันยืนยันว่าควรกินยาไว้ดีกว่า”

เมื่อทั้งสองอยู่กันตามลำพังแล้ว กัสตงก็สังเกตเห็นสีหน้ากังวลใจของภรรยา

“นี่ไม่ได้เกี่ยวกับยาอะไรนั่นเลย” หล่อนกล่าว “เธอไม่ต้องกินมันแล้ว แต่ฉันอยากคุยกับเธอตามลำพัง รู้ไหมว่าเกิดอะไรขึ้นกับเรา”

Il la regarda, surpris, effrayé. Elle raconta sa conversation avec Mme de la Guichardie.

« Tu ne peux imaginer combien elle a été pressante... Elle aurait voulu que je donne mon consentement, là, tout de suite... Heureusement tu n'étais pas là...

- Quelle histoire! dit-il... Les Saviniac... Tout ce que nous pouvions craindre...

Une famille difficile, méfiante... Et d'ailleurs parfaite en elle-même... C'est dommage... Colette aurait été heureuse...

- Je ne t'ai pas dit le plus grave, reprit Valentine. Ce garçon aime Colette et elle l'aime.

- Elle te l'a dit?

- Non... Je ne crois même pas qu'ils aient, entre eux, abordé le sujet aussi nettement... Oh! je dis ça... Je n'en sais rien... Mais cela m'étonnerait... Il y a si peu de sentimentalité dans cette génération, entre jeunes gens et jeunes filles... Certaines phrases leur paraissent tout à fait ridicules. « Je vous aime », par exemple. Oui, je t'assure... Mais comme me l'a dit un jour Colette : « Si un jeune homme vous téléphone tous les jours, vous envoie des cartes postales quand il est absent, vous taquine, critique vos robes et se moque de ce que vous dites, on sait bien qu'il vous aime, même s'il ne le dit pas. » Et c'est vrai... Je sais bien, moi, qu'elle aime André de Saviniac, bien qu'elle ne me l'ait pas dit... »

Les deux époux restèrent longtemps silencieux. Appuyé à la fenêtre, Romilly regardait au loin, sans les voir, les tours de Chardeuil, séparées par un pan d'ombre noire, et les fumées blanches qui montaient au-dessus des peupliers.

« A quoi penses-tu? » dit-elle enfin.

Il hésita. Il revoyait des paysages de son enfance. La vallée de l'Eure... Un sentier encombré par les saules, au bord de l'eau... Les grands toits de tuiles orangées et les réservoirs emplis d'eau bleutée... Il entendait le battement éternel des métiers...

เขามองหล่อนอย่างประหลาดใจและหัวนเกรง หล่อนเล่าเรื่องที่ได้คุยกับมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีให้เขาฟัง

“เธอนึกไม่ออกหรือว่าหล่อนแรงรัดมากแค่ไหน... หล่อนอยากได้คำตอบตกลงจากฉัน ตรงนั้นและเดี๋ยวนั้น... โชคดีที่เธอไม่ได้อยู่ด้วย...”

“นี่มันเรื่องอะไรกัน” เขากล่าว “พวกครอบครัวชาววินัยคะนองเธอ... เขาเป็นทุกอย่างที่ เราน่าจะกลัว... เป็นครอบครัวที่เรื่องมากและซีระแวง... อีกทั้งยังเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์แบบทุก อย่าง... น่าเสียดายจริง... โกลีตต์น่าจะจะได้มีความสุข...”

“ฉันยังไม่ได้บอกเรื่องที่แย่มากที่สุด” วาล็องตินเอ่ยขึ้นอีกครั้ง “เด็กหนุ่มคนนั้นรักโกลีตต์ และโกลีตต์เองก็รักเขาด้วย”

“ลูกบอกเธอหรือ”

“เปล่า... และฉันไม่เชื่อด้วยซ้ำว่าพวกเด็กๆ จะได้คุยเรื่องนี้กันอย่างชัดเจนถึงขนาดนั้น ... โอ๊ย ฉันพูดออกมาได้ไงเนี่ย... ฉันไม่รู้จะอะไรเลย... ฉันไม่คิดว่าพวกเขาคุยกันแล้ว... เด็กหนุ่มสาว สมัยนี้ช่างไม่ค่อยละเอียดอ่อนกันเสียเลย... ประโยคบางประโยคฟังดูตลกสำหรับพวกเขาสิ้นดี อย่างเช่น “ฉันรักคุณ” ไซ้ ฉันยืนยันได้เลย วันหนึ่งโกลีตต์บอกฉันว่า “ถ้ามีชายหนุ่มสักคนโทรมา หาเราทุกวัน ส่งโปสการ์ดมาให้หัดอนเขาไม่อยู่ ชอบมาหยอกเย้าเล่น มาวิจารณ์ชุดที่เราใส่ และหัวเราะเยาะในสิ่งที่เราพูด เราารู้ได้เลยว่าเขารักเราแล้วแม้ว่าเขาจะไม่ได้บอกก็ตาม” และมันก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ... ตัวฉันเองรู้ดีว่าโกลีตต์รักอ็องเดร เดอ ซาวินิย์คแม้ว่าลูกจะไม่ได้พูดออกมาก็ ตาม...”

ทั้งสองสามีภรรยา นั่งเงียบอยู่เป็นเวลานาน กัสตงพิงหน้าต่างเหม่อมองไปไกลๆ ทาง หอคอยของปราสาทซาร์เดย แต่มองไม่เห็นเพราะมีเงาดำๆ และกลุ่มควันขาวๆ เหนือหม้อต้มน้ำ บ๊อปลาร์บั้งอยู่

“เธอคิดอะไรอยู่หรือ” วาล็องตินกล่าวในที่สุด

เขาลังเล เขามองเห็นภาพทิวทัศน์ในวัยเด็กของเขาอีกครั้ง หุบเขา ลุ่มแม่น้ำเออร์... ทางเดินซึ่งระเกะระกะไปด้วยต้นหลิวริมน้ำ... หลังคาใหญ่ๆ ที่มุงกระเบื้อง สีส้มและอ่างเก็บน้ำที่มีน้ำสีฟ้าอ่อนๆ อยู่เต็ม... เขาได้ยินเสียงเครื่องทอผ้าดังอยู่ไม่หยุดหย่อน...

Il sentait l'odeur grasse de la laine... Après un instant, il répondit :

« Je ne sais pas... A rien... »

เขาได้กลิ่นหืนจากขนแกะ... หลังจากชั่วคราวหนึ่ง เขาก็ตอบว่า

“ฉันไม่รู้... ไม่รู้อะไรเลย...”

Parmi les industriels qui, dans la vallée de l'Eure, filent et tissent le laine, les Romilly occupaient, au début de ce siècle, une place toute particulière. Ils ne possédaient pas, comme les Quesnay, les Pascal-Bouchet ou les Schmitt, des usines géantes. C'était au plus s'ils avaient cents métiers et ils occupaient trois cents ouvriers. Mais leur situation morale et financière demeurait égale à celle des plus hauts seigneurs de la Vallée. Leur usine était la plus ancienne du pays, leur vie d'une prudente simplicité. Alors que M. Achille Quesnay lui-même, homme sans vanité, avait acheté le château de la Croix Saint-Martin, Déodat Romilly, chef de cette famille, vivait encore dans la petite maison, attenante à l'usine, qui avait été celle de ses ancêtres. Quand il se rendait à Paris, chez les Delandre, ses meilleurs clients et ses amis, il était toujours vêtu d'un vieux complet, taché, déchiré, pour éviter les marchandages.

« Il vaut mieux faire pitié qu'envie », disait-il.

On peut imaginer la stupeur de ce clan puissant et rigide quand l'un des fils de Déodat, Gaston Romilly, montra dès l'adolescence un goût vif pour les aventures amoureuses et surtout lorsqu'il se permit d'éprouver des sentiments durables pour des femmes que Pont-de-l'Eure considérait à peine comme des créatures humaines. Par quel caprice d'hérédité lointaine ce garçon romanesque et tendre était-il né parmi des puritains si durs? Les Romilly ne pouvaient le comprendre. Mais ils se sentirent tragiquement humiliés quand, en 1903, un cirque étant venu planter sa tente à Pont-de-l'Eure, Gaston Romilly devint l'amant d'une danseuse de corde, la suivit ensuite dans les foires et parla de l'épouser.

On avait essayé, pour le guérir, de l'exiler. Deux ans passés à Huddersfield, qui est le Pont-de-l'Eure du Yorkshire, avaient amené, comme il eût été sage de s'y

บทที่ 7

ในบรรดานักอุตสาหกรรมที่ดำเนินกิจการปั่นด้ายและทอผ้าขนสัตว์ในแถบลุ่มแม่น้ำเออร์ในช่วงต้นศตวรรษนี้ ตระกูลโรมียี่จัดว่าอยู่ในสถานะที่พิเศษ พวกเขาไม่ได้เป็นเจ้าของโรงงานยักษ์ใหญ่อย่างตระกูลแกสเนย์ ตระกูลปาสกาล-บูเชต์ หรือตระกูลชมิทท์ อย่างมากที่สุดพวกเขาก็มีเครื่องทอผ้าสักร้อยเครื่องและจ้างคนงานสัก 300 คน แต่สถานะทางด้านศีลธรรมและการเงินของพวกเขา ก็เทียบเท่ากับบรรดาขุนนางชั้นสูงๆ ในลุ่มแม่น้ำแห่งนี้ที่เดียว โรงงานของตระกูลโรมียี่นั้นเก่าแก่ที่สุดในแถบนี้ การใช้ชีวิตก็เต็มไปด้วยสุขุมเรียบง่าย ในขณะที่อาซิลล์ แกสเนย์ซึ่งไม่ได้เป็นคนฟุ้งเฟ้อก็ยังซื้อปราสาท เดอ ลา ครัวร์ แซ็งต์-มาร์แต็งเอาไว้ แต่เดโอดาต์ โรมียี่ผู้นำตระกูลโรมียี่กลับยังอยู่ในบ้านหลังเล็กๆ ติดกับโรงงานซึ่งเป็นบ้านของบรรพบุรุษ ทุกครั้งที่เขาเดินทางไปปารีส เพื่อไปหาครอบครัวเดอล็องดร์ซึ่งเป็นทั้งสหายที่ดีที่สุดและลูกค้าของเขา เขาจะใส่ชุดเก่าๆ ซาๆ มีรอยเปื้อนเพื่อไม่ให้มีการต่อราคากัน

“ทำตัวให้คนสงสัยว่าให้คนอิจฉา” เขากล่าว

เราจึงนึกภาพความตะลึงงันของครอบครัวซึ่งทรงอำนาจและเข้มงวดนี้ได้ทันทีเมื่อลูกชายคนหนึ่งของเดโอดาต์ นามกัสตง โรมียี่ได้แสดงให้เห็นว่าเขาเป็นคนชอบเรื่องรักๆ ใคร่ๆ มาตั้งแต่เพิ่งแตกเนื้อหนุ่ม โดยเฉพาะเมื่อเขามีความรู้สึกที่มั่นคงกับบรรดาผู้หญิงที่ใครๆ ในปงต์-เดอ-เลอรัมองว่าแทบจะไม่เหมือนมนุษย์มนา ไม่รู้ว่าเป็นกรรมพันธุ์ตั้งแต่สมัยไหนกันที่เล่นตลกให้เด็กหนุ่มผู้เต็มเปี่ยมด้วยรักและอ่อนโยนผู้นี้เกิดมาในหมู่คนที่เคร่งครัดในธรรมเนียมประเพณีถึงขนาดนี้ คนในตระกูลโรมียี่ไม่อาจเข้าใจเรื่องนี้ได้ ทว่าพวกเขากลับต้องเสียหน้าอย่างมากเมื่อมีคณะละครสัตว์เข้ามาตั้งค่ายแสดงอยู่ในเมืองปงต์-เดอ-เลอรัมปี ค.ศ. 1903 และกัสตงโรมียี่ได้ไปหลงรักหญิงนักไต่เชือก ต่อจากนั้นก็ติดตามเธอไปในงานออกร้านอยู่หลายครั้ง และเอ่ยปากว่าจะขอเธอแต่งงานในที่สุด

คนในครอบครัวพยายามส่งเขาไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้เขาหายคลั่งรัก ระยะเวลา 2 ปีที่อยู่ที่เมืองฮัตเตอร์ฟีลด์ซึ่งเป็นดังเมืองปงต์-เดอ-เลอรัมแห่งยอร์กไชร์ ได้ชักนำให้เขาไปมีเรื่องรักๆ ใคร่ๆ

attendre, une aventure anglaise que, cette fois encore, Gaston prétendit conclure par un mariage.

« Epouser! cria Déodat Romilly. Epouser!... Ah! çà!... Ce garçon a la rage d'épouser! »

Avertis à temps par leurs amis Stirling, chez lesquels Gaston travaillait, les Romilly le rappelèrent, lui coupèrent les vivres et il sembla rentrer dans l'ordre. Mais il refusait de se laisser marier par ses parents, bien qu'il plût à toutes les jeunes héritières de la Vallé, étant un beau Normand aux yeux bleus, à la moustache blonde de Viking, plus intelligent et plus sensible que la plupart des garçons du pays et paré d'un fatal prestige par ses folies. En 1907, Déodat Romilly n'étant plus assez bien portant pour faire chaque semaine le voyage de Paris, ce fut Gaston qui le remplaça, très bien d'ailleurs, car il se révélait travailleur, méthodique, et doué d'un goût sûr pour le choix des nuances et des dessins.

Comme il eût été facile de le prévoir, ces voyages à Paris devinrent l'occasion de nouvelles tentations. Pendant deux ans, il eut pour maîtresse une petite actrice qui jouait aux Mathurins, mais celle-là se montra trop maladroitement vénale pour le mettre en danger. Ce fut en 1909, un jour où, chez les Delandre, Gaston Romilly examinait avec les chefs de cette maison les nouveaux dessins pour la saison d'hiver, et où les Delandre hésitaient sur le choix d'une série, fort belle mais qui leur semblait trop hardie, que Georges Delandre dit à son père :

« Nous n'en sortirons jamais... J'ai une idée... Je vais faire, avec Romilly, un saut chez Valentine... Elle est toujours de bon conseil. »

Valentine Gontran était alors une jeune femme de vingt-quatre ans qui dirigeait, rue Godot-de-Mauroy, près de la Madeleine, une petite maison de couture dont la voque était récente. Rien n'est plus curieux que d'observer à Paris

อีกครั้งหนึ่งกับสาวชาวอังกฤษ เพราะเขากลายเป็นคนเรียบง่ายอย่างที่คาดไว้ และครั้งนี้ก็เป็นอีกครั้งที่กัสตงคิดว่าจะลงเอยด้วยการแต่งงาน

“แต่งงานหรือ” นายเดโอดาต์ โรมียีตะโกน “แต่งงานเนี่ยนะ... ให้มันได้อย่างนี้ดี เจ้าเด็กนี้บ้าแต่งงานเสียจริงๆ”

เนื่องจากครอบครัวสเตอร์ลิงผู้ซึ่งกัสตงไปทำงานด้วยและเป็นสหยากับครอบครัวโรมียีได้บอกให้รู้เสียก่อน พวกโรมียีจึงเรียกตัวเขากลับและตัดค่าครองชีพของเขา เขาจึงมีท่าทีว่าจะประพฤติตนเข้ารูปเข้ารอยเหมือนเดิม แต่อย่างไรก็ดี กัสตงก็ยังปฏิเสธการแต่งงานที่พ่อแม่จัดให้ แม้ว่าเขาจะเป็นที่พึงพอใจของบรรดาสาวๆ ทุกคนที่เป็นผู้สืบทอดมรดกของตระกูลในแถบลุ่มแม่น้ำแห่งนี้ ทั้งนี้ก็เพราะกัสตงเป็นหนุ่มนอร์ม็องดีนัยน์ตาสีฟ้าผู้หล่อเหลา มีหนวดสีทองอย่างพวกไวคิง ทั้งยังฉลาดกว่า และจิตใจอ่อนโยนกว่าเด็กหนุ่มส่วนใหญ่ในเมืองนี้ แถมนยังมีชื่อเสียงกระฉ่อนว่าเป็นนักรักตัวยง ในปีค.ศ. 1907 นายเดโอดาต์ โรมียีสุภาพไม่แข็งแรงพอที่จะเดินทางไปยังปารีสได้ทุกสัปดาห์ กัสตงจึงต้องทำหน้าที่แทน และเขาก็ทำได้ดีมากเสียด้วย เนื่องจากเขาได้แสดงให้เห็นว่าเขามีความขยันขันแข็ง มีความเป็นระเบียบ และมีพรสวรรค์ด้านรสนิยมที่ไม่เคยพลาดในการเลือกเชดสีและแบบลายผ้า

อย่างที่คาดเดาได้ไม่ยาก การเดินทางไปปารีสนี้เป็นโอกาสให้กัสตงได้พบเจอกับสิ่งเย้ายวนใหม่ๆ กัสตงมีคู่รักเป็นนักแสดงสาวร่างเล็กแห่งโรงละครมาชูแรงแสดงอยู่สองปี ทว่านักแสดงสาวผู้นี้กลับแสดงความเห็นแก่เงินอย่างออกนอกหน้าจนทำให้กัสตงตกอยู่ในอันตราย และแล้ววันหนึ่งในปีค.ศ. 1909 ในบริษัทตระกูลเดอล็องดร์ ขณะที่กัสตง โรมียีและบรรดาหัวหน้าของบริษัทกำลังสำรวจฉายผ้าใหม่สำหรับฤดูหนาว และพวกเดอล็องดร์กำลังลังเลที่จะเลือกชุดลายผ้าในฤดูนี้ซึ่งก็ดูสวยงามดีแต่ดูแจ่มมากไปหน่อย จีร์จส์ เดอล็องดร์ก็พูดกับพ่อของเขาขึ้นมาว่า

“เราคงไม่มีวันเลือกได้หรอก... ผมคิดได้อย่างหนึ่งแล้วครับ... ผมกับคุณโรมียีจะแวะไปที่ห้องเสื้อของวาล็องติน... เธอมีคำแนะนำดีๆ ให้เสมอเลย”

ตอนนั้น วาล็องติน กงทรีองเป็นหญิงสาววัย 24 ปีและเปิดกิจการห้องเสื้อเล็กๆ ที่มีแบบเสื้อผ้าที่ทันสมัยอยู่ตรงถนนโกโดต์-เดอ-โมรัวใกล้ๆ กับโบสถ์มาตเดอแลน ไม่มีอะไรน่าสนใจไปกว่าการคอยติดตามดูบรรดาห้องเสื้อที่สร้างสรรค์เสื้อผ้าตามสมัยนิยมในกรุงปารีสมี

l'évolution, régulière comme celle des espèces animales, de ces maisons créatrices de la mode. Celles qui sont destinées à grandir commencent modestement. Il est aussi impossible de les bâtir tout d'une pièce, en quelques jours, par la force des capitaux, que de former un organisme vivant sans partir d'une cellule initiale. Mais le bruit de l'excellence des modèles, de la perfection de la coupe, se répand avec une étonnante rapidité. Soudain, toutes les femmes de Paris se rencontrent dans les salons devenus trop petits. Hélène de Thianges est rassurée parce qu'elle y aperçoit Denise Holmann, et Denise Holmann parce qu'elle y retrouve Isabelle Schmitt. Les ateliers chargés de commandes grandissent, dévorent bientôt la maison tout entière. Il faut émigrer vers des quartiers plus élégants. Les banques offrent des crédits. L'affaire qui, au début, n'avait pour capital que le goût d'une femme devient une entreprise industrielle. On la met en actions. La fondatrice, devenue riche, voyage, néglige une maison qui n'est plus tout à fait la sienne. C'est le déclin, puis la faillite. Cependant, en quelque rue étroite, dans quelque appartement mal éclairé, grandit une nouvelle puissance. Telle était, en 1909, Valentine (car son prénom seul figurait sur le balcon de sa maison).

Valentine était arrivée à Paris à quatorze ans, venant de Sarlat. Elle appartenait à une de ses familles mi-paysannes, mi-bourgeoises, dont les branches multiples couvrent le Périgord, le Limousin et la Gascogne. Sa mère, veuve d'un professeur de collège, femme intelligente et malheureuse, l'avait bien élevée et instruite de son mieux, mais était morte sans laisser un franc. Un des innombrables Gontran, directeur à Paris d'une maison de couture, avait, sur la prière de ses tantes, employé Valentine et, très vite, elle s'était révélée grande « modéliste ». Il en est de cet art comme de tous les autres. Le génie y est fait à la fois de naturelles aptitudes et de travail. Valentine avait exploré les musées, les bibliothèques; elle avait suivi des cours de dessin. A vingt et un ans, elle était une fille plaisante, d'une grande dignité naturelle,

พัฒนาการสม่ำเสมอไม่ต่างจากวิวัฒนาการของเผ่าพันธุ์สัตว์ทั้งหมด ห้องเสื้อซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเติบโตขึ้นนั้นจะเริ่มกิจการอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นไปไม่ได้ที่จะก่อตั้งกิจการห้องเสื้อเต็มรูปแบบภายในไม่กี่วันโดยทุ่มเงินลงทุน และก็เป็นไปไม่ได้เช่นกันที่จะสร้างสิ่งมีชีวิตขึ้นมาโดยไม่ได้เริ่มต้นมาจากเซลล์ต้นกำเนิดก่อน และแล้วค่าเล่าเรียนถึงแบบชุดต่างๆ ที่ยอดเยี่ยม การตัดเย็บที่หาที่ติไม่ได้ก็แพร่กระจายไปรวดเร็วอย่างไม่น่าเชื่อ และบุปป์สตรีทุกคนในปารีสก็มารวมตัวกันอยู่ในห้องเสื้อซึ่งดูเล็กลงไปถนัดตา เอแลน เดอ อีอ็องจส์เข้าใจห้องเสื้อนี้เพราะหล่อนเห็นเดอนิส ออลมานน์มาที่นี่ ส่วนเดอนิส ออลมานน์เองก็มาที่นี่เพราะเห็นอิชบาแบลล์ ซมิทท์มาเช่นกัน ฝ่ายห้องตัดเสื้อได้รับงานสั่งตัดเข้ามามากขึ้นจนต้องขยายพื้นที่ทำงานออกไปจนในไม่ช้าก็กินเนื้อที่ร้านทั้งร้าน จึงต้องย้ายไปอยู่ย่านที่หรูหรามากกว่านี้ ธนาคารต่างๆ ก็พากันมาเสนอสินเชื่อให้ธุรกิจซึ่งแรกเริ่มนั้นมีต้นทุนเพียงอยู่แค่ธรรมเนียมของสตรีผู้หนึ่งก็กลับกลายเป็นบริษัทอุตสาหกรรมขึ้นมาได้ แล้วหล่อนก็ขายหุ้น สตรีผู้ก่อตั้ง เมื่อร่ำรวยขึ้นก็ออกท่องเที่ยวและไม่ใส่ใจห้องเสื้อที่ไม่ใช่ของหล่อนจริงๆ ทั้งหมดอีกต่อไป และกิจการก็ตกต่ำลงแล้วต่อมาก็ล้มละลายลงไป อย่างไรก็ตามตรงถนนแคบๆ ในอพาร์ทเมนต์สลัวๆ พลังใหม่ก็เติบโตขึ้น และนั่นคือห้องเสื้อวาล็องตินที่ปรากฏให้เห็นในปีค.ศ 1909 (เพราะมีเพียงชื่อของหล่อนคำเดียวที่ปรากฏอยู่บนระเบียงของห้องเสื้อ)

วาล็องตินย้ายจากเมืองซาร์ลาต์มาอยู่ในปารีสเมื่ออายุได้ 14 ปี หล่อนมาจากครอบครัวกึ่งชาวนากึ่งชนชั้นกลางซึ่งขยายกิ่งก้านสาขาไปทั่วแคว้นเบริกอร์ด์ ลิมูแซ็ง และกาสกอกญ แม่ของหล่อนผู้ซึ่งเป็นหม้ายจากสามีซึ่งเป็นอาจารย์วิทยาลัย และเป็นผู้หญิงที่ฉลาดและไซคร้ายในคราวเดียวกันได้เลี้ยงหล่อนมาอย่างดี ให้การศึกษาที่ดีที่สุด แต่เมื่อยามทำนสนับกลับไม่ได้ทิ้งสมบัติไว้ให้แม่แต่น้อย ป้าๆ ของหล่อนได้ขอร้องให้สมาชิกคนหนึ่งในตระกูลทรงมือที่มีอยู่มากมายนับไม่ถ้วนและเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ปารีสรับวาล็องตินเข้าทำงานด้วย และวาล็องตินก็ฉายแววเป็น “ช่างออกแบบเสื้อ” ที่มีชื่อเสียงได้รวดเร็วมาก ศิลปะการออกแบบเสื้อผ้าก็เช่นเดียวกับศิลปะแขนงอื่นๆ ความเป็นอัจฉริยะนั้นเกิดขึ้นทั้งจากความถนัดตามธรรมชาติและจากความขยันทำงานควบคู่กันไป วาล็องตินออกไปสำรวจตามพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดต่างๆ หล่อนไปเรียนนิชวาครูปมาด้วย เมื่ออายุได้ 21 ปี หล่อนก็เป็นหญิงสาวที่อัธยาศัยดี มีความสง่างามตามธรรมชาติ และยังมีพรสวรรค์อย่างน่าชื่นชมในการสั่งงานและ

admirablement douée pour commander et pour organiser. Mal traitée par son oncle qui, après l'avoir patronnée, s'était montré jaloux de son succès, elle avait alors trouvé un peu d'argent pour s'installer à son compte. En trois ans, elle avait réussi. Elle avait commencé, en 1906, avec un minuscule atelier. En 1909, elle en occupait six, de trente-cinq ouvrières chacun, et, prudente, refusait des commandes plutôt que d'émigrer vers un local plus vaste et plus cher.

« Vous allez voir une personne remarquable, dit, pendant le court trajet de la rue Vivienne à la rue Godot-de-Mauroy, Georges Delandre à Romilly. Valentine est aujourd'hui dans la couture ce qu'étaient Rosie ou Callot entre 1890 et 1900... Très honnête, ça je peux vous le dire, car j'ai essayé... Rien à faire... Et d'une sûreté de goût... D'ailleurs vous jugerez. »

Gaston Romilly, dès cette première visite, était devenu amoureux à sa manière, qui était muette, de Valentine. Elle lui était apparue au moins égale à la description que faisait d'elle Georges Delandre. Sa beauté n'était pas surprenante, mais apaisante, rassurante. Les traits frappaient par un air de repos et de douceur sans faiblesse. Habitué à conduire des hommes, et sachant la difficulté de tout commandement, Romilly avait admiré qu'une fille aussi jeune se fit respecter d'une armée d'ouvrières, sans un cri, sans une colère, par le seul prestige d'un esprit clair, d'une volonté stable et d'une science profonde de ce métier. Il lui avait demandé la permission de revenir chercher auprès d'elle quelques conseils. Elle avait souri (comme elle lui souriait maintenant quand il se disait malade) avec une indulgence compréhensive, car tout de suite elle avait eu confiance en ce bon géant.

Chaque semaine, elle l'avait revu rue Godot-de-Mauroy. Il arrivait avec des échantillons, des dessins. Elle examinait, triait, éliminait. Elle lui montrait des étoffes anglaises qu'elle jugeait plus frustes, plus « modernes » que celles fabriquées à

จัดการต่างๆ ด้วยความที่ลุงของหล่อนปฏิบัติไม่ดีกับหล่อนเพราะหลังจากที่ได้เป็นเจ้านายของหล่อนก็เกิดอิจฉาที่หล่อนประสบความสำเร็จ วาล็องตินจึงเก็บเงินก้อนเล็กๆ เอาไว้เพื่อจะได้แยกออกมาตั้งตัวเอง และหล่อนก็ทำสำเร็จภายในเวลา 3 ปี วาล็องตินเริ่มต้นในปีค.ศ. 1906 ด้วยการเปิดห้องเย็บเสื้อเด็กจิ๋ว และในปีค.ศ. 1909 หล่อนก็มีห้องเย็บเสื้อ 6 ห้อง แต่ละห้องมีคนงาน 35 คน และด้วยความรอบคอบ หล่อนจึงบอกปฏิเสธงานผู้ว่าจ้างตัดเสื้อแทนที่จะต้องย้ายที่ทำงานไป ยังทำเลที่กว้างใหญ่และแพงกว่าเดิม

“คุณจะได้พบกับบุคคลที่โดดเด่นคนหนึ่ง” จีออร์จส์ เดอส์องด์รพุดกับกัสตง โรมิยีในระหว่างเดินทางระยะสั้นๆ จากถนนวิเวียนไปยังถนนโกโดต์-เดอ-โมรัว “วาล็องตินตอนนี้อยู่ในวงการห้องเสื้อเหมือนกับโรซีหรือคาโลตีในช่วงปี 1890 ถึง 1900 นั้นแหละ... ผมบอกคุณได้เลยว่าเธอเป็นคนซื่อสัตย์มากเพราะผมเคยลองทดสอบมาแล้ว... ทำยังไงก็ไม่สำเร็จ... แล้วเธอยังมีรสนิยมที่ไม่เคยผิดพลาด... แล้วคุณจะได้เห็นเอง”

ตั้งแต่ที่ได้ไปเยือนวาล็องตินเป็นครั้งแรกนั้น กัสตง โรมิยีก็หลงรักวาล็องตินอยู่อย่างเงิบๆ ตามแบบฉบับของเขา ในสายตาของเขา อย่างน้อยหล่อนก็เหมือนอย่างจีออร์จส์ เดอส์องด์รบรรยายเอาไว้ หล่อนไม่ได้สวยเตะตาแต่ก็สวยเรียบๆ ดูสบายตา โดดเด่นด้วยท่วงท่าอ่อนคลาย อ่อนหวานแต่ไม่ได้อ่อนแอ ด้วยความเคยชินกับการที่ต้องดูแลสั่งการคนมากมายและรู้ดีว่าการสั่งงานนั้นยากแค่ไหน กัสตง โรมิยีจึงชื่นชมว่าสตรีที่ยังสาวแค่นี้สามารถเป็นที่เคารพของคนงานทั้งกองทัพ โดยที่ไม่ต้องตะโกนแผดเสียง ไม่ต้องอาละวาดโกรธเกรี้ยว เพียงโชคดีที่มีสติปัญญาที่มองอะไรได้ชัดเจน ความตั้งใจจริงมั่นคง และรู้สึกเกี่ยวกับอาชีพนี้ กัสตงได้ขออนุญาตกลับมาหาหล่อนอีกเพื่อขอคำแนะนำบางประการ หล่อนยิ้ม (เหมือนอย่างที่ยิ้มให้เขาในปัจจุบัน ตอนที่เขาคิดว่าเขาป่วย) ด้วยความอ่อนโยนอย่างเข้าอกเข้าใจเพราะหล่อนรู้สึกเชื่อมั่นในตัวผู้ชายตัวโตนิสัยดีคนนี้ขึ้นมาทันที

ทุกๆ สัปดาห์ วาล็องตินจะเจอกัสตงที่ถนนโกโดต์-เดอ-โมรัว เขานำตัวอย่างสินค้าและแบบลายผ้ามาด้วย หล่อนตรวจดู เลือกเฟ้น และคัดทิ้ง หล่อนให้เขาดูผ้าแบบอังกฤษที่หล่อนมีความเห็นว่าหยาบกว่าและ “สมัยใหม่” กว่าผ้าที่ผลิต

Pont-de-Eure. Il tâtait, fermait les yeux :

« Franchement je ne vois pas la différence », disait-il.

Elle riait et l'accusait de vanité professionnelle, mais elle le jugeait au contraire modeste, agréable et surtout « si brave ». Un peu pour la remercier, beaucoup parce qu'elle lui plaisait, il lui avait demandé de sortir avec lui. Il passait souvent quelques jours à Paris et, le soir, était tout à fait libre. Elle semblait avoir peu d'amis. Ils avaient pris l'un et l'autre un plaisir de plus en plus vif à se rencontrer. Dès l'été de 1909, ils avaient fait ensemble un voyage à Venise.

En 1910, elle lui avait donné une fille.

ในเมืองปงต์-เดอ-เลอว์ เขาหลงดูและหลับตา

“ผมบอกตรงๆ เลยนะว่าผมไม่เห็นความแตกต่างเลย” เขากล่าว

หล่อนหัวเราะและหาว่าเขาอดรู้ว่าเชี่ยวชาญ แต่ที่จริงหล่อนกลับเห็นว่าเขาเป็นคน ถ่อมตัว น่าคบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “เป็นคนดีมาก” และเพื่อเป็นการขอบคุณหล่อน ก็ส่งตั้งจิ้ง ชวนหล่อนไปเที่ยวด้วยกัน แต่เหตุผลหลักนั้นเพราะเขาชอบหล่อน เขามักจะใช้เวลาสักสองสาม วันที่ปารีสและช่วงค่ำๆ ก็ว่างตลอด ดูเหมือนว่าวาล็องตินเองจะมีเพื่อนน้อย นับวันต่างฝ่ายต่าง ก็รู้สึกพอใจยิ่งขึ้นทุกทีที่ได้มาพบเจอกัน พอเข้าหน้าร้อนปี 1909 ทั้งคู่ก็เดินทางไปเที่ยวเวนิสด้วยกัน

และในปี 1910 วาล็องตินก็มีบุตรสาวให้กัสดงหนึ่งคน

VIII

Les nouvelles vont vite. Colette était encore un petit monstre rouge et ridé, gémissant près d'une jeune accouchée, que déjà Déodat Romilly connaissait son existence. C'était l'aîné des Delandre qui avait raconté l'histoire à Antoine Quesnay, autre industriel de Pont-de-l'Eure. Celui-ci l'avait rapportée à son grand-père et M. Achille, qui n'avait pas beaucoup plus d'affection pour les Romilly que pour les Pascal-Bouchet, l'avait répétée au Cercle des Commerçants.

« Il paraît que Gaston Romilly a une petite fille à Paris... Déodat est grand-père dans la couture... C'est magnifique! »

Pendant un mois, Pont-de-l'Eure ne parla que de ce berceau.

Les instincts sociaux sont plus forts, dans certaines âmes, que les instincts naturels. Mme Romilly, excellente grand-mère pour ses petits-enfants légitimes, n'éprouva pas le désir de connaître la fille de son fils aîné et d'une jeune femme qui lui était décrite avec de grands éloges. Pendant quatre ans, Gaston Romilly n'osa rien dire à son père ni à sa mère de la vie de ménage qu'il menait à Paris, bien que d'ailleurs il sût parfaitement que tous deux connaissaient son aventure. Il voyait Valentine trois jours par semaine; il adorait sa fille; mais il connaissait trop bien Pont-de-l'Eure pour que l'idée de réunir les deux parts de sa vie lui semblât réalisable.

Il fallut un choc aussi fort que la déclaration de guerre pour qu'il parlât. Lieutenant d'infanterie, il partait dès les premiers jours de la mobilisation. Il voulut profiter de l'émotion de ce départ pour confier à sa mère sa petite fille et celle qu'il considérait comme sa femme. La dureté de la réponse, en un tel moment, l'étonna.

« Tu peux être tranquille, lui dit Mme Romilly, je ne les laisserai jamais mourir de faim, mais je ne *veux pas* les voir. Les recevoir est hors de question. »

บทที่ 8

ชาวแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วเสมอ ในขณะที่โกแล็ตต์ยังเป็นเพียงเด็กอ่อนตัวแดงๆ ผิวยังย่น และร้องอ้อแอ้อยู่ข้างๆ แม่ลูกอ่อนวัยสาวนั้น นายเดโอดาต์ โรมิเยก็ทราบแล้วว่าตนเองมีหลาน ลูกชายคนโตของตระกูลเดอล็องด์เป็นคนเล่าเรื่องให้อือองตน แกสเนย์ เจ้าของอุตสาหกรรมอีกผู้หนึ่งในเมืองปงต์-เดอ-เลอว์ฟิง แล้วแกสเนย์ก็เป็นคนนำข่าวนี้ไปบอกนายอาซิลล์คุณปู่ของเขา และนายอาซิลล์ผู้ที่มีได้รู้สึกรักใคร่ครอบครัวโรมิเยมากไปกว่าครอบครัวปาสกาล-บูเชต์สักเท่าไรจึงได้นำเรื่องนี้ไปเล่าต่อในสมาคมพ่อค้าแห่งเมืองปงต์-เดอ-เลอว์ฟิงอีกทอดหนึ่ง

“ดูเหมือนว่ากัสตง โรมิเยจะมีลูกสาวตัวน้อยอยู่ที่ปารีส... คุณเดโอดาต์ก็ได้เป็นคุณปู่ในวงการตัดเสื้อนะสิ... เยี่ยมไปเลย”

คนในปงต์-เดอ-เลอว์ฟิงต่างพูดถึงแต่เรื่องเด็กคลอดใหม่คนนี้นักตลอดหนึ่งเดือน

สำหรับบางคน สัญชาติญาณทางสังคมก็มีอิทธิพลมากกว่าสัญชาติญาณตามธรรมชาติเสียอีก นางโรมิเยซึ่งเป็นคุณย่าที่แสนประเสริฐของหลานๆ ที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้นกลับไม่ปรารถนาที่จะพบปะรู้จักลูกสาวของลูกชายคนโตกับหญิงสาวที่มีคนบรรยายสรรพคุณให้หล่อนฟังด้วยน้ำเสียงสรรเสริญเยินยอ ตลอดเวลา 4 ปีนั้น กัสตงไม่กล้าเอ่ยอะไรเกี่ยวกับชีวิตคู่ที่ปารีสให้พ่อหรือแม่ของเขาได้ยินเลย แม้ว่าเขาจะรู้อยู่เต็มอกว่าทั้งพ่อและแม่นั้นรู้เรื่องรักนี้เป็นอย่างดี เขาเดินทางไปเจอवाल็องติน 3 วันต่อสัปดาห์ เขารักลูกสาวของเขามาก ทว่าเขาก็รู้จักผู้คนในปงต์-เดอ-เลอว์ฟิงดีกว่าจะคิดว่าการรวมชีวิตสองส่วนที่วุ่นๆ นี้จะเป็นจริงขึ้นมาได้

ต้องให้มีเหตุการณ์ร้ายแรงอย่างการประกาศสงครามของฝรั่งเศสเกิดขึ้น เขาจึงพูดถึงเรื่องนี้ ในตำแหน่งร้อยโทแห่งกองทหารราบ เขาต้องเดินทางไปร่วมรบกับกองทัพตั้งแต่วันแรกๆ ที่มีการระดมกำลัง กัสตงต้องการฉวยโอกาสที่ทุกคนกำลังเสียใจที่เขาต้องเดินทางไปรบครั้งนี้ฝากฝังลูกสาวตัวน้อยและผู้หญิงที่เขาเรียกว่าเป็นภรรยาให้แม่ของเขาช่วยดูแล ทว่า คำตอบที่แข็งกร้าวในยามนั้นกลับทำให้เขาต้องประหลาดใจ

“แกวางใจได้เลย” นางโรมิเยพูดกับเขา “ฉันจะไม่มีวันปล่อยให้ลูกเมียแกอดตายหรอก แต่ฉันไม่ต้องการเห็นหน้าทั้งสองคนนั้น จึงเป็นไปไม่ได้ที่ฉันจะยอมรับพวกเขา”

Le régiment de Gaston Romilly était mobilisé à Rouen, de sorte qu'il dut quitter Pont-de-l'Eure sans avoir pu retourner à Paris. Mais, dès 1915, il passa une première permission avec Valentine et non dans sa famille. Quelques mois plus tard, délivré, par cette vie toute différente, de la crainte des jugements de Pont-de-l'Eure qui jusqu'alors l'avait paralysé, il épousa Valentine Gontran, civilement et religieusement, légitimant ainsi sa fille.

Au moment de ce mariage, il demanda à Valentine de renoncer à son métier. Il voulait préparer le retour en Normandie. Il pensait que sa femme serait mieux reçue par les matrones de Pont-de-l'Eure si elle devenait, comme celles-ci, une oisive. Valentine consentit à ce qu'il lui demandait, non sans de longs regrets, car elle aimait sa maison qu'elle dut alors vendre. Elle passa les dernières années de la guerre à Paris, ne voyant à peu près personne, élevant sa fille avec grand soin et s'occupant, quelques heures par jour, d'une œuvre pour les réfugiés belges où son esprit méthodique et sa fermeté rendirent de grands services.

En 1918, au moment de l'armistice, Gaston Romilly ne doutait pas de la facilité avec laquelle il ferait maintenant accepter sa femme par les siens. Confiance téméraire. Pendant cette longue séparation, il avait oublié ce qu'étaient « les idées » de ses parents. Des principes qui, chez lui, avaient été atténués, puis effacés par l'action du danger et par les propos de camarades dont la formation était différente, avaient au contraire été renforcés par la vie en vase clos que la guerre avait imposée à la petite ville. L'autorité morale de Déodat Romilly sur Pont-de-l'Eure avait grandi pendant ces quatre ans; il tenait avec passion à son prestige local et il était capable de lui sacrifier un de ses enfants. Mme Romilly elle-même fut inflexible :

« Je ne te comprends pas, dit-elle à son fils. Que souhaites-tu? En admettant même que je consente, malgré ma répugnance, à recevoir cette femme,

กองทหารที่กัสตง โรมิโยไปประจำการอยู่นั้นได้เคลื่อนพลไปยังเมืองรูอง ดังนั้นเขาจึงต้องออกเดินทางจากปงต์-เดอ-เลอริโดยที่ไม่ได้กลับไปปารีสก่อน แต่พอถึงปีค.ศ. 1915 กัสตงก็ได้ใช้เวลาช่วงพักประจำการครั้งแรกอยู่กับวาโลงตินโดยไม่ได้อยู่กับครอบครัวของเขา ไม่กี่เดือนหลังจากนั้น เมื่อได้ใช้ชีวิตที่แตกต่างออกไป เขาก็เลิกเกรงกลัวคำตัดสินของชาวปงต์-เดอ-เลอริซึ่งเกาะกินใจเขาเรื่อยมา เขาแต่งงานกับวาโลงติน กงทรีองอย่างถูกต้องตามกฎหมายและตามหลักศาสนา ซึ่งเป็นการรับรองให้ลูกสาวของเขาเป็นบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมายด้วยเช่นกัน

ตอนแต่งงานกัน กัสตงได้ขอร้องให้วาโลงตินเลิกอาชีพช่างตัดเสื้อ เขาต้องการเตรียมตัวกลับมาอยู่ในนอร์ม็องดี เขาคิดว่าภรรยาของเขาจะได้รับการต้อนรับจากบรรดาแม่บ้านทั้งหลายแห่งเมืองปงต์-เดอ-เลอริได้ดีกว่าหากว่าเธอเป็นคนว่างงานเหมือนคนเหล่านั้น วาโลงตินยินยอมปฏิบัติตามที่กัสตงขอโดยอดที่จะรู้สึกเสียดายอยู่เป็นนานไม่ได้ เนื่องจากเธอรักห้องเสื้อที่ต้องจำใจขายไปแห่งนี้ ในช่วงปีหลังๆ ก่อนสิ้นสงคราม วาโลงตินอยู่ที่ปารีสโดยแทบจะไม่ได้พบปะผู้ใด เธอเลี้ยงดูบุตรสาวด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่งและเธอยังใช้เวลาสองสามชั่วโมงในหนึ่งวันเพื่อทำงานช่วยเหลือผู้อพยพชาวเบลเยียม เธอทำงานนี้ได้เป็นอย่างดีเพราะนิสัยความเป็นระบบระเบียบและความหนักแน่นของเธอ

ในปี 1918 ในช่วงที่สงครามสงบลง กัสตง โรมิโยมีความมั่นใจว่าคราวนี้พ่อและแม่คงจะยอมรับภรรยาของเขาโดยง่ายดาย นับเป็นความมั่นใจที่กล้าบ้าบิ่น เพราะระหว่างช่วงเวลาที่อยู่ห่างจากครอบครัวไปนานนั้น เขาได้ลิ้มสิ่งที่เรียกว่า “ทัศนคติ” ของพ่อแม่เขาไป สำหรับตัวเขานั้นหลักการต่างๆ ได้บรรเทาเบาบางลงแล้วและเลือนหายไปที่สุดในที่สุดเพราะมีเหตุการณ์อันตรายเกิดขึ้นและเขายังได้พูดคุยกับเพื่อนๆ ซึ่งได้รับการเลี้ยงดูมาต่างกัน ทว่ากลับตรงกันข้าม สงครามได้ตัดขาดเมืองนี้จากโลกภายนอก และผู้คนใช้ชีวิตในชุมชนปิดทำให้หลักการยิ่งฝังแน่นขึ้น อำนาจทางศีลธรรมของนายเดโอดาคต์ โรมิโยที่มีต่อเมืองปงต์-เดอ-เลอรินั้นทวีขึ้นในช่วงเวลา 4 ปีที่ผ่านมา เขายึดถือชื่อเสียงในท้องถิ่นของเขาอย่างจริงจังและเขาก็สามารถสละลูกคนหนึ่งในจำนวนอีกหลายๆ คนเพื่อรักษาชื่อเสียงของเขาเอาไว้ ทางด้านนางโรมิโยเองก็ไม่โอดอันเช่นเดียวกัน

“แม่ไม่เข้าใจแกลเลย” หล่อนกล่าวกับลูกชาย “แกหวังอะไร สมมติว่าแม่ยินยอมรับ

tu sais bien que je ne le ferai pas admettre par Pont-de-l'Eure. Dans son intérêt même, il ne faut pas que tu tentes l'expérience... Quant à la petite, aux yeux de tout de monde, légitimée ou non, elle sera toujours une bâtarde... Quelle serait notre situation si tu l'élevais ici?... Irait-elle à Saint-Jean avec mes petites-filles? Voyons! Tu sens bien que c'est inconcevable! »

Elle était d'autant plus ferme qu'une de ses belles-filles, incapable de supporter la discipline de Pont-de-l'Eure, venait de demander le divorce. C'était déjà trop d'un scandale dans la famille.

Après quelques semaines de discussions pénibles, Gaston reconnut qu'il ne convaincrat pas ces êtres obstinés. Son père aurait souhaité qu'il « restât dans l'affaire », vécût à Paris et s'occupât de la vente comme il l'avait fait avant la guerre, en revenant, seul, chaque semaine, à Pont-de-l'Eure. Mais Gaston était devenu trop indépendant pour supporter une vie humiliante qui le mettrait, lui, sans cesse en contact avec sa famille, alors que celle-ci refuserait de connaître une femme qu'il aimait de plus en plus. Valentine, paysanne par ses grands-parents, ne craignait pas la vie à la campagne qui avait été celle de son enfance. Ce fut elle qui suggéra l'achat d'un domaine, en Périgord ou en Gascogne.

Gaston demanda que lui fût remboursé son compte dans la Maison Déodat Romilly et Fils. Ce fut avec une partie de cette somme qu'il acheta, sur le conseil de Mme de la Guichardie, à laquelle il avait été recommandé par un camarade de guerre, le domaine de Preyssac. Il se trouva qu'il avait fait une excellente affaire, puisqu'il acquit cette belle terre avant la baisse du franc et à un prix tout proche de celui d'avant-guerre; dix ans plus tard, la valeur en était quatre fois plus grande et Romilly l'avait encore augmentée en exploitant Preyssac de façon tout à fait neuve dans ce pays. Ayant remarqué que la région ne possédait pas de race stable et bien acclimatée

ผู้หญิงคนนี้แม้ว่าจะขยะแขยงสักแค่ไหน แต่แกก็รู้ว่าแม่ไม่มีทางทำให้คนในปงต์-เดอ-เลออร์ ยอมรับหล่อนได้ เพราะฉะนั้น เพื่อเห็นแก่หล่อนเอง แกก็ไม่ต้องพยายามไปหรอก... ส่วนเด็กนั้น ไม่ว่าจะทำให้ถูกกฎหมายหรือไม่ ในสายตาของทุกคน ก็ยังเป็นลูกนอกกฎหมายอยู่ดี... แล้วพวกเราจะอิหลักอิเหลื่อกันแค่ไหนถ้าแกเลี้ยงเด็กนั้นเอาไว้ที่นี่... เจ้าเด็กนั้นมันจะไปเรียนที่โรงเรียน เซนต์จอห์นกับหลานๆ ของฉันรี เหลวไหลนะ แกก็รู้ว่าไม่มีทาง”

นางโรมียิ่งแข็งขันไปอีกเพราะลูกสะใภ้คนหนึ่งเพิ่งจะขอหย่าเนื่องจากทนกฎระเบียบของปงต์-เดอ-เลออร์ไม่ไหว ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นข่าวอื้อฉาวในตระกูลมากพอแล้ว

หลังจากที่ได้ถกเถียงอย่างรุนแรงเกี่ยวกับเรื่องนี้กันมาหลายสัปดาห์ กัสตงก็ตระหนักว่าเขาไม่สามารถเอาชนะผู้คนที่ดื้อดึงเช่นนี้ได้ มิใช่ที่พ่อของเขาจะปรารถนาให้เขา “อยู่ทำธุรกิจต่อ” ใช้ชีวิตที่ปารีสและดูแลเรื่องการขายสินค้าเหมือนอย่างที่ทำก่อนสงครามเกิดขึ้น โดยกลับไปปงต์-เดอ-เลออร์ทุกสัปดาห์เพียงคนเดียว ทว่ากัสตงนั้นได้กลายเป็นคนที่อิสระเกินกว่าที่จะทนชีวิตที่นำชายหน้าซึ่งทำให้เขาต้องติดต่อกับครอบครัวตลอดเวลาทั้งๆ ที่พวกเขาไม่ยอมพบปะทำความรู้จักกับผู้หญิงที่เขายิ่งรักมากขึ้น วาล็องตินซึ่งเป็นชาวชนบทตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายก็ไม่กลัวการใช้ชีวิตในชนบทซึ่งเธอคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็ก เธอจึงเป็นคนเสนอให้เขาซื้อปราสาทและที่ดินสักแห่งในแคว้นเปริกอร์ด์หรือกาสกอญ

กัสตงได้ขออนุญาตเงินส่วนแบ่งของเขาในบริษัทเดโอดาต์ โรมียีและบุตร และเขาก็เอาเงินส่วนหนึ่งไปซื้อที่ดินเขตเพอร์ชัคตามคำแนะนำของมาดาม เดอ ลา กิซาร์ดีผู้ที่สหายในยามสงครามของเขาได้แนะนำมาอีกที ผลปรากฏว่าเขาได้กำไรอย่างงามในการซื้อที่ดินครั้งนี้เพราะเขาได้ที่ดินผืนงามนี้มาก่อนที่ค่าเงินฟรังก์จะตกและเขาซื้อมาด้วยราคาที่ใกล้เคียงมากกับในช่วงก่อนสงครามในเวลา 10 ปีต่อมา ราคาของที่ดินนั้นก็เพิ่มขึ้นถึงสี่เท่า และกัสตงยังทำให้มันเพิ่มมูลค่าขึ้นมาอีกโดยใช้ที่ดินเขตเพอร์ชัคทำประโยชน์ด้วยวิธีการที่ใหม่มากในพื้นที่แถบนี้ จากที่เขาสังเกตเห็นว่าในแคว้นนี้ไม่มีพันธุ์วัวนมที่แข็งแรงและทนต่อสภาพอากาศได้ดี เขาจึงสั่งซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์

vaches laitières, il avait fait acheter en Hollande des reproducteurs soigneusement choisis et son élevage, en dix ans, avait acquis une telle réputation qu'on payait couramment ses bêtes trois ou quatre fois plus cher que celles des autres. Quant à la laiterie de Preyssac, que surveillait Valentine, c'était un modèle pour tout le pays et qui n'avait d'égales que les grandes laiteries coopératives des Charentes.

En 1924, Déodat Romilly était mort sans s'être réconcilié avec son fils aîné. Il avait, par son testament, avantagé les cadets, mais n'avait pu enlever à Gaston sa part légale. Le ménage était donc fort à l'aise, mais vivait simplement, n'allant à Paris que pour de brefs séjours et ne voyageant presque jamais. Meurtris par l'hostilité des Romilly, ils avaient fait preuve en Périgord d'une grande circonspection et pris soin de ne s'exposer à aucun affront. Mais la protection de Mme de la Guichardie, qui avait tout de suite reconnu la haute valeur de Valentine, leur avait valu l'accueil le plus empressé. Entre la Normandie industrielle et le Périgord agricole, les liens étaient rares. La famille de Valentine était honorablement connue, non dans la région même où vivaient maintenant les Romilly, mais sur ses confins. Il y avait à Périgueux un Gontran, chirurgien, qui avait excellente réputation. Un grand-oncle Adolphe Gontran, avait longtemps vécu aux environs de Brantôme. Sur la brève carrière de Valentine dans les affaires, Mme de la Guichardie avait donné le ton et raconté des merveilles que confirmait la gestion de Preyssac. Il faut ajouter que les occasions de sortir sont rares dans les campagnes, surtout en hiver, et que, hors certains cas où l'honneur est en jeu, une maison agréable et riche y est rarement condamnée.

Sur un seul point, Valentine et son mari n'avaient pas révélé à leurs voisins la vérité. Ils avaient raconté que leur mariage avait eu lieu en 1909, au moment où ils s'étaient connus. Aussi nul en Périgord ne soupçonnait-il la naissance illégitime de Colette. Plus encore qu'à ses voisins, c'était à Colette elle-même que Valentine avait

ที่ได้คัดเลือกมาอย่างถี่ถ้วนจากฮอลแลนด์ ภายในเวลา 10 ปี กิจการปศุสัตว์ของเขาก็มีชื่อเสียงโด่งดังมากจนคนยินยอมซื้อวัวจากเขาในราคาสูงกว่าซื้อจากผู้อื่นสามหรือสี่เท่า ส่วนด้านการผลิตนมในเพอร์ชัคซึ่งวาล็องตินเป็นผู้ดูแลนั้นก็นับเป็นต้นแบบของทั่วทั้งแคว้นและไม่มีใครเทียบได้นอกจากโรงงานของสหกรณ์นมโคใหญ่ๆ ในเขตซาร์รังด์

ในปี 1924 นายเดโอดาต์ โรมิยีได้เสียชีวิตลงโดยที่ยังไม่ได้คืนดีกับลูกชายคนโต เขาทำพินัยกรรมยกสมบัติให้บรรดาลูกชายคนรองแต่ก็ไม่สามารถตัดสินสิทธิ์กักตงออกจากส่วนที่เป็นของเขาตามกฎหมายได้ คู่สามีภรรยาจึงมีฐานะดีขึ้นมากแต่ก็ยังใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย พวกเขาไปปารีสกันเฉพาะช่วงสั้นๆ และแทบจะไม่ได้เดินทางเลย ด้วยความบอบช้ำจากการเป็นปฏิปักษ์กับตระกูลโรมิยี พวกเขาจึงใช้ชีวิตในเปริกอร์ต์อย่างรอบคอบมากและระมัดระวังไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งใดใด ทว่า ความอุปถัมภ์ของมาดาม เดอ ลา กิซาร์ดีผู้ได้ตระหนักในคุณค่าอย่างสูงในตัวของวาล็องตินในทันที ทำให้พวกเขาได้พบกับการต้อนรับที่อบอุ่นที่สุด ระหว่างแคว้นนอร์ม็องดีที่ทำอุตสาหกรรมกับแคว้นเปริกอร์ต์ซึ่งทำเกษตรกรรมนั้นไม่ค่อยจะมีความสัมพันธ์กันสักเท่าไร ครอบครัวของวาล็องตินไม่ได้เป็นที่รู้จักยกย่องกันในเขตที่พวกเขาอยู่ตอนนี้ แต่เป็นที่รู้จักยกย่องในบริเวณรอบๆ ที่เมืองเปริกอร์ต์มีคนตระกูลกษัตริย์อยู่คนหนึ่งซึ่งเป็นศัลยแพทย์ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง ลูกคนโตของวาล็องตินคนหนึ่งชื่ออาดอล์ฟ กษัตริย์ก็อาศัยอยู่ชานเมืองปารีสโตมาเป็นเวลานานแล้ว มาดาม เดอ ลา กิซาร์ดีได้พูดคุยยกย่องกิจการช่วงสั้นๆ ที่วาล็องตินเคยทำว่าควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง และยังได้เล่าถึงความเยียมยอดอีกมากซึ่งการบริหารกิจการที่เพอร์ชัคของเธอยืนยันเรื่องนี้ได้อย่างดี ทั้งนี้ โอกาสที่ผู้คนในชนบทจะออกมาเที่ยวนอกบ้านนั้นมีน้อยเหลือเกิน โดยเฉพาะในช่วงหน้าหนาว จึงเป็นเรื่องยากที่บ้านที่สุขสบายและร่ำรวยเช่นนี้จะถูกนิทหาว่าร้ายได้ ยกเว้นบางกรณีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเกียรติยศ

มีอยู่เพียงประเด็นเดียวเท่านั้นที่วาล็องตินและสามีไม่เคยเปิดเผยความจริงให้เพื่อนบ้านได้ทราบ พวกเขาเล่าว่าได้แต่งงานกันในปี 1909 ซึ่งเป็นช่วงที่พวกเขารู้จักกัน ดังนั้นจึงไม่มีใครในเปริกอร์ต์จะสงสัยว่าโกแล็ตต์ถือกำเนิดมาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย คนที่วาล็องตินต้องการปกปิดเรื่องนี้ยิ่งกว่าเพื่อนบ้านของเธอก็คือโกแล็ตต์นั่นเอง

voulu cacher ce fait. Tout en affirmant à son mari que sa conscience ne lui reprochait rien et qu'elle agirait encore comme elle l'avait fait si elle devait recommencer sa vie, elle éprouvait de l'anxiété et même de la honte à la pensée que sa fille pourrait la juger avec sévérité.

C'était pour cette raison qu'elle l'avait fait élever à la maison, car l'acte de naissance de la petite, qu'un établissement d'enseignement eût exigé, portait la mention : « Fille naturelle reconnue de Gaston Romilly et de Valentine Gontran, célibataires », et, en marge : « Légitimée par mariage subséquent. » Soudain les fiançailles de Colette rouvraient la plaie. L'état civil exigerait les pièces; celles-ci seraient communiquées aux Saviniac, à Colette, lues à haute voix devant les témoins. Peut-être les Saviniac, gens à principes, refuseraient-ils une alliance entachée de bâtardise? Colette, malheureuse, blâmerait ses parents. Tout le Périgord saurait les motifs d'une rupture offensante. Certes Valentine n'avait jamais pu ignorer qu'il lui faudrait un jour raconter son passé à sa fille, mais elle avait espéré que Colette épouserait un garçon étranger au pays, dont la famille serait plus discrète et moins intransigeante. En un moment où elle se croyait encore tranquille pour longtemps, l'obstacle avait surgi et cette femme, jadis si forte, mais désarmée par le bonheur et infiniment vulnérable en un point déjà meurtri, se trouvait sans courage pour une lutte contre des préjugés dont elle savait la ténacité dans cette classe.

ทั้งๆ ที่เธอบอกกับสามีว่าโดยจิตสำนึกแล้วเธอไม่ตำหนิตัวเองเลยและถ้าเธอจะต้องเริ่มต้นชีวิตใหม่ อีกครั้งเธอก็จะทำอย่างที่เคยทำ แต่เธอก็เป็นกังวลถึงกับละอายใจเมื่อคิดว่าลูกสาวอาจจะตำหนิเธออย่างแรงถ้ารู้ความจริง

ด้วยเหตุนี้เอง เธอจึงให้โกแล็ตต์เรียนหนังสือที่บ้านเพราะใบสูติบัตรของเด็กน้อยซึ่งโรงเรียนจะต้องเรียกกรองนั้นมีข้อความปรากฏว่า “บุตรนอกสมรส ซึ่งได้รับการรับรองโดยกษัตริย์โรมันและวาล็องติน กงทรีอง สถานภาพโสด” โดยมีข้อความเพิ่มเติมอยู่ข้างๆ ว่า “ทำให้ถูกต้องตามกฎหมายโดยการสมรสในภายหลัง” แล้วจู่ๆ พิธีการหมั้นหมายของโกแล็ตต์ก็มาเปิดเผยเรื่องนี้อีก การยืนยันสถานภาพทางพลเมืองจะต้องใช้เอกสารประจำตัวต่างๆ ซึ่งเอกสารเหล่านี้จะถูกส่งให้พวกชาวนิวยอร์กและโกแล็ตต์ จะมีการอ่านเสียงดังๆ ต่อหน้าพยานทั้งหลาย บางทีพวกชาวนิวยอร์กซึ่งเป็นคนยึดถือหลักการต่างๆ อาจจะไม่ยอมรับการเกี่ยวข้องกับเด็กสาวที่เป็นบุตรนอกสมรส โกแล็ตต์ที่เจ็บปวดก็จะตำหนิพ่อแม่ของเธอ ทุกคนในเบริกอร์ดก็จะทราบถึงสาเหตุของการตัดสัมพันธ์อันนี้ออฉวนี่ แน่แน่นอนว่าวาล็องตินไม่มีวันที่จะทำได้เป็นไม่ว่าวันหนึ่งเธอจะต้องเล่าเรื่องราวในอดีตให้ลูกสาวของเธอฟัง แต่เธอก็ยังหวังว่าโกแล็ตต์จะแต่งงานกับชายหนุ่มต่างบ้านต่างเมือง ซึ่งครอบครัวของเขาไม่พูดมากและโอนอ่อนผ่อนปรนมากกว่านี้ ในขณะนี้ซึ่งเธอคิดว่าตัวเองยังเย็นใจไปได้อีกนาน อุปสรรคก็โผล่ขึ้นมา และผู้หญิงอย่างวาล็องตินซึ่งเมื่อก่อนเคยเป็นคนเข้มแข็งอย่างมากแต่ก็อ่อนแอเพราะได้มีช่วงเวลาแห่งความสุขและบอบบางอย่างที่สุดตรงที่มีจุดอ่อนซึ่งเคยบอบช้ำมาแล้ว เธอพบว่าตัวเองไม่มีกำลังใจจะต่อสู้กับอคติซึ่งเธอก็รู้ว่าร้ายกาจแค่ไหนในสังคมชนชั้นนี้

IX

Les deux époux étaient si tristement enfoncés dans leurs méditations jumelles qu'ils restèrent longtemps immobiles, sans penser à l'heure tardive. Ils ne furent arrachés au silence que par la voix de Colette qui criait joyeusement :

« Et le dîner, maman?... Le goûter de *La Guichardie* t'a coupé l'appétit?... Pas à moi... Ce que je peux avoir faim! »

Ses parents firent un effort pour paraître naturels; elle vit tout de suite qu'ils ne l'étaient pas. Elle avait suivi, du tennis, la longue promenade de Mme de la Guichardie avec Mme de Saviniac et un infailible instinct l'avait avertie qu'il s'agissait d'elle et André. Après le repas, au lieu de rester avec son père et sa mère sur la terrasse, comme elle avait coutume de le faire, elle dit :

« J'ai un livre à finir... Je viendrai tout à l'heure vous rejoindre. »

Les soirs d'été, quand le temps était beau, les Romilly s'asseyaient l'un près de l'autre sur un banc de jardin placé au milieu de la terrasse de Preyssac et, regardant avec un plaisir toujours aussi vif l'immense cercle de collines, de forêts et de landes, se laissaient lentement envelopper par la nuit. Valentine craignait cette heure et l'aimait. Blottie contre son mari, elle se sentait retenue, rassurée par la chaleur d'un autre corps et elle goûtait d'un esprit plus libre le miracle quotidien. L'ombre remplaçait la lumière par touches si légères, par étapes si brèves que chaque soir Valentine guettait en vain l'entrée de la nuit. Le ciel bleu devenait couleur de cendre. Les plans successifs des collines se confondaient. Soudain valentine découvrait la première étoile, brillante piqure d'épingle dans la voûte sombre tendue au-dessus des cèdres; elle relevait la tête; déjà, sans qu'elle sût comment c'était arrivé, la Voie lactée roulait parmi les astres son double sillage écumeux.

บทที่ 9

สองสามีภรรยาจมอยู่ในความคิดใคร่ครวญเรื่องเดียวกันอย่างเศร้าสร้อยจนนิ่งอยู่นานโดยมิได้คำนึงถึงเวลาที่ล่วงเลยไป ทั้งสองตื่นจากความเงิบงันก็เมื่อได้ยินเสียงโกแล็ตต์ตะโกนอย่างร่าเริง

“มือเย็นละคะแม่... พ่อได้กินอาหารว่างที่ปราสาทลากิซาร์ดี แม่ก็ลืมหัวไปเลยหรือคะ... แต่หนูไม่หอรอกนะ... หนูหิวจะแย่แล้วค่ะ”

แม้ว่าพ่อแม่ของเธอจะพยายามทำตัวให้ดูเป็นปกติ แต่โกแล็ตต์ก็ดูออกทันทีว่ามีอะไรแปลกๆ ตอนที่เล่นเทนนิสอยู่ โกแล็ตต์เฝ้ามองมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกับมาตาม เดอ ซาวินิยัค เดินเล่นด้วยกันอยู่นาน สัญชาตญาณที่แม่นยำของเธอบอกว่าเรื่องนี้ต้องเกี่ยวกับเธอและอ็องเดร เป็นแน่ หลังมีอาหาร แทนที่โกแล็ตต์จะอยู่คุยกับพ่อและแม่ที่ระเบียงเหมือนอย่างเคย เธอกลับบอกว่า

“หนูต้องไปอ่านหนังสือให้จบค่ะ... เดี่ยวหนูค่อยมาคุยด้วยนะคะ”

ในฤดูร้อน ตอนกลางคืนอากาศดี สองสามีภรรยาโรมีย์มักจะนั่งเคียงข้างกันอยู่บนม้านั่งในสวนที่ตั้งอยู่กลางระเบียงปราสาทเพอร์ซัค พลังมองดูเนินเขา ป่าไม้ และป่าละเมาะขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบอยู่ด้วยความพึงพอใจอย่างยิ่งยวดเสมอ ทั้งคู่ปล่อยให้ราตรีนี้ค่อยๆ โอบล้อมกาย วาล็องตินรู้สึกกลัวช่วงเวลาอย่างนี้แต่ก็ชอบมันด้วย ขณะที่กำลังอิงแอบสามี วาล็องตินรู้สึกสงบนิ่งและวางใจเพราะได้รับความอบอุ่นจากร่างข้างๆ หล่อนลิ้มรสสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันด้วยจิตใจปลอดโปร่งมากขึ้น ความมืดค่อยๆ คืบคลานเข้ามาแทนที่แสงสว่าง และกินเวลาเพียงพริบตาเดียว ทุกเย็น วาล็องตินจับตาดูไม่ออกสักครั้งว่ารัตติกาลมาถึงเมื่อไร ท้องฟ้าสีฟ้าเปลี่ยนเป็นสีซีๆ เค้นเขาที่ลดหลั่นต่อเนื่องกันก็กลายเป็นผืนเดียวกันไปหมด ทันใดนั้นเอง วาล็องตินก็มองเห็นดาวดวงแรกเป็นประกายเล็กๆ อยู่บนฟากฟ้ามืดครึ้มที่แผ่กว้างอยู่เหนือเหล่าต้นซีดาร์ หล่อนแหงนหน้าขึ้น โดยไม่ทันรู้ตัวว่ามันเกิดขึ้นได้อย่างไร หล่อนก็ได้เห็นทางช้างเผือกวิ้งเป็นฟองสีขาวสองสายท่ามกลางหมู่ดาว

Gaston qui, comme sa femme, aimait ce spectacle, avait coutume de le goûter en silence, mais ce soir-là, dès qu'il fut certain que Colette s'était éloignée, il prit Valentine par le bras, regarda autour de lui pour s'assurer que personne n'était à portée de voix et parla :

« J'ai réfléchi pendant le dîner, dit-il, à ce que tu m'as raconté... Nous ne pouvons laisser aller les choses; nous nous trouverions très vite plongés dans des difficultés, des mensonges, et nous aurions l'air d'avoir manqué de courage.

- C'est bien mon avis, dit-elle, mais que faire?

- Je ne vois, reprit-il, que deux solutions... Ou bien il faut faire comprendre aux Saviniac que ce projet nous paraît peu souhaitable (on trouverait un prétexte : Colette est trop jeune, elle préfère habiter Paris, enfin n'importe quoi)... »

Valentine l'interrompt :

« Non, dit-elle, ceci n'est pas possible... à cause de Colette... Nous aurions pu faire ce que tu dis, au risque de nous brouiller avec les Saviniac, si Colette n'aimait pas ce jeune André, mais elle l'aime... Pendant le dîner, je voyais qu'elle faisait effort pour ne pas en parler... Malgré elle, ce nom revenait à toutes les minutes dans ses phrases et chaque fois qu'elle le prononçait, elle était transformée... Colette sait ce qu'elle veut. Si nous dressons des obstacles imaginaires, elle les abattra. Seul le véritable motif pourrait l'arrêter, et encore je n'en suis pas sûre... Elle a une volonté de fer, que tu as encore développée par ton indulgence... Je te l'ai toujours dit.

- Alors, dit-il vivement, je ne vois qu'une autre méthode... Il faut dire la vérité à Mme de la Guichardie... Je crois qu'elle a de l'affection pour nous. Je ne pense pas, telle que je la connais, que ce que nous avons à révéler la choque beaucoup... Qui sait? Peut-être aurait-elle assez d'autorité pour apaiser les Saviniac et leur faire comprendre qu'au fond cette vieille histoire n'a pas grande importance... En tout cas, si un être au monde en est capable, c'est elle. »

กัสตงซึ่งชอบดูปรากฏการณ์นี้เฉกเช่นภรรยาของเขาก็มักจะตีมด้ากับมันอย่างเงียบๆ ทว่าในเย็นวันนั้น พอเขาแน่ใจว่าโกแล็ตต์ไม่ได้อยู่ใกล้ๆ เขาก็จับแขนวาล็องตินเอาไว้ มองดูรอบๆ ตัวให้แน่ใจว่าไม่มีใครได้ยินเสียงสนทนาของเขา แล้วก็พูดว่า

“ระหว่างมือเย็น ฉันได้ไตร่ตรองถึงสิ่งที่เธอบอกฉันแล้ว...” เขากล่าว “เราจะปล่อยให้มันเกิดขึ้นไม่ได้ มิฉะนั้นในไม่ช้าเราจะพบกับความยุ่งยาก คำโกหก และเราอาจจะดูเป็นคนซี้ซลาค”

“ฉันก็คิดอย่างนั้นเหมือนกัน” วาล็องตินกล่าว “แล้วเราจะทำอย่างไรล่ะ”

เขาพูดต่อไปว่า “ฉันเห็นทางออกแค่สองทางเท่านั้น... ทางแรกต้องอธิบายให้ครอบครัวชาววินัยค์เข้าใจว่าเราไม่อยากจะให้มีการแต่งงานเกิดขึ้น (อาจใช้ข้ออ้างว่า โกแล็ตต์ยังเด็กเกินไป เธออยากไปอยู่ปารีสมากกว่า หรืออะไรก็ตาม)...”

วาล็องตินขัดขึ้นว่า

“ไม่ได้” หล่อนกล่าว “ทำแบบนี้ไม่ได้... เพราะโกแล็ตต์... ถ้าโกแล็ตต์ไม่ได้รักพ่อหนุ่ม อ็องเดร เราคงทำอย่างที่เธอบอกได้ โดยยอมเสี่ยงที่จะขัดใจกับครอบครัวชาววินัยค์หน่อย แต่นี่ลูกรักเขา... ตอนที่ทานมือเย็นกัน ฉันดูออกว่าลูกพยายามไม่พูดถึงเรื่องนี้... ถึงกระนั้น ในประโยคที่ลูกพูดทุกนาทีก็ยังมีชื่อของเขาวนมาให้ได้ยิน ทุกครั้งที่โกแล็ตต์เอ่ยชื่ออ็องเดร ทำที่จะเปลี่ยนไปเลย... โกแล็ตต์รู้ว่าตัวเองต้องการอะไร แล้วถ้าเรายกเรื่องอุปสรรคที่คิดเอาเองมาอ้าง ลูกจะตีตกไป มีเพียงเหตุผลที่แท้จริงเท่านั้นที่สามารถหยุดยั้งโกแล็ตต์ได้ แต่ถึงยังไงฉันก็ไม่ค่อยมั่นใจนัก... ยิ่งเธอตามใจลูก ลูกก็ยิ่งหัวแข็ง... ฉันบอกเธอมาตลอดเลย”

“เอาละ” กัสตงเอ่ยขึ้นอย่างแข็งขัน “ฉันก็เหลือทางออกอีกแค่ทางเดียว... เราต้องบอกความจริงกับมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดี... ฉันเชื่อว่าหล่อนรักใคร่เอ็นดูครอบครัวของเราอยู่ เท่าที่รู้จัก หล่อนมา ฉันคิดว่าหล่อนคงไม่ตกอกตกใจกับเรื่องที่เราจะบอกมากนัก... ใครจะรู้ บางทีมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีอาจมีอำนาจมากพอที่จะเกลี้ยกล่อมพวกชาววินัยค์ให้เข้าใจได้ว่าจริงๆ แล้วเรื่องราวในอดีตของเราก็ไม่ได้มีความสลักสำคัญอะไรมากนัก... ไม่ว่าจะยังไงก็ตาม หากจะหาใครสักคนบนโลกที่สามารถแก้ไขเรื่องนี้ได้ ก็มีแต่หล่อนเท่านั้น”

Valentine réfléchit un instant, puis répondit de cet air las et découragé qu'elle avait depuis quelques heures et qui, chez elle, surprenait :

« C'est bien grave... Je crois comme toi que Mme de la Guichardie ne serait pas profondément choquée, du moins en tant que femme, en tant qu'amie... Mais elle tient à son prestige dans ce pays; elle a horreur des échecs; il est possible qu'elle adopte le parti le plus facile et devienne pour nous une adversaire... D'autant plus qu'elle nous reprochera non d'avoir été amants avant notre mariage (cela lui sera bien égal), mais de la lui avoir caché, de ne pas l'avoir prise pour confidente... De sorte que ta seconde solution, elle non plus, n'est pas sans danger. Elle peut nous priver d'une amie... Elle peut aussi ruiner les espoirs de Colette... Seulement je n'en vois pas d'autre... Oui, tu as raison : il faut dire la vérité à Mme de la Guichardie... »

Elle réfléchit un instant :

« Et Colette?... A elle aussi, il va falloir tout dire... Car elle saura ce qui s'est passé, ne fût-ce que par André lui-même... Est-ce que tu te chargeras de parler à Colette et de lui raconter notre histoire?... Moi, je ne le pourrais pas... C'est peut-être lâche, mais c'est une question de force physique... Je m'en sens incapable.

- Pourquoi? dit-il. Notre histoire, comme tu dis, n'a rien de honteux... Peut-être avons-nous été, pendant six ans, assez coupables aux yeux du monde, mais l'étions-nous à nos propres yeux?... Moi du moins... je me considérais en ce temps-là, surtout après la naissance de Colette, comme lié à toi aussi solidement que par un mariage.

- Oh! moi aussi, dit-elle vivement, mais... »

Elle pensa au petit appartement où elle vivait alors, au berceau de Colette qui était dans sa chambre, près de son lit, aux questions de la cuisinière qui demandait : « Monsieur s'appelle bien Gontran? » à la mère de Gaston, Mme Déodat Romilly, qui avait toujours refusé de la recevoir et même de connaître Colette...

วาล็องตินตรึกรตรองอยู่ครู่หนึ่งแล้วตอบด้วยท่าทางเหนื่อยล้าละเหยใจซึ่งเป็นมา 2-3 ชั่วโมงแล้ว และไม่เคยเกิดขึ้นกับหล่อนมาก่อน

“เรื่องนี้ก็สำคัญอยู่นะ...ฉันคิดเหมือนเธอที่ว่ามาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีคงจะไม่ตกใจอะไรมาก อย่างน้อยก็ในฐานะที่เป็นผู้หญิงและเป็นเพื่อนของเรา... แต่หล่อนก็ยังยึดติดกับเกียรติภูมิของหล่อนในดินแดนแถบนี้ หล่อนเกลียดความล้มเหลว จึงเป็นไปได้ที่หล่อนจะเลือกหนทางที่ง่ายที่สุด และหล่อนจะกลายเป็นศัตรูกับเรา... สิ่งที่หล่อนจะตำหนิเราไม่ใช่เรื่องที่เรายู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน (หล่อนไม่สนใจเรื่องนี้เลย) แต่จะตำหนิเรื่องที่เราบิดบังความจริงเอาไว้ต่างหาก นั่นเท่ากับเราไม่ไว้ใจหล่อน... ด้วยเหตุนี้ ทางออกที่สองของเธอก็ไม่ใช่ว่าจะปลอดภัยเสียทีเดียวเหมือนกัน มันอาจทำให้เราเสียมิตรไปได้... แล้วมันอาจจะทำลายความหวังของโกแล็ตต์ได้ด้วยก็ได้... แต่อย่างไรเสีย ฉันก็ไม่เห็นทางออกอื่นอีกแล้ว... ไซ้ เธอพูดถูก เราต้องบอกความจริงกับมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดี...”

วาล็องตินคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วพูดว่า

“แล้วโกแล็ตต์ล่ะ... เราต้องบอกความจริงทุกอย่างกับโกแล็ตต์ด้วย... เพราะยังไงเสีย ลูกก็จะรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้น ถ้าไม่เช่นนั้นก็จะรู้จากปากอ้อมใครอยู่ดี... เธอรับหน้าที่เป็นคนคุยกับโกแล็ตต์และเล่าเรื่องในอดีตของเราให้ลูกฟังได้ไหม... ตัวฉันเองคงทำไม่ได้หรอก... บางทีมันอาจจะดูขี้ขลาดแต่ฉันไม่มีแรงจะทำ... ฉันว่าฉันทำไม่ได้หรอก”

“ทำไมล่ะ” กัสตงกล่าว “ก็อย่างที่เธอบอก เรื่องของเราไม่มีอะไรน่าละอายเลย... ตลอดเวลา 6 ปีที่อยู่ด้วยกัน พวกเราอาจจะทำผิดอยู่บ้างในสายตาคนอื่น ๆ แต่ในสายตาของเราเองล่ะ เราทำผิดหรือเปล่า... อย่างน้อย ตัวฉันเอง ในตอนนั้น โดยเฉพาะตอนที่โกแล็ตต์เกิดแล้ว ฉันมองว่าฉันผูกพันมันคงกับเธอพอๆ กับการได้แต่งงานเลยแหละ”

“โอ๊ย ฉันก็เหมือนกัน” หล่อนกล่าวอย่างกระตือรือร้น “แต่ว่า...”

หล่อนคิดถึงอพาร์ทเมนต์เล็กๆ ที่หล่อนเคยอาศัยอยู่ในตอนนั้น คิดถึงเปลของโกแล็ตต์ซึ่งอยู่ในห้องนอนใกล้ๆ เติงของหล่อน คิดถึงคำถามของแม่ครัวที่ถามว่า “คุณผู้ชายชื่อคุณ กงทรีองไซ้ไหมคะ” และคิดถึงคุณนายเดโอดาต์ โรมีย์ มารดาของกัสตงผู้ซึ่งตลอดเวลานั้นปฏิเสธไม่ต้อนรับหล่อน และถึงกับปฏิเสธที่จะรู้จักโกแล็ตต์...

« Comprends-moi bien, dit-elle... Je ne crois pas que nous ayons été coupables... Nous avons fait de notre mieux dans des circonstances difficiles... Mais nous vivions « en marge » de toute vie sociale... Ta famille me rejetait... A tort ou à raison, cela m'était pénible et le souvenir m'en reste douloureux... Et puis, pour expliquer notre histoire à Colette, il faudrait lui faire connaître d'abord le milieu où j'avais vécu, celui de tes parents... Son premier mouvement sera de juger nos actes en les comparant à ceux des êtres qu'elle connaît... Quand Thérèse, la fille du métayer de Vauzelles, a eu son bébé, toi et moi, nous l'avons séparée de Colette qui jusqu'alors avait été sa grande amie... Nous avons payé pour qu'elle aille faire ses couches à Périgueux, secrètement... Ce n'était pas très courageux de notre part, étant donné notre passé... Nous en sommes punis aujourd'hui... Comment expliquer à Colette que notre cas était-il différent de celui de Thérèse?... Et d'ailleurs, était-il différent?... J'ai eu de la chance; il s'est trouvé que tu étais un honnête homme mais tu aurais pu m'abandonner... Et alors?... Non, vraiment, je ne peux parler à Colette... Si tu te sens la force de le faire...

- Je crois, dit-il, que je le pourrais s'il le fallait, mais cela me serait pénible... Et ce n'est pas indispensable... Pourquoi ne pas demander à Mme de la Guichardie de parler, non seulement aux Saviniac, mais aussi à Colette?... Elle l'aime. Elle est adroite... Elle sera touchée d'avoir été choisie et, parce qu'elle est étrangère à notre histoire, elle pourra l'expliquer avec plus de détachement... »

Ils entendirent sur le gravier les pas de Colette, qui faisait volontairement beaucoup de bruit pour annoncer son arrivée. Elle resta quelques instants avec eux, puis monta se coucher. Ils ne tardèrent pas à la suivre, mais continuèrent cette discussion dans leur chambre pendant longtemps. Enfin, vers deux heures du matin, après avoir redit cent fois les mêmes phrases, ils s'endormirent.

“เข้าใจฉันหน่อยสิ” หล่อนกล่าว... ฉันเชื่อว่าเราไม่ผิดหรอก... เราได้ทำดีที่สุดแล้วในสถานการณ์ลำบากทั้งหลาย... แต่เราใช้ชีวิตอยู่ “นอกกรอบ” ของสังคม... ครอบครัวของเธอขับไล่ไสส่งฉัน... ไม่ว่าการกระทำนั้นจะถูกหรือผิด ฉันก็เจ็บปวดอยู่ดี และอดีตยังคงขมขื่นสำหรับฉัน... แล้วถ้าจะอธิบายเรื่องในอดีตของเราให้โกแล็ตต์ฟัง ต้องทำให้ลูกรู้จักสังคมที่ฉันใช้ชีวิตอยู่ ณ ตอนนั้น สังคมของพ่อแม่ของเธอ... สิ่งแรกที่โกแล็ตต์จะทำคือตัดสินการกระทำของเราโดยเอาไปเปรียบเทียบกับการกระทำของคนที่ลูกรู้จัก... อย่างตอนที่เธอสตรีทลูกรสาวชาวไร่ที่ไวแซลล์ตั้งท้อง และเธอกับฉันจับโกแล็ตต์แยกออกจากเด็กคนนั้นแม้ว่าทั้งสองจะเป็นเพื่อนสนิทกันมาจนถึงเวลานั้น... แล้วเราก็ออกเงินให้เธอสตรีทไปคลอดลูกที่เมืองเบริเกอชอย่างเงียบๆ... แสดงว่าเราเองก็ซี้ซั้วลึบอยู่เหมือนกัน เพราะเรื่องอดีตของเราก็ไม่ได้ต่างกันเลย... ในวันนี้เราได้รับกรรมแล้ว... แล้วจะอธิบายให้โกแล็ตต์เข้าใจได้อย่างไรว่ากรณีของเรานั้นแตกต่างจากของเธอ... อีกร้อยอย่าง จะว่าไปแล้ว มันแตกต่างกันเธอ... ฉันโชคดีที่เธอเป็นคนดี แต่ตอนนั้นเธออาจจะทิ้งฉันก็ได้... แล้วยังไงล่ะ... ไม่ได้จริงๆ ฉันพูดเรื่องนี้กับโกแล็ตต์ไม่ได้หรอก... ถ้าเธอมีแรงพอที่จะพูดแล้วละก็...”

“ฉันเชื่อว่า” เขากล่าว “ฉันสามารถทำได้ถ้าต้องทำ แต่มันคงพูดยากอยู่... และก็ไม่น่าจำเป็นเลย... ทำไมเราไม่ขอให้มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีช่วยพูดให้ล่ะ ทั้งกับครอบครัวชาวนินียัคและกับโกแล็ตต์เลย... หล่อนรักโกแล็ตต์ และรู้วิธีพูด... หล่อนต้องซาบซึ้งที่ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่นี้ เพราะหล่อนเป็นคนนอกสำหรับเรื่องนี้ หล่อนต้องสามารถอธิบายเรื่องนี้ได้ในฐานะคนกลางมากกว่าเรา...”

ทั้งสองได้ยินเสียงฝีเท้าโกแล็ตต์เดินเหยียบก้อนกรวดเหมือนจงใจทำเสียงดังพอที่จะให้รู้ว่าเธอมาแล้ว โกแล็ตต์อยู่กับพ่อแม่สักพักหนึ่งแล้วจึงขึ้นไปนอน ทั้งสองไม่รอช้าที่จะตามขึ้นไป แต่ก็ยังไปคุยกันต่อในห้องนอนอยู่อีกนาน พอตกตีสอง ทั้งคู่ก็หลับไปหลังจากที่ได้พูดประโยคเดิมๆ ซ้ำไปซ้ำมาเป็นร้อยครั้งแล้ว

La réaction de Mme de la Guichardie fut autre que ne l'avaient imaginée les Romilly. Ils avaient craint de la colère, des reproches; ils trouvèrent de la sympathie et de l'inquiétude. A la vérité, s'ils avaient mieux connu le caractère de leur vieille amie, il leur eût été facile de prévoir ces effets.

Mme de la Guichardie avait quelques défauts, dont l'orgueil était le premier. Elle aimait à dominer et se montrait sans pitié dans la revanche ou dans la haine; mais elle était aussi sans hypocrisie et incapable de jouer l'indignation morale lorsqu'elle ne l'éprouvait pas. Elle avait beaucoup aimé et, entre autres, quelques hommes fort cyniques. Elle était cuirassée d'indulgence pour ce qui touchait aux passions. D'ailleurs elle avait vu vivre, depuis dix ans, près d'elle et sous le contrôle sévère d'une province, cette femme qui avait si évidemment voué son existence à un mari et à une enfant. Valentine Romilly était, à ses yeux, infiniment plus pure qu'elle-même, et la confession de Gaston ne changea rien à ce sentiment.

Seulement elle avait trop d'expérience pour ne pas savoir que, dans toute société, les hommes sont jugés, non sur leurs actes et sur leurs pensées, mais sur les apparences ou, mieux encore, sur ce qui, de ces apparences, est socialement enregistré. Elle avait trompé M. de la Guichardie, au temps de sa jeunesse et même de sa maturité, de la façon la plus continue et la plus éclatante, mais de ses fantaisies n'était restée aucune trace. Epouse respectée de ce gentilhomme, elle était rentrée triomphalement, toutes voiles dehors et sous grand pavois, au port tranquille de la vieillesse. Ce qui, dans le cas des Romilly, lui paraissait choquant, ce n'était pas une faute qu'elle ne réprouvait guère, mais que cette faute fût inscrite dans un registre officiel.

« Ah! que c'est ennuyeux! » dit-elle, soudain devenue très sombre.

บทที่ 10

ปฏิกิริยาของมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดี นั้นมิได้เป็นอย่างไรที่สามภรรยาโรมีเยีคาดไว้แม้แต่น้อย พวกเขากลัวว่าหล่อนจะโกรธและตำหนิ ทว่าเขากลับได้รับความเห็นอกเห็นใจและความเป็นกังวลแทนอันที่จริงแล้ว หากทั้งคู่รู้จักลักษณะนิสัยของสหายสูงวัยผู้นี้ดีกว่านี้ก็คงจะคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีมีข้อเสียอยู่สองสามประการ ประการแรก หล่อนเป็นคนเย่อหยิ่ง หล่อนชอบที่จะเป็นผู้ควบคุมและยามหล่อนเกลียดชังหรืออยากแก้แค้นใคร หล่อนก็จะไม่เมตตาปราณีเลย แต่หล่อนก็เป็นคนไม่เสแสร้งและไม่สามารถทำเป็นโกรธได้ยามที่ไม่ได้รู้สึกเช่นนั้น หล่อนเคยมีความรักมามาก และในบรรดาคนรักของหล่อนก็มีบางคนที่เป็นคนไร้ยางอาย หล่อนมักจะโอนอ่อนผ่อนปรนให้กับเรื่องที่กระทบกระเทือนความรู้สึก นอกจากนั้น ตลอด 10 ปีมานี้ หล่อนได้เห็นผู้หญิงอย่างวาล็องตินใช้ชีวิตอย่างใกล้ชิดอุทิศตนให้กับสามีและลูกอย่างเห็นได้ชัดในสังคมชนบทที่เข้มงวด ในสายตาของหล่อน วาล็องติน โรมีเยีนั้นบริสุทธิ์ยิ่งกว่าตัวหล่อนเองอยู่มาก และคำสารภาพของกัสตงก็มิได้ทำให้ความรู้สึกนี้เปลี่ยนแปลงไปแม้แต่น้อย

หล่อนแค่มิ่ประสบการณ์มากจนรู้ว่าในสังคมทุกหนทุกแห่ง ผู้คนจะตัดสินกันจากรูปลักษณะภายนอกมิใช่จากการกระทำหรือความคิดของเขา หรือถ้าจะพูดให้ถูกก็คือจากสิ่งที่สังคมมองเห็นจากรูปลักษณะภายนอก ตั้งแต่ยังสาวหรือแม้แต่ช่วงที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว หล่อนเคยนอกใจเมอซีเออร์ เดอ ลา กิซาร์ดีติดต่อกันมานานที่สุดและโจ่งครึ่มอย่างที่สุด แต่เรื่องรักๆ ใคร่ๆ ของหล่อนก็ไม่เคยทิ้งร่องรอยใดใดเอาไว้ หลังจากได้ออกไปกางใบเรือระเริงคลื่นอยู่ในมหาสมุทร ในที่สุดหล่อนก็กลับมาสู่ท่าเรือที่สงบในชีวิตบั้นปลายได้อย่างเต็มภาคภูมิในฐานะศรีภรรยาที่สามมีขุนนางให้เกียรติยกย่อง สำหรับภรรยาของครอบครัวโรมีเยี สิ่งที่หล่อนเห็นว่าน่าตกใจไม่ใช่ความผิดที่หล่อนมองว่าน่าติเตียนสักเท่าไร แต่เป็นความผิดที่ถูกบันทึกไว้ในเอกสารราชการ

“เฮ้อ น่ากลัวใจเสียจริง” หล่อนกล่าว มีท่าทางเศร้าใจขึ้นมาทันควัน

Elle était assise en face de Gaston Romilly dans la grande salle de Preyssac, qui était une ancienne salle des gardes aux murs de laquelle Valentine avait accroché de belles tapisseries. Hochant la tête avec ennui, elle ne pouvait s'empêcher de remarquer que la bordure de la plus grande des tapisseries était rapportée, ce qui en diminuait la valeur.

« D'ailleurs les tapisseries ne font plus un sou à l'Hôtel des Ventes... Encore une valeur-or qui fond... Mais ce n'est pas la question... » Elle regarda l'honnête figure de Gaston Romilly. Il avait bon air, ce géant. Vingt ans, trente ans plus tôt, c'était le type d'homme qu'elle eût aimé. Il fallait les tirer de là, lui et sa jolie fille. Son honneur personnel était engagé. Elle avait trop clairement indiqué, la veille, à tout le Périgord, qu'elle faisait de ce mariage son affaire, pour pouvoir s'accommoder d'un échec. Mais comment manœuvrer?... Elle vit que Romilly voulait reprendre la parole.

« Taisez-vous! dit-elle. Laissez-moi parler... Ce n'est pas si facile... Quel va être l'effet de cette histoire sur les Saviniac?... Xavier sera indifférent à la chose en elle-même, mais très sensible au qu'en-dira-t-on... Anne? Je ne sais pas exactement, mais je crois que ce sera le contraire... Chez elle, la morale est conventionnelle, mais le cœur est exquis... Oui, Anne, reprit-elle avec autorité, il me semble que je puis en faire mon affaire... Je l'aurai par les sentiments... Xavier?... Xavier?... C'est beaucoup plus embarrassant... Il n'est pas commode... Evidemment si on pouvait lui démontrer que personne n'en saura rien...

- Mais ce n'est pas impossible, commença Gaston Romilly... Pourquoi?...

- Taisez-vous! dit Mme de la Guichardie. Voyons... Qui a besoin de savoir la vérité?... Les témoins?... Depuis leur nouvelle loi, il n'en faut plus qu'un de chaque côté... Moi du vôtre... Du leur, l'oncle Pierre de Saviniac qui est sourd comme un pot... Et puis, attendez... On peut célébrer ce mariage à Chardeuil. Mais alors c'est mon vieux Ménétrier qui lira l'acte... Comme je suis bête!... C'est aussi simple que ça... Si l'on

หล่อนั่งตรงข้ามกับกัสตง โรมิยี ในห้องโถงของปราสาทเพอร์ซัคซึ่งเป็นห้องพักรับอาหารในอดีต วาล็องตินได้แขวนพรมสวยๆ เอาไว้บนผนังห้องนี้ หล่อนสายศิระะอย่างรำคาญ อดสังเกตไม่ได้ว่าขอบของพรมผืนใหญ่ที่สุดนั้นมีรอยเย็บต่อ ทำให้ดูด้อยค่าลง

“อีกอย่างนะ พรมพวกนี้ไม่ได้ราคาเลยถ้าเอาไปขายทอดตลาด... แล้วนี่ก็เป็นของดีมีราคาอีกอย่างที่หมดค่าลง... แต่ไม่ใช่ปัญหาหรอก...” หล่อนมองดูใบหน้าซี้อๆ ของกัสตง โรมิยี เขาดูดี ผู้ชายตัวใหญ่คนนี้ ถ้าเป็น 20-30 ปีก่อนหน้านี้ เขาจะเป็นผู้ชายแบบที่หล่อนชอบ ต้องช่วยกู้สถานการณ์ให้พวกเขา ทั้งเขาและลูกสาวที่น่ารักของเขา และเรื่องนี้ก็ยิ่งเกี่ยวพันกับเกียรติของหล่อนเองด้วยเพราะเมื่อวัน ก่อนต่อหน้าชาวเบริกอร์ด์ทั้งหลาย หล่อนได้ประกาศอย่างโจ่งแจ้งมากเกินไปว่าจะเป็นผู้จัดการแต่งงานครั้งนี้ จนไม่สามารถยอมรับความล้มเหลวได้ แต่จะจัดการกับมันอย่างไรดีล่ะ... แล้วหล่อนก็เห็นกัสตงกำลังจะเอ่ยปากพูด

“เงียบเถอะ” หล่อนกล่าว “ฟังฉันพูด... นี่มันไม่ง่ายเลย... เรื่องนี้จะส่งผลอย่างไรกับครอบครัวชาวินีค... ชาวิเยร์เองคงจะเฉยๆ กับเรื่องแบบนี้ แต่ก็คงห่วงไหวอยู่มากกับสิ่งที่คนพูดกัน... แล้วอานน์ล่ะ ฉันไม่รู้เลยจริงๆ แต่ฉันคิดว่ามันคงตรงกันข้าม... สำหรับอานน์นั่น ศีลธรรมเป็นกฎที่ต้องยึดถือปฏิบัติ แต่หล่อนก็มีจิตใจที่ตึงาม... ใช่แล้ว อานน์นี่แหละ” หล่อนพูดขึ้นอีกครั้งอย่างทรงอำนาจ “ดูเหมือนว่าฉันจะจัดการเรื่องนี้ได้... ฉันอาจจะเอาหล่อนอยู่โดยใช้ความรู้สึก... แล้วชาวิเยร์... ชาวิเยร์ล่ะ... น่าหนักใจกว่ามาก... เขาไม่ใช่คนพูดง่าย... เรื่องจะง่ายดายมากหากว่าเราสามารถแสดงให้เขาเห็นว่าไม่มีใครรู้เรื่องนี้เลย...”

“แต่มันก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นไปได้ครับ” กัสตง โรมิยีเริ่มพูดขึ้น... “ทำไมล่ะ...”

“เงียบเถอะน่า” มาดาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “ดูซิ...ใครจำเป็นต้องรู้ความจริงล่ะ... เหล่าพยานหรือ... ตั้งแต่มีกฎหมายใหม่ เดียวนี้มีพยานฝ่ายละคนก็พอแล้ว... ฝ่ายของคุณก็คือฉัน... ส่วนฝ่ายของเขาก็คือลูปีแยร์ เดอ ชาวินีค ที่หูตึงออกจะตายไป... จากนั้นเดี๋ยวก่อน...เราสามารถไปจัดงานแต่งงานที่หมู่บ้านชาร์เคยได้ แล้วก็ให้คุณเมเนทริเยร์เพื่อนเก่าของฉันเป็นคนอ่านสัญญา... ฉันนี่ช่างโง่เสียจริง... ดูสิ่งายออกขนาดนั้น... ถ้ามีใคร

comprend un mot de ce qu'il lit, Ménérier aura affaire à moi!... En somme tout va bien, conclut-elle... Ah! mon petit Romilly, vous ne le méritez pas, Valentine et vous, parce que vous auriez dû vous confier à moi tout de suite mais je crois que je vais tout de même vous tirer de là... A moins que Xavier n'aille montrer de l'entêtement... Il en est capable... Mais nous avons aussi des tours dans notre sac. »

Elle était maintenant enchantée. Elle aimait l'action. Elle avait jadis, à Paris, sous l'autorité nominale du doux La Guichardie, formé des ministères, nommé de hauts fonctionnaires, bouleversé des conseils d'administration. Le Périgord était un terrain un peu étroit pour un si grand stratège, mais une embuscade s'offrait; elle allait y donner autant de soins qu'à une bataille des nations.

« Et maintenant, dit-elle, envoyez-moi Valentine pour que je lui dise tout le mal que je pense d'elle. »

Romily se leva et parut embarrassé. Il alla vers la porte, puis revint.

« Oui, dit-il, je vais vous envoyer Valentine, mais auparavant je voudrais que vous me permettiez de vous envoyer Colette. Naturellement elle ne sait rien. Nous aurions dû lui parler nous-mêmes; nous n'en avons pas eu le courage. D'ailleurs nous l'aurions très mal fait. Nous avons si peur de perdre son affection que nous aurions été maladroits... Vous l'aimez beaucoup; elle vous admire; si cette révélation, qui va sans doute la bouleverser, vient de vous et si tout de suite elle comprend que vous ne trouvez sa naissance ni monstrueuse, ni honteuse, je suis certain que tout se passera bien... Je sais que nous abusons de votre amitié, mais vous nous avez toujours montré tant de bienveillance, vous avez un tel prestige dans ce pays, que l'on est naturellement tenté, dans le malheur, de s'appuyer sur vous... Enfin, Valentine et moi avons été d'accord pour penser que vous seule pouviez parler à Colette... »

ฟังที่เขาอ่านรู้เรื่องนะ ฉันจะเป็นคนจัดการเขาเอง... สรุปลงแล้วทุกอย่าง จะเรียบร้อย” หล่อนสรุป...
 “อ้อ พ่อโรมิโยของฉัน คุณไม่น่าจะต้องมาเจอปัญหาเหล่านี้เลย ทั้งวาติกันและคุณนั่นแหละ
 เพราะคุณน่าจะบอกฉันตั้งแต่แรก แต่ฉันก็เชื่อว่าฉันสามารถช่วยคุณได้... เว้นแต่ว่า ซาวิเยร์จะตื่น
 ฝัน... เขาอาจจะตื่น... แต่เราก็มีไฟอยู่ในมือเหมือนกัน”

ตอนนี้หล่อนดูรื่นเริงใจ หล่อนชอบจัดการ เมื่อก่อนที่ปารีส หล่อนใช้อำนาจในนามของ
 นายลา กิซาร์ดี สามีที่แสนดีในการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีต่างๆ แต่งตั้งข้าราชการระดับสูงๆ
 ป่วนคณะกรรมการบริหาร เบริกอร์ดีเป็นแผ่นดินที่เล็กเกินไปสำหรับยุทธวิธีอันใหญ่หลวงเช่นนั้น
 แต่เมื่อเจออุปสรรค หล่อนก็จะให้ความเอาใจใส่มากพอๆ กับการบระระดับชาติเลยทีเดียว

“เฮลละ” หล่อนกล่าว “พาวาติกันมาพบฉัน ฉันจะได้ตำหนิติเตียนหล่อนเสียหน่อย”

โรมิโยลุกขึ้น มีท่าทีลำบากใจ เขาเดินไปที่ประตูแล้วหันกลับมา

“ครับ” เขากล่าว “กระผมจะเรียกวาติกันเข้ามา แต่ก่อนอื่นกระผมขออนุญาตส่ง
 โกลีตต์มาพบท่านก่อน แน่ละ เธอไม่รู้อะไรเลย กระผมกับวาติกันควรจะได้ออกกับลูกด้วย
 ตัวเองแล้ว แต่เราไม่กล้าพอ อีกอย่างเราคงทำได้แย่มาก เรากลัวว่าลูกจะไม่รักจนทำอะไรไม่ถูก...
 ท่านรักโกลีตต์มาก โกลีตต์เองก็ชื่นชมท่าน หากว่าเรื่องราวนี้ซึ่งคงจะทำให้เธอตระหนักตกใจมา
 จากปากมาสาย และหากว่าเธอเข้าใจได้ในทันทีว่าท่านไม่ได้เห็นว่าการกำเนิดของเธอเป็นเรื่องผิดปกติ
 วิสัยหรือเป็นเรื่องน่าอาย กระผมแน่ใจว่าทุกอย่างจะต้องผ่านไปด้วยดีแน่... กระผมรู้ว่าพวกเรา
 อาจใช้ประโยชน์จากความเป็นมิตรของท่านมากเกินไป แต่ท่านก็มีน้ำใจกับเราอย่างมากและเสมอ
 มา ท่านมีหน้ามีตามากในแถบนี้ ผู้คนก็มักจะมาฟังพาท่านเวลาที่มีความทุกข์... ทำยที่สุด
 วาติกันกับกระผมก็เลยตกลงกันว่า มีเพียงท่านเท่านั้นที่สามารถพูดเรื่องนี้กับโกลีตต์ได้...”

Mme de la Guichardie haussa les épaules, d'un geste qu'elle souhaitait las qui sembla triomphant.

« Taisez-vous! grommela-t-elle. Vous me noyez de compliments pour me charger de vos corvées... J'ai assez des miennes... Je ne parlerai pas à Colette... Certainement non... Allons, allons!... Qu'est-ce que vous attendez?... Allez me la chercher... Dépêchez-vous!... Ah! que vous êtes lent, mon ami! »

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีพยักไหล่ด้วยท่าทางที่อยากให้คุณเห็น้อยหน้าแต่กลับดูกระหึ่ม
ยิ้มย่อง

“เจียบเถอะ” หล่อนบ่นพึมพำ “คุณสรรเสริญฉันเสียจนตัวลอยแล้วเพื่อให้ฉันรับภาระ
ทำงานน่าเบื่อหน่ายของพวกเขา... ฉันมีภาระของฉันมากพอแล้ว... ฉันจะไม่พูดกับโกแล็ตต์
หรือ... ไม่แน่นอน... เข้า ไปสิ... มัรรออะไรอยู่... ไปพาเธอมาหาฉันสิ... เร็วๆ เข้า... แฮ่ ชักช้าเสีย
จริง พ่อคุณของฉัน”

Madame de la Guichardie avait appris, au cours de sa vie longue et agitée, que le meilleur moyen de se tirer avec honneur d'une conversation difficile est de ne pas s'y préparer. Aussi passa-t-elle les quelques minutes pendant lesquelles elle resta seule, en attendant Colette, à faire un rapide inventaire de la pièce où elle se trouvait. Elle savait combien ces grandes salles de pierre sont difficiles à meubler. Tout y paraît ridicule, hors les coffres gothiques et les tables géantes. Mais Valentine avait adroitement mêlé des bois anciens et des étoffes vives. Elle était pleine de goût, Valentine, pensa Mme de la Guichardie. Peut-être n'y avait-elle pas grand mérite; c'était son métier. Mais elle avait aussi une qualité que possédaient peu de femmes de sa génération : elle était déférente.

Colette entra. Elle portait une robe de shantung, une ceinture de cuir et, au cou, un mouchoir bleu noué.

« Jolie fille », pensa Mme de la Guichardie en regardant avec plaisir ce long visage aux sourcils tranquilles.

Colette s'approcha d'elle et l'embrassa.

« Encore merci pour le goûter d'hier, dit-elle. Je ne me suis jamais tant amusée.

- Assieds-toi, Colette, dit la vieille dame... J'ai des choses sérieuses à te dire... Voyons... D'abord réponds-moi... Est-ce que tu as jamais pensé, comme mari possible, à André de Saviniac?

- A André? Oui, madame, j'y ai beaucoup pensé.

- Et lui? Sais-tu quels sont ses sentiments là-dessus?

- Mais naturellement, madame; nous en avons parlé; nous sommes d'accord. »

บทที่ 11

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีได้เรียนรู้จากช่วงชีวิตผ่านร้อนผ่านหนาวมายาวนานของหล่อนว่าวิธีการที่ดีที่สุดที่จะเอาตัวรอดจากบทสนทนาที่ยากเย็นได้อย่างมีเกียรตินั้นคือต้องไม่เตรียมพร้อมใดใดเอาไว้เลย ดังนั้นในขณะที่กำลังรอโกแล็ตต์ หล่อนจึงใช้เวลาสองสามนาทีที่ได้อยู่ตามลำพังสังเกตสังกาห้องรับรองที่ตัวเองนั่งอยู่อย่างรวดเร็ว หล่อนรู้ว่าการจัดวางเครื่องเรือนในห้องศิลปะที่กว้างใหญ่เหล่านี้มันยากแค่ไหน ทุกอย่างในห้องดูน่าขนไปหมดนอกเสียจากบรรดาหีบโกธิคและโต๊ะใหญ่ๆ เหล่านี้ ทว่าวาล็องตินก็รู้จักเอาผ้าสีสดๆ มาผสมผสานกับเครื่องเรือนไม้แบบโบราณได้อย่างชาญฉลาด วาล็องติน หล่อนช่างมีรสนิยมดีเหลือเกิน มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีคิด แต่บางทีหล่อนก็ไม่น่าจะได้รับคำชมเชยเช่นนี้หรอก ก็มันเป็นอาชีพของหล่อนอยู่แล้วนี่ แต่หล่อนก็ยังมีคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่ผู้หญิงในรุ่นเดียวกันน้อยคนนักจะมี นั่นคือหล่อนเป็นคนฟินอบพิทา

โกแล็ตต์เดินเข้ามาในห้อง เธอสวมกระโปรงผ้าแพรขนตุ้ง คาดเข็มขัดหนัง และผูกผ้าเช็ดหน้าเอาไว้ที่คอ

“น่ารักเสียจริง” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีคิดขณะที่มองดูใบหน้าเรียวยาวที่เรียบเฉยของสาวน้อยอย่างพึงพอใจ

โกแล็ตต์เดินเข้ามาหาหล่อนและหอมแก้มทักทาย

“ขอบคุณอีกครั้งสำหรับอาหารว่างเมื่อวานนะคะ” เธอกล่าว “หนูไม่เคยสนุกอย่างนั้นมาก่อนเลยคะ”

“นั่งลงสิจ๊ะ โกแล็ตต์” หญิงสูงวัยกล่าว... “ฉันมีเรื่องสำคัญจะต้องบอกหนูหลายเรื่องเลย... อ้อ เดี่ยวก่อน... ก่อนอื่นตอบฉันมาก่อน... ว่าหนูเคยคิดที่จะแต่งงานกับอ็องเดร เดอ ซาวินิย์ค์ไหม”

“กับอ็องเดรหรือคะ แน่นอนอยู่แล้วคะ คุณท่าน หนูคิดมาตลอดเลย”

“แล้วอ็องเดรละ หนูรู้ไหม เขารู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องนี้”

“แน่นอนอยู่แล้วคะ คุณท่าน เราสองคนเคยคุยเรื่องนี้กันมาแล้ว เราคิดเหมือนกัน”

Mme de la Guichardie frappa gaiement de sa canne sur les dalles.

« Bravo! Colette. J'aime ta génération : pas de mystères, pas d'histoires...
« Nous en avons parlé; nous sommes d'accord. » C'est admirable... Oui... Seulement, ma petite fille, il y a des choses que tu ne sais pas et qui pourraient être (je ne dis pas qui *seront*, car je suis convaincue que nous en viendrons à bout), mais qui *pourraient être* des obstacles sur le chemin de ton mariage. »

Colette, son coude sur le genou et son menton pointu et fin appuyé sur sa main, la regarda, toute surprise, et répondit d'un ton un peu brusque :

« Je ne vois pas, madame, ce qui pourrait nous empêcher, André et moi, de nous marier... Nous avons bien réfléchi; nous sommes décidés... Nous nous connaissons depuis dix ans... Ce n'est pas un coup de tête.

- Tu m'enchantes! dit Mme de la Guichardie. *Tu es décidée... Vous avez réfléchi...* Mais tout de même, il y a tes parents et les siens... Vous avez besoin de leur consentement... Et, quelle que soit votre confiance en vous, de leur appui.

- Oui, madame, bien sûr... Mais pourquoi nos parents nous refuseraient-ils leur consentement ou leur appui?

- Je ne dis pas qu'ils vous les refuseront... Seulement il faut que tu saches qu'il y a dans l'histoire des tiens, dans ton histoire, un petit fait auquel je n'attache, moi, aucune importance (ah! Dieu non! mais qui fera peut-être hésiter des gens aussi collets montés que les parents Saviniac...) Tu es bien jeune, ma petite Colette, et tu as eu une vie trop unie pour comprendre les difficultés avec lesquelles tes parents se sont trouvés aux prises avant ta naissance. Tes grands-parents Romilly, que je n'ai pas l'honneur de connaître, mais dont beaucoup de gens m'ont parlé, étaient sévères; d'ailleurs tu sais bien que tu ne vois jamais ce côté de ta famille... T'es-tu demandé pourquoi? Moi, je vais te le dire... Ton père adorait ta mère, comme tu aimes André, peut-être plus...

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีเคาะไม้เท้าลงกับพื้นหินอย่างรำเรงใจ

“ดีมาก โกลีตต์ ฉันชอบคนรุ่นหนูจริงๆ ไม่ต้องเก็บงำ ไม่ต้องมากความ... <เราสองคน เคยคุยเรื่องนี้กันมาแล้ว เราคิดเหมือนกัน> น่าชื่นชมจริงๆ... ไซ่แล้ว...แม่สาวน้อย เพียงแต่ว่ามี เรื่องที่หนูไม่รู้ และก็อาจจะ (ฉันไม่ได้พูดว่า จะ นะ เพราะว่าฉันมั่นใจว่าเราต้องผ่านพ้นมันไปได้) แต่มันเป็นเรื่องที่ อาจจะเป็น อุปสรรคบนเส้นทางการแต่งงานของหนู”

โกลีตต์ทำวศอกบนหัวเข่าและวางคางเรียวแหลมและบอบบางของเขอไว้บนฝ่ามือ พลังมองดูหญิงสูงวัยอย่างประหลาดใจ แล้วจึงตอบด้วยน้ำเสียงค่อนข้างจะทันควันว่า

“หนูไม่เห็นว่าจะมีอะไรที่อาจจะมาขัดขวางไม่ให้ห้องเดรกกับหนูแต่งงานกันได้เลยนี่คะ ... คุณท่าน เราตริกรตรองกันมาอย่างดีแล้ว แล้วเราก็ตัดสินใจกันแล้วด้วยคะ... เรารู้จักกันมาสิบปี แล้ว... เราไม่ได้ทำอะไรตามอารมณ์นะคะ”

“ฉันปลาบปลื้มใจในตัวหนูเสียจริง” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “หนู ตัดสินใจแล้ว... พวกหนู ตริกรตรองกันมาแล้ว... แต่อย่างไรเสีย ก็ยังมีพ่อแม่ของหนูและของเขาก็ก... พวกหนูต้อง ได้รับความยินยอมจากพ่อแม่ด้วยนะจ๊ะ... และไม่ว่าพวกหนูจะมั่นใจกันสักเพียงใด ก็ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่อยู่ดี”

“คะ คุณท่าน แน่نونคะ... แล้วมีเหตุผลใดที่พ่อแม่ของเราทั้งคู่จะไม่ยินยอมหรือไม่ สนับสนุนพวกเราล่ะคะ”

“ฉันไม่ได้บอกว่าพ่อแม่จะไม่ยินยอม... เพียงแต่หนูต้องรู้ว่ามันมีเรื่องราวในอดีตของพ่อแม่ หนู อติตของหนูนั่นแหละ มีเรื่องเล็กๆ ที่ตัวฉันเองคิดว่าไม่ได้สลักสำคัญอะไรเลย (เฮ้อ แต่แ่จ้ง ที่เรื่องที่ว่านี้อาจทำให้กลุ่มคนที่เยอหยังมากอย่างพ่อแม่ชาววินัยคดล้งเลใจได้...) หนูก็ยังเด็กอยู่ แม่สาวน้อย และหนูก็มีชีวิตที่สงบราบเรียบเกินกว่าที่จะเข้าใจเรื่องยุ่งยากที่พ่อแม่ของหนูเคย ร่วมกันเผชิญมาก่อนที่จะมีหนู คุณปู่คุณย่าโรมียีของหนูซึ่งฉันไม่มีเกียรติได้พบปะเลย แต่หลายคนเคยพูดถึงพวกเขาให้ฉันได้ยินอยู่ว่าเป็นคนเข้มงวดมาก อีกอย่างหนูก็รู้ดีที่ว่าหนูไม่เคย ได้พบปะกับญาติฝ่ายนั้นเลย... หนูเคยถามตัวเองใหม่ว่าทำไม ฉันจะเป็นคนบอกหนูเอง... พ่อของหนูหลงรักแม่ของหนู เหมือนอย่างที่หนูรักอ็องเดรนั่นแหละจ๊ะ บางทีอาจจะมากกว่า

Tais-toi!... Mais ses parents ne lui permettaient pas de l'épouser... Or il avait besoin de leur appui pour gagner sa vie et la tienne... Tu me suis?... Enfin, il faut dire les choses comme elles sont... Quand tu es née, en 1910, tes parents n'étaient pas mariés... »

Inquiète, elle guetta sur le visage de Colette l'effet de cette révélation. La jeune fille, la tête toujours immobile sur sa main, semblait attendre.

« Et alors? dit-elle.

- Comment?... « Et alors »?... Mais c'est tout, mon enfant... Naturellement ils se sont mariés en 1915 et, depuis, leur vie a été ce que tu sais : l'affection, la fidélité...

- Oui, oui, dit la jeune fille, mais l'obstacle?

- Ah! çà, dit Mme de la Guichardie, est-ce que tu te moques de moi? Ou est-ce que tu ne comprends pas ce que je viens de t'expliquer? Enfin, tu sais ce que c'est qu'un enfant naturel?

- Evidemment, dit Colette. Moi, par exemple, j'étais une enfant naturelle jusqu'au mariage de mes parents... Je le sais bien... Je l'ai toujours su.

- Tu l'as toujours su! cria Mme de la Guichardie, complètement déconcertée par la tranquillité de la jeune fille. Mais qui te l'a dit?

- Plusieurs personnes... Ma vieille nourrice, celle qu'on appelait la Guettou, le disait, paraît-il... Elle est partie quand j'avais quatre ans et je me souviens à peine d'elle... Mais elle l'avait raconté à Mélanie, cette petite femme de chambre noire et jolie, qui me l'a souvent expliqué... Plus tard Thérèse... D'autres encores... »

Mme de la Guichardie leva sa canne vers les cieux.

« Dire que ces deux malheureux ont passé dix-huit ans à souffrir, à se mettre martel en tête, à se demander si tu leur pardonnerais jamais, pour une histoire que tu connais depuis que tu es au maillot... Ah! vraiment la vie est comique... Seulement, ce que je ne comprends pas c'est que cela ne t'ait jamais rien fait... Note que je trouve que

ด้วยซ้ำ... เดี่ยว อย่าเพิ่งพูดอะไร... แต่พ่อแม่ของเขาไม่อนุญาตให้เขาแต่งงานกับแม่ของหนู... ถึงกระนั้น เขาก็ยังต้องการการสนับสนุนจากพ่อแม่เพื่อจะได้มีรายได้เลี้ยงตัวเองและลูก... หนูเข้าใจฉันไหม... เอละ ฉันต้องบอกตามความเป็นจริงละนะ... ตอนที่หนูเกิดในปี 1910 นั้น พ่อแม่ของหนูยังไม่ได้แต่งงานกัน...”

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีฟังมองปฏิกริยาบนใบหน้าของโกแล็ตต์ด้วยความกังวล ทว่า ศีรษะของสาวน้อยยังคงนิ่งอยู่เหมือนเดิม เหมือนกำลังรอ

“แล้วยังไงต่อล่ะคะ” เธอกล่าว

“อะไร... <แล้วยังไง>... ก็มีเท่านี้แหละจ๊ะ สาวน้อย... แล้วพวกเขาจะมาแต่งงานกันในปี 1915 แล้วจากนั้นชีวิตของทั้งคู่ก็เป็นอย่างที่หนูเห็น ทั้งรักและซื่อสัตย์ต่อกัน...”

“คะ คะ” เด็กสาวกล่าว “แล้วไหนล่ะคะ อุปสรรค”

“อ้าว แล้วกัน” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “นี่หนูล้อฉันเล่นหรือว่าหนูไม่เข้าใจสิ่งที่ฉันอธิบายไปหยกๆ กันแน่ เอละ หนูรู้ไหมว่าบุตรนอกสมรสนะ คืออะไร”

“แน่นอนคะ” โกแล็ตต์กล่าว “อย่างเช่นตัวหนูเองไงคะ หนูเป็นบุตรนอกสมรสจนกระทั่งพ่อกับแม่แต่งงานกัน... อันนี้หนูรู้ดีคะ... หนูมาตลอดเลย”

“อะไรนะ หนูรู้มาตลอด” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีตะโกน รู้สึกงงงวยเป็นอย่างมากกับอาการสงบนิ่งของเด็กสาว “แล้วใครเป็นคนบอกหนูล่ะ”

“ก็มีหลายคนคะ... รู้สึกว่าแม่นมแก่ๆ ของหนูที่คนเรียกกันว่าลาแก็ตตูเป็นคนพูด แกจากไปตอนหนูอายุได้สักสี่ขวบ หนูก็จำแกไม่ค่อยได้แล้ว... แต่แกเคยเล่าเรื่องนี้ให้เมลานีฟัง แม่สาวใช้ดันห้องผิวดำตัวเล็กๆ สวยๆ คนนี้มาอธิบายเรื่องนี้ให้หนูฟังอยู่บ่อยๆ... ต่อมาก็เธเรส... แล้วก็ยังมีคนอื่นๆ อีก...”

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีชูไม้เท้าขึ้นสู่ท้องฟ้า

“นี่ก็หมายความว่าคนอาภัพสองคนนั้นต้องทนทุกข์มาถึง 18 ปี ต้องเป็นกังวลเสียมากมาย ต้องคอยถามตัวเองว่าจะมีวันที่หนูจะยกโทษให้ไหมกับเรื่องที่หนูรู้หมดแล้วตั้งแต่ยังแบเบาะ... เฮ้อ ชีวิตนี้ช่างน่าขันเสียจริง... เพียงแต่ฉันไม่เข้าใจว่าทำไมเรื่องนี้ไม่ได้มีผลอะไรกับ

tu as raison, mais je suis surprise que, toute petite, tu aies eu le bon sens de voir qu'au fond ce n'était pas si grave.

- Oh! peut-être en ai-je souffert au commencement, je ne sais plus... Je me souviens d'avoir été très malheureuse un jour où la Guettou avait dit, devant moi, à une autre nourrice : « Cette pauvre petite, elle est comme une orpheline... Elle n'a pas de famille. » Cela m'avait tellement frappée que c'est un de mes premiers souvenirs. Longtemps je me suis considérée avec beaucoup de pitié... C'était ridicule... Mais j'imaginai des choses si terribles que j'ai éprouvé une impression de soulagement quand j'ai su par Mélanie ce qui était réellement arrivé... « Comment? Ce n'était que ça? » ai-je pensé... Puis j'ai à peu près oublié... Que voulez-vous, madame, c'était le passé... Mes parents n'en parlaient pas... Moi, je n'aurais jamais osé leur en parler la première... Je les admirais beaucoup, mon père surtout... Evidemment je pensais quelquefois qu'ils auraient mieux fait de se marier tout de suite... Mais je me disais que des raisons très fortes les en avaient sans doute empêchés... Et puis je trouvais beaucoup moins mal que ma mère ait aimé mon père avant de l'épouser que beaucoup d'autres hommes après l'avoir épousé.

- Allons! Tais-toi! dit Mme de la Guichardie. Tu ne sais pas de quoi tu parles... Tout cela est très joli, ma petite Colette, et, en ce qui me concerne, je t'approuve, mais ne crois pas que ce sera aussi facile à faire accepter aux Saviniac... Je ne veux pas t'effrayer, nous y arriverons, seulement je te conseille de me laisser faire et de ne pas raconter ça toi-même à André...

- Mais André le sait, madame.

- André le sait? Qui le lui a dit?

- Moi, madame... Vous pensez bien que je lui ai confié tout ce que je savais de mon enfance... C'est même le seul être au monde auquel j'aie dit ce que je viens de vous répéter.

หนูเลยหรือ... รู้ไว้ล่ะว่าฉันคิดว่าหนูทำถูกแล้ว แต่ฉันแปลกใจว่าทั้งๆ ที่ยังเด็กขนาดนั้น หนูยังมีสามัญสำนึกพอที่จะมองเห็นว่าลึกๆ แล้วเรื่องนี้มันไม่ได้ร้ายแรงอะไรนักหนาเลย”

“อ้อ บางทีหนูอาจจะรู้สึกเจ็บปวดในตอนแรก แต่หนูไม่รู้เหมือนกันคะ... หนูจำได้ว่าเคยรู้สึกของตัวเองเป็นทุกข์มากในวันนั้นที่ลาแก็ตตูปุดเรื่องนี้กับแม่คนอื่นต่อหน้าหนูว่า <แม่หนูน้อยที่น่าสงสารคนนี้ก็เหมือนกับเด็กกำพร้านั่นแหละ... แก่ไม่มีครอบครัว> คำพูดนั้นกระทบกระเทือนจิตใจหนูมากเสียจนกลายเป็นสิ่งแรกๆ ที่หนูจำได้ติดใจ หนูคิดว่าตัวเองช่างน่าสงสารอยู่นาน... มันน่าขำนะคะ... หนูวาดภาพเรื่องนี้ไว้หน้ากลัวเสียจนหนูรู้สึกโล่งอกขึ้นมาเมื่อได้รู้จากปากของเมลานีว่าจริงๆ แล้วมันเกิดอะไรขึ้น... <อะไรนะ มีเพียงแค่นี้เองหรือ> หนูคิด... แล้วหนูก็เกือบลืมเรื่องนี้ไปแล้ว... แล้วคุณท่านต้องการอะไรล่ะคะ เรื่องมันเป็นอดีตไปแล้ว... พ่อแม่ของหนูก็ไม่ได้พูดถึงมัน... หนูเองก็ไม่กล้าพูดขึ้นก่อน... หนูชื่นชมพ่อกับแม่มาก โดยเฉพาะพ่อ... แน่หนอนว่าบางครั้งหนูก็คิดว่าถ้าพ่อกับแม่แต่งงานกันในทันทีคงจะดีกว่านี้... แต่หนูก็บอกตัวเองว่าท่านคงมีเหตุผลสำคัญที่ทำเช่นนั้นไม่ได้... แล้วหนูก็เห็นว่าการที่แม่มีสัมพันธ์รักกับพ่อก่อนแต่งงานก็ยังไม่เลวร้ายเท่ากับมีสัมพันธ์รักกับชายอื่นอีกหลายคนหลังแต่งงานแล้ว”

“เอาเถอะ เจียบได้แล้ว” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ตีกกล่าว “หนูไม่รู้หรอกว่าพูดอะไรออกมา... ทุกอย่างมันช่างน่ารักมาก แม่หนูของฉัน และในส่วนของฉัน ฉันเห็นด้วยกับหนู แต่อย่าคิดนะว่าพวกชาววินิยัคจะยอมรับได้ง่ายๆ เช่นนี้... ฉันไม่อยากจะทำให้หนูกลัว เราต้องทำสำเร็จเพียงแต่ฉันขอแนะนำว่าปล่อยให้ฉันจัดการเรื่องนี้เอง และอย่าเพิ่งเล่าเรื่องนี้ให้อีอองเดรฟังนะ...”

“แต่ถ้าอีอองเดรรู้หมดแล้วล่ะคะ คุณท่าน”

“อีอองเดรรู้แล้วหรือ ใครเป็นคนบอก”

“หนูเองคะ... คุณท่านน่าจะรู้ว่า หนูเล่าเรื่องทุกอย่างในวัยเด็กที่หนูรู้ให้เขาฟังแล้วนะคะ... มิน่าซ้ำ เขายังเป็นคนเพียงคนเดียวในโลกที่หนูได้เล่าเรื่องที่ท่านฟังจะได้ยินจากปากขอหนูไป”

- Tu es incroyable! dit Mme de la Guichardie. Et qu'a répondu le bel André?
- André?... Rien... Ah! si. Je crois qu'il a dit : « Comme c'est romanesque.»

Mme de la Guichardie se leva avec un désespoir comique.

« Sauve-toi... Et va me chercher tes parents, les deux...Qu'ils viennent ici tout de suite. »

Deux minutes plus tard, Valentine et son mari entraient dans la salle, sans leur fille. Mme de la Guichardie les rassura et, après leur avoir raconté sa conversation avec Colette, conclut :

« Et maintenant mon rôle est terminé. Allez embrasser votre fille. »

Mais Valentine se rassit près d'elle.

« Ah! non, dit-elle. Surtout pas de scène... Je ne veux faire aucune allusion à tout cela devant Colette... Je souhaite, au contraire, que vous lui demandiez de ne plus parler, avec son père ni avec moi, de la conversation qu'elle vient d'avoir avec vous... Cela vous surprend?... Pourquoi?... Nous savons maintenant qu'elle sait, qu'elle ne nous en aime pas moins; c'est très bien, mais il me serait pénible d'avoir avec elle un entretien sur ce passé... Il semble, d'après ce que vous dites qu'elle n'y attache plus aucune importance... C'est possible... Moi, j'en souffre encore... Alors pourquoi agiter de vieux tourments?... C'est toujours dangereux... Quand Gaston a fait retourner ces bas-fonds marécageux, près du ruisseau de Justin, nous avons tous eu la fièvre dans cette maison... Il faut laisser dormir les chiens qui dorment.

- Ce n'est pas très courageux, dit Gaston Romilly, en posant la main sur l'épaule de Valentine.

- Peut-être, chéri... Mais à qui servirait ce courage-là?
- Oh! à personne évidemment... Sauf à nous-mêmes... Ce serait plus sincère,

“หนูนี่เหลือเชื่อจริงๆ” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “แล้วพ่อหนุ่มอ็องเดรเขาว่าอย่างไรละจ๊ะ”

“อ็องเดรหรือคะ... ก็ไม่เลย... แต่ เอ๊ะ เขาพูดสิ จำได้ว่าเขาพูดว่า <ช่างหวานชื่นอะไรอย่างนี้>

”มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีลุกขึ้นด้วยท่าทางหมดหวังอย่างน่าขัน

“หนูไปเถอะ... แล้วไปตามพ่อแม่ของหนูมาพบฉันด้วยทั้งสองคน... ให้เข้ามาในนี้ทันทีเลยนะ”

สองนาที่ต่อมา วาล็องตินกับสามีก็เข้ามาในห้อง ลูกสาวของพวกเขาไม่ได้ตามมาด้วย มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีบอกให้พวกเขาวางใจ และหลังจากที่ได้เล่าเรื่องที่คุยกับโกแล็ตต์ไปจบแล้ว หล่อนก็สรุปว่า

“เอาละ ตอนนี้ ฉันก็หมดหน้าที่แล้ว ไปกอดลูกสาวของคุณซะ”

ทว่า วาล็องตินกลับเข้ามานั่งใกล้ๆ หล่อน

“โอ๊ย ไม่หรรหะคะ” หล่อนกล่าว “อย่าทำให้เป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาเลย... ดิฉันไม่อยากเอ่ยถึงเรื่องนี้ต่อหน้าโกแล็ตต์... ตรงกันข้าม ดิฉันแค่อยากขอให้ท่านบอกโกแล็ตต์ว่าอย่าพูดกับพ่อของเขาและดิฉันถึงเรื่องที่เขาคุยกับท่านอีก... ท่านประหลาดใจหรือคะ... ทำไมนะหรือ... ตอนนีเรารู้แล้วว่าลูกรู้เรื่อง และลูกก็ไม่ได้รักเราน้อยลงเลย มันก็ดีมากแล้ว แต่ดิฉันคงจะลำบากใจที่จะต้องพูดถึงเรื่องอดีตนี้กับลูก... จากที่ท่านบอกมา ดูเหมือนว่าลูกจะไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้แม้แต่น้อยอีกแล้ว... ก็เป็นไปได้... ตัวดิฉันเอง ยังคงเจ็บปวดกับมันอยู่... ดังนั้นเราจะไปรื้อฟื้นเรื่องปวดใจในอดีตทำไมอีก... มันเสียนะคะ... ตอนที่กัสดงไปซูดลอกปลักใกล้ๆ ลำธารของบ้านจัสแต็ง เราทุกคนในบ้านก็เจ็บไข้กันหมด... ดังนั้นเราไม่ควรไปฟื้นฝอยหาตะเข็บอีกแล้ว”

“นี่มันออกจะซึชลาดไปหน่อยนะ” กัสดงพูด พลังวางมือบนบ่าของวาล็องติน

“ก็อาจจะใช่ค่ะ ที่รัก... แต่เราจะกล้าหาญไปเพื่อใครละคะ”

“เฮ้อ จริงๆ แล้วก็ไม่ได้เพื่อใครหรอก... ก็เพื่อเราเองเท่านั้นแหละ... มันจริงใจกว่า

plus honnête...

- Je ne veux pas, dit Valentine avec une force qui surprit les deux autres. D'ailleurs qu'y a-t-il de nouveau aujourd'hui? Mme de la Guichardie nous dit que Colette connaît cette situation depuis dix ans... Elle ne nous en a jamais parlé... Nous avons vécu très heureux... Elle aussi... Alors pourquoi créer une atmosphère de drame lorsque rien n'est arrivé?... Non, Gaston, moi je ne crois pas du tout aux vertus de la sincérité... Il y a des blessures qu'il faut panser par le repos... Du moins, tel est mon sentiment; je me trompe peut-être. »

La longue discussion qui suivit la trouva ferme dans son refus et Mme de la Guichardie, qui s'était déjà chargée de faire accepter la situation par les Saviniac, dut encore demander à Colette de garder, sur ce sujet, le silence quand elle reverrait ses parents.

ซื่อสัตย์กว่า...”

“แต่ฉันไม่ต้องการ” วาล็องตินกล่าวอย่างแข็งขันซึ่งทำให้อีกสองคนแปลกใจ “อีกอย่างหนึ่ง วันนี้มีอะไรใหม่ใหม่ มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีบอกเราว่าโกแล็ตต์รู้เรื่องพวกนี้มาตั้ง 10 ปีแล้ว... แล้วลูกก็ไม่เคยพูดถึงมันกับเราเลย... พวกเราก็อยู่กันได้อย่างมีความสุขมาก... ลูกก็เหมือนกัน... แล้วเราจะทำให้เสียบรรยากาศกันทำไม ในเมื่อไม่ได้มีอะไรเกิดขึ้นเลย... ไม่หรอก กัสตง ฉันเองไม่เชื่อว่าความจริงใจเป็นสิ่งวิเศษหรอก... บาดแผลบางอย่างก็ต้องปล่อยให้มันหายเอง... อย่างน้อย ฉันก็รู้สึกอย่างนั้น บางทีฉันอาจผิดก็ได้”

หลังจากพูดคุยกันอยู่นาน วาล็องตินก็ยังปฏิเสธอย่างหนักแน่น และมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีที่ได้รับมอบภาระทำให้ครอบครัวชาววินัยค์ยอมรับเรื่องนี้แล้ว ก็ยังต้องขอร้องให้โกแล็ตต์เก็บเรื่องนี้เอาไว้เงียบๆ เมื่อได้พบพบกับแม่อีกด้วย

La campagne de Mme de la Guichardie chez les Saviniac fut préparée suivant les principes classiques de la guerre napoléonienne : surprendre l'ennemi, le battre par corps détachés, être le plus fort en un point choisi. Elle n'ignorait pas qu'il eût été dangereux d'affronter le mari et la femme alors qu'ils étaient réunis; leurs résistances eussent fait bloc. Aussi avait-elle prié son vieil ami et voisin Pierre Marcenat d'inviter pour le mardi, jour où elle voulait déclencher l'offensive, Xavier de Saviniac à une petite chasse. Elle savait, comme tout le Périgord, que Marcenat avait cette année-là, sur ses terres de Chardeuil, plusieurs compagnies de perdreaux, bonheur inouï en cette contrée sans gibier; et que Xavier, chasseur fanatique, accepterait à coup sûr une invitation si généreuse. Les instructions qu'avait reçues Pierre Marcenat étaient précises : il devait garder Saviniac jusqu'à cinq heures et veiller à ce qu'au retour il s'arrêtât à *La Guichardie*. Ces ordres furent exécutés avec minutie par le vieillard qui avait eu jadis, pour Mme de la Guichardie, une admiration qu'elle avait devinée et s'était gardée de laisser en friche.

Elle se rendit au Breuilh vers trois heures, sûre d'y trouver Anne de Saviniac, puisqu'elle avait pris rendez-vous, et certaine aussi de la trouver seule, puisqu'elle avait écarté le mari. Il y avait longtemps qu'elle n'était venue dans cette maison. Elle jeta sur le parc, en le traversant, un coup d'œil de souveraine en tournée d'inspection. Rien n'avait changé. Xavier de Saviniac, qui n'aimait pas les dépenses inutiles, jugeait vain d'entretenir des fleurs dans une propriété qu'il habitait deux mois par an. Les allées n'étaient pas sarclées, l'herbe avait envahi les massifs et les sentiers sous bois avaient disparu, submergés par la végétation. Dans le château, la visiteuse reconnut mieux encore ce dédain de toute apparence qui avait fait, depuis plusieurs générations, la fortune des Saviniac. Les dalles nues étaient semées, devant les sièges, de petits tapis

บทที่ 12

ยุทธวิธีที่ตามมา เดอ ลา กิซาร์ดีจะใช้กับครอบครัวชาววินัยคนนั้นจัดเตรียมขึ้นตามหลักการดั้งเดิมของสงครามนโปเลียน นั่นคือโจมตีเข้าศึกไม่ให้ตั้งตัวได้ แยกโจมตีเป็นกองๆ ไป เลือกจุดที่ตัวเองเหนือกว่า หล่อนรู้ดีว่าการเผชิญหน้ากับทั้งสามมีและภรรยาพร้อมๆ กันนั้นจะอันตราย เนื่องจากทั้งสองจะผนึกกำลังกันต่อต้าน ดังนั้นหล่อนจึงได้ขอร้องให้นายปีแยร์ มาร์เซอเนาต์ที่เป็นทั้งสหายเก่าและเพื่อนบ้านของหล่อนเชิญนายซาวิเยร์ เดอ ซาวินิย์คออกไปล่าสัตว์กันเล่นๆ ในวันอังคารซึ่งเป็นวันที่หล่อนต้องการเริ่มแผนการรุก หล่อนรู้เหมือนอย่างที่ชาวเบริกอร์ด์ทุกคนรู้ ว่าปีนี้ในดินแดนเขตซาร์เดยของนายมาร์เซอเนาต์มีฝูงนกกระทาวัยรุ่นอยู่หลายฝูงซึ่งถือว่าเป็นความสุขแสนพิเศษในดินแดนที่ไร้สัตว์ให้ล่าในแถบนี้ และรู้ว่านายซาวิเยร์ซึ่งเป็นผู้คลั่งไคล้การล่าสัตว์นั้นจะตอบรับคำเชิญที่ใจกว้างเช่นนี้อย่างแน่นอน คำสั่งที่ปีแยร์ มาร์เซอเนาต์ได้รับมานั้นชัดเจนมาก นั่นก็คือเขาต้องคอยระวังตัวนายซาวินิย์คเอาไว้จนถึงเวลาห้าโมงเย็นและต้องคอยระวังให้นายซาวินิย์คแหวะที่ปราสาท ลา กิซาร์ดี ด้วยในซากลับ ชายชราทำตามคำสั่งอย่างละเอียดทุกขั้นตอนด้วยเมื่อก่อนเขาเคยชื่นชมมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดี และหล่อนก็พอเดาออกแต่ก็ไม่ได้สานต่อแต่ประการใด

หล่อนไปถึงเบรยท์ประมาณบ่ายสามโมง มั่นใจว่าต้องได้พบอานน์ เดอ ซาวินิย์ค เนื่องจากได้นัดเอาไว้แล้ว และยังแน่ใจอีกด้วยว่าต้องได้พบอานน์ตามลำพัง เพราะหล่อนได้แยกตัวสามีไปแล้วนานมาแล้วที่ตามมา เดอ ลา กิซาร์ดีไม่ได้มาเยือนบ้านหลังนี้ ขณะที่ผ่านบริเวณสวน หล่อนกวาดสายตามองไปรอบๆ ราวกับนางพญากำลังสำรวจพื้นที่ ทุกอย่างเหมือนเดิม นายซาวิเยร์ เดอ ซาวินิย์คผู้ซึ่งไม่นิยมใช้จ่ายอะไรที่ไม่เป็นประโยชน์ได้ตัดสินใจว่าการปลูกไม้ดอกในบริเวณบ้านที่เขามาอยู่เพียงแค่สองเดือนต่อปีนั้นเป็นเรื่องสิ้นเปลือง ทางเดินไม้ได้ตายหญ้า หญ้าขึ้นรกตามโคนไม้ดอกและไม้พุ่มต่างๆ ทางเดินระหว่างหญ้าไม้ก็หายไปหมดเพราะเต็มไปด้วยวัชพืช เมื่อได้เข้ามาในตัวปราสาทแขกผู้มาเยือนผู้นี้ก็ยิ่งรู้ซึ่งถึงความเมินเฉยต่อภาพลักษณ์ต่างๆ ซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายชั่วคนและได้นำความมั่งคั่งมาสู่ตระกูลซาวินิย์ค ฟันหินเกลี้ยงๆ หน้าบรรดาเก้าอี้ปูลาดด้วยพรมผืนเล็กๆ รูปทรงประหลาดซึ่งมารดาของนายซาวินิย์คคนปัจจุบันได้เลาะเอาผ้าจากกางเกงขาสั้นเก่าๆ

de forme surprenante qui, détail presque incroyable mais exact, avaient été taillés par la mère du présent Saviniac dans les vieux fonds de culotte de son mari. Cette femme, Laure de Saviniac, avait été, vingt ans plus tôt, célèbre en Périgord par son avarice. C'était elle qui portait sur ses chapeaux d'été des rubans sur lesquels on lisait, vingt fois répété, le nom d'un confiseur de Périgueux; elle aussi qui, pendant la guerre, forçait son mari à se coucher avec le soleil, même en hiver, pour épargner les chandelles.

« Et que faites-vous au lit ? lui demandait-on. Vous ne pouvez dormir si tôt ?

- Hé! répondait-elle, nous disons notre chapelet. »

Le pays s'étonnait de voir cette châtelaine vendre ses fraises à la tasse et louer au mètre ses bordures d'oseille à son boucher et à son boulanger. L'étonnement s'était changé en estime quand on avait connu, après sa mort, qui avait été stoïque, la vérité sur sa grande fortune.

« Elle avait de la race, Laure de Saviniac, avait dit le Périgord. Vous vous souvenez de ce mariage Montal où elle est venue avec deux bottines dépareillées et où, malgré tout, elle avait l'air d'une reine? Et de sa réponse à un maladroit qui lui demandait ce qu'elle avait donné comme cadeau de noces : « Nous ne donnons *jamais* de cadeaux; cela est contraire aux traditions de nos deux familles. »

Mme de la Guichardie pensait à ces histoires tandis qu'un petit domestique, âgé de treize ans semblait-il, l'introduisait dans le boudoir d'Anne de Saviniac. Cette pièce exiguë, aux murs de pierre, avait été jadis l'oratoire des seigneurs du Breuilh. Au centre, sur une table couverte d'une étoffe verte déchirée, se trouvaient deux livres que la vieille dame, toujours méthodique, souleva dès qu'elle fut seule pour en regarder les titres. C'étaient les poèmes de Marceline Desbordes-Valmore et un livre de messe, bourré d'images de piété et fermé par un élastique noir auquel pendait une médaille. Dans un coin, au-dessus d'un prie-Dieu, on voyait un petit crucifix, un bénitier, une branche de buis et, un peu plus haut, une gravure en couleurs représentant une

ของสามีมาตัดเย็บทำพรม เป็นรายละเอียดที่แทบเหลือเชื่อแต่ก็เป็นเช่นนั้นจริงๆ สตรีผู้นี้ซึ่งมีนามว่า โลว์ เดอ ซาวินิคั้นเมื่อ 20 ปีก่อนเคยมีชื่อเสียงในเบริกอร์ด์เรื่องความตระหนี่ถี่เหนียวก็หล่อนั้นแหละที่สวมหมวกหน้าร้อนที่มีริบบิ้นซึ่งอ่านได้เป็นชื่อของพ่อค้าลูกกวาดในเมืองเบริกอร์ด์ซ้ำๆ กันสัก 20 ครั้งเห็นจะได้ แล้วก็หล่อนอีกนั้นแหละที่ในช่วงสงครามได้บังคับให้สามีเข้านอนในตอนพระอาทิตย์ตก แม้กระทั่งในฤดูหนาวก็ด้วยเพื่อที่จะได้ไม่เปลืองเทียนไข

“แล้วพอถึงเวลานอนคุณทำอะไร” มีคนเคยถามหล่อน “คุณไม่สามารถนอนหลับได้เร็วขนาดนั้นหรอก”

“นี่ไง” หล่อนตอบ “เราก็สวดมนต์ไง”

คนแถบนี้รู้สึกประหลาดใจที่เห็นเจ้าของปราสาทผู้นี้ขายสตอร์วเบอร์รี่เป็นถ้วยๆ และให้คนขายเนื้อและคนขายขนมปังเช่าแปลงที่ดินริมสวนที่ปลูกต้นซอร์เรลเป็นเมตรๆ ความประหลาดใจได้แปรเปลี่ยนเป็นความทึ่งเมื่อผู้คนได้รู้หลังจากที่หล่อนสิ้นชีวิตไปแล้วอย่างสงบ ว่าจริงๆ แล้วหล่อนมีทรัพย์สินสมบัติมหาศาลเพียงใด

“โลว์ เดอ ซาวินิค หล่อนเป็นคนมีสง่าราศีนะ” คนในเบริกอร์ด์กล่าวเช่นนั้น “คุณจ้างงานแต่งงานตระกูลมงตาลที่หล่อนใส่รองเท้าบูทสองข้างไม่เหมือนกันมาในงาน แต่ยังทำท่าเหมือนราชินียังงัยงั้นได้ไหม แล้วดูคำตอบที่หล่อนต่อว่าเจ้าหนุ่มไม่รู้ประสีประสาคนหนึ่งที่เข้ามาถามว่าหล่อนให้อะไรเป็นของขวัญคู่สมรสสิ หล่อนบอกว่า “เราไม่เคยให้ของขวัญอะไรหรอกนะ เพราะมันผิดธรรมเนียมของตระกูลเราทั้งคู่”

มาดาม เดอ ลา กิซาร์ดีคิดถึงเรื่องนี้ในขณะที่ได้รับใช้ตัวน้อยซึ่งน่าจะอายุสัก 13 ปีได้ เดินนำหล่อนเข้ามาในห้องรับรอง ของอานน์ เดอ ซาวินิค ห้องเล็กๆ ที่มีผนังฉาบสีเทาแห่งนี้เมื่อก่อนเคยเป็นห้องสวดมนต์ของบรรดาขุนนางแห่งเบรยท์ ตรงกลางห้อง บนโต๊ะที่มีผ้าสีเขียวขชาติๆ คลุมอยู่ มีหนังสือวางอยู่สองเล่ม ซึ่งสตรีสูงวัยที่มีระเบียบตลอดเวลาผู้นี้ยกขึ้นมาดูชื่อเรื่องเมื่อได้ อยู่ตามลำพัง เล่มหนึ่งคือโคลงกลอนของมาร์เซอลีน เดส์บอร์ดส์-วาลมอร์ อีกเล่มคือหนังสือมิสซาที่เต็มไปด้วยรูปภาพแห่งความศรัทธา และมียางยืดสีดำห้อยเหรียญไว้อีกทีหนึ่ง ตรงมุมห้องเหนือเก้าอี้สวดภาวนา จะเห็นรูปสลักพระเยซูตรึงกางเขนเล็กๆ อ่างน้ำมนต์ กิ่งบอชท์ทรี และสูงขึ้นไปอีกหน่อย มีภาพสีพระแม่มาเรียสไตล์ไบเซนไทน์ที่เรียกว่าโนตรดาม ดู แปร์เปตุแอล เซอกูร์

Vierge de style byzantin : Notre-Dame du Perpétuel Secours. A la droite du prie-Dieu, un cierge, qu'Anne de Saviniac allumait par temps d'orage. Sur la cheminée, de nombreuses photographies entouraient une autre Vierge de plâtre : Notre-Dame de Lourdes. Les cadres, chargés de fleurs séchées, du myosotis, contenaient des portraits de femmes, de prêtres, de nouveau-nés. Le plus grand de ces cadres était surmonté d'une couronne royale bien connue, aux lettres hautes d'un centimètre. Mme de la Guichardie achevait son inventaire quand la porte s'ouvrit. Anne de Saviniac, que le petit domestique avait trouvée dans le jardin, entra, essoufflé, émue et rougissante.

« Comme je suis confuse, dit-elle, de vous avoir fait attendre, et surtout de vous avoir laissée venir jusqu'ici... Après votre coup de téléphone, j'ai pensé que j'aurais dû vous offrir, puisque vous souhaitez nous parler, d'aller vous voir avec Xavier...

- Point du tout, dit Mme de la Guichardie. Cela m'eût fort gênée. Je tenais au contraire à venir moi-même et je suis bien contente de vous trouver seule... J'ai à vous parler de choses importantes et sur lesquelles votre avis me sera infiniment plus précieux que celui de Xavier, quelque estime que j'aie pour le jugement de votre époux... Je consulterais Xavier s'il s'agissait d'acheter ou de vendre des rentes, mais je viens vous parler de questions sentimentales et, là-dessus, c'est vous qui êtes la plus compétente des deux... Taisez-vous!... Vous le savez très bien. »

Anne de Saviniac rougit plus encore et protesta faiblement.

« J'ai toujours pensé, continua Mme de la Guichardie, en ouvrant son éventail, que personne ne juge les fautes de l'amour... pourvu qu'elles soient accompagnées d'un sincère repentir... avec plus de compréhension qu'une femme à la fois irréprochable et sensible. »

Mme de Saviniac prit une attitude recueillie, qui la rendit tout à fait agréable à regarder. Mme de la Guichardie pensa qu'elle était encore jolie, et même beaucoup trop pour cette brute de Xavier; puis elle abandonna les idées générales pour raconter

ทางขวาของเก้าอี้สวดภาวนา มีเทียนขี้ผึ้งซึ่งอานันต์ เดอ ซาวินิย์ค้ใช้จุดตอนเกิดมรสุมชีวิต บนเตาผิงมีรูปถ่ายมากมายตั้งล้อมรอบรูปหล่อปูนขาวพระแม่มาเรียอีกองค์หนึ่ง ซึ่งเรียกว่าโนเตรอะตาม เดอ ลูร์ด ในกรอบรูปที่ประดับประดาไปด้วยดอกไม้แห้งซึ่งก็คือดอกฟอร์เก็ต-มี-น็อนต์นั้น มีรูปผู้หญิง พระ และเด็กเกิดใหม่มากมาย กรอบรูปที่ใหญ่ที่สุดนั้นมีมงกุฎหลวงซึ่งเป็นที่ยึดกันติดอยู่ด้านบน และมีตัวอักษรขนาดหนึ่งเซนติเมตรอยู่ด้วย มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีสำรวจข่าวของต่างๆ เสร็จพอดีเมื่อประตูเปิดออก อานันต์ เดอ ซาวินิย์ค้ซึ่งเด็กรับใช้ตัวน้อยไปเจอในสวนเดินเข้ามาในห้องด้วยอาการเหนื่อยหอบ ตัวสั่น และหน้าแดง

“ดิฉันรู้สึกผิดเหลือเกินค่ะที่ทำให้ท่านต้องรอ” หล่อนกล่าว “โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปล่อยให้ท่านต้องมาถึงที่นี่... หลังจากที่ท่านโทรมา ดิฉันคิดว่า เนื่องจากท่านมีเรื่องจะคุยกับเรา ดิฉันน่าจะเป็นฝ่ายเสนอตัวไปพบท่านพร้อมซาวิเยร์...”

“ไม่เป็นไรเลย” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “นั่นยังทำให้ฉันลำบากใจมากกว่าเสียอีก ตรงกันข้าม ฉันเป็นคนตั้งใจจะมาที่นี่เอง และพอใจที่ได้พบคุณตามลำพัง... ฉันมีเรื่องสำคัญจะคุยกับคุณ และเป็นเรื่องที่คุณจะมีความคิดเห็นของคุณจะมีค่ากับฉันมากกว่าของซาวิเยร์ แม้ว่าฉันจะชื่นชมความคิดเห็นของสามีของคุณอยู่บ้างก็ตาม... ถ้าเป็นเรื่องการซื้อขายเบี้ยรายปีละก็ฉันก็คงไปปรึกษาซาวิเยร์ แต่ดิฉันมาคุยกับคุณเกี่ยวกับเรื่องปัญหาทางจิตใจ และสำหรับเรื่องนี้ คุณนั่นแหละที่เก่งกว่า... เจียบเถอะ... ตัวคุณเองก็รู้ดีนี่นา”

อานันต์ เดอ ซาวินิย์ค้หน้าแดงยิ่งกว่าเก่า และกล่าวแย้งอยู่เล็กน้อย

“ฉันคิดมาตลอด” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าวพลางกางพัดออก “ว่าไม่มีใครตัดสินการกระทำผิดในเรื่องความรักอย่างเข้าอกเข้าใจได้มากไปกว่าผู้หญิงที่ทั้งไว้ที่ติและอ่อนไหวหอรอก... หากว่าในความผิดนั้นมีความสำนึกผิดอย่างจริงใจตามมาด้วย”

มาตาม เดอ ซาวินิย์ค้มีท่าทางครุ่นคิด นั่นทำให้หล่อนดูน่ามองมาก มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีคิดว่าหล่อนยังคงดูสวยอยู่ สวยเกินไปด้วยซ้ำสำหรับคนหยาบกระด้างอย่างซาวิเยร์ แล้วหล่อน

avec émotion l'histoire de Valentine Romilly. Anne de Saviniac l'écouta sans l'interrompre, mais avec une surprise croissante, et, quand la visiteuse eut terminé :

« Quelle histoire! dit-elle. Et qui aurait pu croire que Mme Romilly, avec son air comme il faut, a été une femme de mœurs légères? »

Mme de la Guichardie ferma son éventail d'un air irrité.

« Une femme de mœurs légères! cria-t-elle. Est-ce vous, Anne, qui parlez si cruellement? Comment! Je vous raconte la vie d'une malheureuse qui a dû se frayer un chemin vers le bonheur parmi des difficultés telles que ni vous, ni moi, n'en avons jamais connues, qui a toujours été fidèle à un même amour, qui a racheté sa faute par une existence exemplaire, et c'est là tout ce que vous trouvez à me répondre?... Permettez-moi de vous dire, chère Anne, que vous manquez singulièrement de charité chrétienne en condamnant des êtres auxquels l'Eglise, elle, a pardonné, puisqu'elle les a mariés...

- Sans doute, murmura Mme de Saviniac, confuse. Mais l'Eglise ne recommande pas d'avoir des enfants naturels...

- L'Eglise, chère amie, blâme la pécheresse mais pardonne à la pénitente, et surtout, elle ne connaît pas enfants naturels... Pour l'Eglise, il y a des enfants qui sont baptisés et des enfants qui ne sont pas baptisés; ceux qui le sont entrent dans la vie purs de toute souillure et ce serait pécher que de les rendre responsables de la faute de leurs parents.

- Bien sûr, dit Anne de Saviniac, embarrassée, bien sûr... Oh! ce n'est pas moi qui jeterai la première pierre à personne... Qui de nous peut se glorifier de n'avoir jamais péché, au moins en intention? continua-t-elle en rougissant... Seulement je ne choisirai pas la famille par laquelle le scandale est arrivé pour l'unir à la mienne, que j'ai essayé de maintenir pure.

- Anne, dit Mme de la Guichardie, Anne! Que vous m'étonnez et me peinez!...

ก็เปลี่ยนจากการพูดถึงเรื่องกว้างๆ มาเล่าเรื่องของวาล์องดิน โรมิโย พร้อมทั้งใส่ความรู้สึกเข้าไปด้วย อานน์ เดอ ซาวินิย์คฟังโดยไม่พูดแทรกอะไร แต่ก็มีที่ท่าแปลกใจมากขึ้นทุกที และเมื่อแขกผู้มาเยือนพูดจบ

“เรื่องมันเลวร้ายขนาดนี้เลยหรือ” หล่อนกล่าว “ใครจะไปเชื่อว่าคุณนายโรมิโยผู้มีท่าทางเป็นผู้ดีทุกระเบียดนิ้วจะเคยเป็นผู้หญิงใจง่ายอย่างนั้น”

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีหุบพัดด้วยท่าทางเคืองๆ

“ผู้หญิงใจง่ายหรือ” หล่อนตะโกน “นั่นคุณหรือ อานน์ ที่พูดจาได้แล้งน้ำใจอย่างนั้นอะไรกัน ฉันเล่าเรื่องชีวิตของผู้หญิงโชคร้ายคนหนึ่งที่ต้องฝ่าขวากหนามเพื่อหนทางแห่งความสุขท่ามกลางความทุกข์ยากต่างๆ นานา ที่ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือฉันก็ยังไม่เคยประสบ แต่หล่อนก็ยังคงซื่อสัตย์กับความรักครั้งเดียวนั้นตลอดมา แล้วก็ยังซัดใช้ความผิดของตนด้วยการทำตัวดีเป็นเยี่ยงอย่าง แล้วนี่นะหรือที่คุณคิดจะพูดออกมาได้... อานน์ที่รัก ฉันขอบอกคุณว่า คุณนี่ช่างเป็นคริสตศาสนิกชนที่ไร้เมตตาเสียจริงที่ไปตัดสินชีวิตทั้งหลายที่ขนาดศาสนาเองก็ยังอภัยให้เพราะเขาได้ทำพิธีแต่งงานตามศาสนาแล้ว...”

“คงจะเป็นอย่างนั้น” คุณนายซาวินิย์คพึมพำ ท่าที่วุ่นวายใจ “แต่ศาสนาก็ไม่ได้แนะนำให้มีบุตรนอกสมรสนี่คะ”

“สหายที่รักของฉัน ศาสนานะจะประนามคนบาปแต่จะอภัยให้ผู้สำนึกในบาป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสนาไม่รู้จักคำว่าบุตรนอกสมรส... สำหรับศาสนานะ มีเพียงเด็กที่รับศีลจุ่มแล้วและยังไม่ได้รับศีลจุ่ม เด็กที่ได้เข้ารับศีลจุ่มแล้วจะมีชีวิตที่ใสสะอาดปราศจากราคี และมันเป็นบาปนะที่จะทำให้เด็กต้องมารับผิดชอบกับความผิดของพ่อแม่”

“แน่นอนค่ะ” อานน์ เดอ ซาวินิย์คกล่าวอย่างรู้สึกอึดอัดใจ “แน่นอนค่ะ... โธ่ ดิฉันไม่ขำขันหรอกใครสักคนเป็นกรรมชื่อนั้นหรือคะ... ในหมู่เรา มีใครบ้างล่ะคะที่จะคุยได้ว่าไม่เคยทำบาปมาก่อนเลย อย่างน้อยก็คิดในใจละคะ” หล่อนพูดต่อ พร้อมกับหน้าแดง... “เพียงแต่ดิฉันจะไม่เลือกครอบครัวที่มีเรื่องอื้อฉาวให้มาเกี่ยวข้องกับครอบครัวของเรา เพราะดิฉันพยายามจะทำให้ครอบครัวของเราบริสุทธิ์ผุดผ่องอยู่เสมอค่ะ”

“อานน์” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “อานน์ คุณทำให้ฉันผิดหวังและเสียใจมากนะ...”

J'étais venue ici certaine de trouver en vous une alliée; je rencontre une pharisienne... Taisez-vous!... Certainement, une pharisienne... Quel est ce langage? « Le scandale? » Voulez-vous me dire quel scandale est jamais arrivé par la pauvre Valentine?... Qui, dans ce pays, a mené une vie plus édifiante qu'elle?... Ah! tenez, votre fils, à vingt-deux ans, a plus de bon sens que vous... Car il connaît cette histoire, lui, depuis longtemps... Colette lui a tout raconté... Et savez-vous ce qu'il a dit?... Non?... C'est bien simple... il a dit : « Comme c'est romanesque! » Et il a raison, oui, c'était romanesque... Et moi, une vieille femme, je le sens bien ainsi, parce que j'ai vécu, parce que j'ai aimé... Mais vous, enfermée dans votre vie égoïste et sage, vous ne savez même pas ce qu'est l'amour!

- Comme vous êtes injuste! gémit Anne de Saviniac. Moi qui ai tant aimé Xavier... »

Mme de la Guichardie évoqua le mariage de Xavier, savamment arrangé par la vieille Laure, et les discussions violentes qui s'étaient élevées entre les deux familles au sujet de la dot, car il n'était pas non plus dans de la tradition des Saviniac de donner de l'argent à leurs enfants. Elle faillit répondre durement, mais elle plaignit cette femme douce et opprimée, dont l'imagination vaporeuse avait transformé en un roman sentimental ou, comme elle disait, en « un mariage écrit dans le ciel », le plus âpre des marchés. Elle se contenta de tirer parti, pour la cause qu'elle défendait, de l'émotion qu'elle venait de provoquer. Quand, une demi-heure plus tard, elle partit, elle emportait le consentement d'Anne, à condition que Xavier donnerait le sien, et que Mme de Saviniac n'aurait pas à entrer en lutte avec son terrible mari.

ฉันมาที่นี่อย่างมั่นใจว่าจะได้พบคนที่เห็นพ้องกับฉัน แต่ฉันกลับพบเพียงคนที่เคร่งศาสนา... เจียบเถอะ... ถูกแล้วละ คุณเป็นคนเคร่งศาสนา... คำพูดอะไรของคุณ “เรื่องอื้อฉาว” จั้นเหวอ คุณจะบอกฉันได้ไหมว่ามีเรื่องอื้อฉาวอะไรเกิดขึ้นกับवालิ่งตินผู้นำสงสาร... มีใครในผืนแผ่นดินนี้ที่ใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมได้ยิ่งกว่าหล่อนไหม... อ้อ เดียวก่อน ลูกชายของคุณไง เขาอายุแค่ 22 ปี แต่มีสามัญสำนึกมากกว่าคุณเสียอีก... เพราะเขารู้เรื่องทั้งหมดแล้ว นานแล้วด้วยซ้ำ... โกลด์ตันต์ เล่าให้เขาฟัง... แล้วคุณรู้ไหมเขายังไง... ไม่รู้สิ... ก็ไม่มีอะไรมาก... เขาบอกว่า “ช่างหวานชื่นอะไรอย่างนี้” แล้วเขาก็พูดถูกด้วย ไซ้ มันหวานชื่นจริงๆ... และตัวฉันเอง ที่เป็นผู้หญิงแก่ๆ คนหนึ่ง ฉันยังรู้สึกอย่างนั้นด้วย เพราะฉันเคยใช้ชีวิตมาก่อน เพราะฉันเคยมีความรัก... แต่คุณขังตัวเองอยู่กับชีวิตที่เห็นแก่ตัวและอยู่ในระเบียบของคุณ คุณไม่รู้กระทั่งว่าความรักคืออะไรด้วยซ้ำ”

“ท่านไม่ยุติธรรมเอาเสียเลย” อานน์ เดอ ซาวินิยัคโอดครวญ “ตัวดิฉันเองก็รักซาวิเยร์มากเหมือนกัน...”

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีนี่กั้นได้ถึงการแต่งงานของซาวิเยร์ ซึ่งแม่เฒ่าโลร์เป็นคนจัดการได้อย่างชาญฉลาด มีการถกเถียงกันอย่างรุนแรงเรื่องสินสอดระหว่างสองครอบครัว เพราะไม่ใช่ธรรมเนียมของพวกซาวินิยัคที่จะให้เงินกับลูกๆ หล่อนเกือบจะตอบกลับไปแรงๆ แล้ว แต่หล่อนรู้สึกสงสารผู้หญิงที่อ่อนหวานและถูกกดขี่คนนี้ ซึ่งจินตนาการที่เลื่อนลอยของหล่อนนั้นได้แปรเปลี่ยนการต่อรองที่ถึงพริกถึงขิงไปเป็นนิยายรักที่หล่อนเรียกว่าเป็น “การแต่งงานที่ฟ้าลิขิตเอาไว้” และเพื่อผลของคดีความที่หล่อนกำลังปกป้องอยู่นี้ มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีจึงพอใจแต่เพียงการใช้ประโยชน์จากอารมณ์อ่อนไหวที่หล่อนได้ปลุกขึ้นมา เมื่อเวลาผ่านไปครึ่งชั่วโมง หล่อนก็กลับ โดยได้รับคำยินยอมของอานน์ด้วยเงื่อนไขที่ว่าซาวิเยร์ต้องยินยอมก่อน และคุณนาย เดอ ซาวินิยัคคงไม่อยากทะเลาะกับสามีที่ร้ายกาจของหล่อน

XIII

Bien qu'elle vînt de triompher, ce n'était pas sans inquiétude que Mme de la Guichardie allait vers le second entretien de la journée. Certes, son plan de campagne se déroulait comme elle l'avait prévu. De l'Empereur elle avait montré, non seulement la vigueur de conception, mais la foudroyante rapidité d'exécution. On la croyait encore en Italie qu'elle était déjà sur le Danube. A quatre heures, elle avait achevé la conquête de la femme; à cinq heures, elle affronterait le mari. Mais, voyant paraître sur le ciel les tours de *La Guichardie*, elle se demandait encore ce qu'elle dirait à celui-ci. Elle connaissait bien la race des Saviniac; elle avait été l'amie de Laure; elle avait vu grandir Xavier; c'était une espèce coriace, âpre, non sans une certaine grandeur dans son sacrifice au patrimoine familial.

Pourtant le hasard (ou plutôt l'étendue et la sûreté de ses informations) avait mis entre ses mains, quelques jours auparavant, un renseignement qui, évoqué en temps utile, pourrait être efficace. Xavier de Saviniac, pendant le mois de septembre, quittait souvent le pays pour deux ou trois jours afin d'aller, disait-il chasser en Sologne. Les observateurs périgourdins, minutieux comme tous les provinciaux, avaient remarqué que les amis de Xavier devaient posséder des chasses bien médiocres, car il ne rapportait jamais grand gibier, et aussi que Saviniac, homme vigoureux, revenait toujours étrangement fatigué de ces expéditions. Les observateurs parisiens ajoutaient que ses déplacements coïncidaient de façon précise et surprenante avec ceux de Mlle Marcelle, secrétaire de Saviniac, belle fille de vingt-cinq à trent ans, qu'il laissait à Paris pendant les vacances.

« Voilà, pensa Mme de la Guichardie, qui ne permet guère à mon ami Xavier de se montrer trop sévère pour un couple fidèle. »

บทที่ 13

แม้ว่าเพิ่งจะได้รับชัยชนะมา แต่มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีก็มีได้หมดสิ้นความกังวลในการเดินทางไป เจรจาเป็นครั้งที่สองในวันนี้ แน่นอนว่าแผนยุทธศาสตร์ของหล่อนนั้นเป็นไปตามที่ได้คาดการณ์ไว้ หล่อนไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่แข็งแกร่งของจักรพรรดินโปเลียน แต่ยังปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็วปานสายฟ้าแลบอีกด้วย ใครๆ คิดว่าหล่อนยังอยู่ในอิตาลี แต่หล่อนดันไปอยู่ที่แม่น้ำดานูบแล้ว ตอนบ่ายสี่โมง หล่อนได้รับชัยชนะเหนือผู้เป็นภรรยา พอถึงห้าโมงเย็น หล่อนก็ไปเผชิญหน้ากับผู้เป็นสามี ทว่า ในขณะที่เห็นยอดหอคอยปราสาท ลา กิซาร์ดี ปรากฏอยู่บนฟากฟ้า หล่อนก็ยังถามตัวเองว่าหล่อนจะพูดอะไรกับนายคนนี้ได้ หล่อนรู้เช่นเห็นชาติคนในตระกูลซาวินียัคดี หล่อนเคยเป็นสหายกับโลร์ หล่อนได้เห็นนายซาวินียัคเดบโต เขาเป็นคนประเภทคือหัวชนฝา ก้าวร้าว แต่ก็ยังมีความยิ่งใหญ่อยู่บ้างตรงที่ยอมสละทุกอย่างเพื่อสมบัติของตระกูล

อย่างไรก็ตาม ด้วยความบังเอิญ (หรืออาจจะเป็นด้วยความกว้างไกลและความแม่นยำของข้อมูลของหล่อน) สองสามวันก่อนหน้านี้ได้มีข้อมูลส่งมาถึงมือมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดี เป็นข้อมูลที่อาจจะประโยชน์อย่างยิ่งหากนำมาอ้างอิงถึงในเวลาที่เหมาะสม นั่นคือ ในช่วงเดือนกันยายน นายซาวินียัค เดอ ซาวินียัค ได้เดินทางออกจากถิ่นที่อยู่บ่อยๆ ครั้งละสองสามวัน เขาบอกว่าไปล่าสัตว์ในแคว้นไซลอลญ ผู้สังเกตการณ์ชาวเปริกอร์ตซึ่งมีความละเอียดถี่ถ้วนเหมือนกับชาวชนบททุกคน ได้สังเกตเห็นว่าสหายของนายซาวินียัคคงต้องครอบครองพื้นที่ล่าสัตว์ที่กระจัดออกเป็นแน่ เนื่องจากเขาไม่เคยล่าสัตว์ได้มากเลย และนายซาวินียัคซึ่งปกติเป็นคนแข็งแรงมักจะกลับมาพร้อมกับอาการเหนื่อยล้าอย่างน่าประหลาดจากการเดินทางเหล่านี้ ผู้สังเกตการณ์ชาวปารีสเสริมว่า น่าแปลกที่การเดินทางของเขานั้นจำเพาะเจาะจงจะต้องเกิดขึ้นพร้อมการเดินทางของหญิงสาวสวยวัย 25-30 ปีนามมาร์แซลล์ผู้เป็นเลขานุการของนายซาวินียัค ซึ่งเขาจะทิ้งหล่อนไว้ที่ปารีสในช่วงวันหยุดฤดูร้อน

“นี่แหละ” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีคิด “ที่จะทำให้ซาวินียัค สหายของฉันไม่สามารถแสดงท่าทีเข้มงวดได้มากนักกับคู่สามีภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อกัน”

Mais quand elle le vit entrer chez elle, trapu, le visage coloré sous les cheveux en brosse, et l'habitude de commander inscrite en chaque trait, elle se dit, une fois de plus, que la noix serait assez dure à briser. Saviniac était de belle humeur, car il venait de tuer trois perdreaux.

« Hé! dit Mme de la Guichardie, voilà que le Périgord vaut la Sologne.

- Pour un jour, dit-il d'un air satisfait... Enfin Anne sera enchantée; cela lui fera son déjeuner de jeudi. »

Et, ayant ainsi indiqué qu'il avait hâte de rapporter chez lui le produit de sa chasse, il ajouta, en regardant discrètement la montre attachée à son poignet :

« Vous désirez me voir cinq minutes, m'a dit Marcenat? »

Pour la seconde fois, elle raconta, tout en s'éventant beaucoup pour cacher son anxiété, l'histoire des Romilly, mais en donnant au récit une couleur différente et en affectant de traiter l'affaire, d'homme à homme, comme un incident sans importance. Tout en parlant, elle sentait, aux grognements de l'auditeur, à ses mouvements de tête ironiquement approbateurs, que l'accueil serait hostile et la résistance immédiate.

« Voilà, conclut-elle, ce que je voulais vous dire... Vous voyez que ce n'est pas grave... Pourtant j'ai pensé qu'il valait mieux vous prévenir.

- En effet, dit-il d'un air goguenard, en effet ce n'est pas grave du tout... Vous m'apprenez simplement que le sieur Romilly a trompé, depuis dix ans, toutes les honnêtes familles de ce pays et qu'il a essayé de faire épouser par mon fils aîné la fille de sa maîtresse... En effet, comme vous dites, ce n'est pas grave...

- Comment ? La fille de sa maîtresse ? s'écria Mme de la Guichardie avec indignation.

- Ecoutez, madame, dit-il sévèrement. Vous étiez la meilleure amie de ma pauvre mère... Vous connaissez les Saviniac... Vous savez qu'ils n'aiment pas qu'on se foute d'eux... Romilly m'a trompé... il a fait recevoir dans toutes nos maisons, sans nous

แต่เมื่อหล่อนเห็นเขาเดินเข้ามาในปราสาท รูปร่างอ้วนเตี้ย หน้าแดง ผมหงอกเกรียน และมีสีหน้าท่าทางที่เคยแต่เป็นผู้ออกคำสั่งทุกกระเบียดนิ้ว หล่อนบอกตัวเองอีกครั้งหนึ่งว่าลูกนัทผลนี้คงกระเทาะยากเอากักร นายชาวินัยค้ำกำลังอารมณ์ดีเนื่องจากเขาเพิ่งผ่านภรรยาวัยรุ่นมาได้สามตัว

“นี่แน่ะ” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ตีกกล่าว “นั่นไงล่ะที่เบริกอร์ตมีดีพอๆ กับไซลอลญ”

“ก็แค่วันเดียว” เขากล่าวด้วยท่าทางพึงพอใจ... “อานน์จะต้องดีใจแน่เพราะนี่จะเป็นมือกลางวันของวันพฤหัสบดีนี้”

และหลังจากที่พูดเป็นนัยไปแล้วว่าเขาต้องรีบนำเหยื่อที่ล่าได้กลับบ้าน เขาก็แอบชำเลืองมองนาฬิกาข้อมือพร้อมกับเสริมว่า

“มาร์เชอนาต์บอกว่าท่านต้องการพบกระผมสักครู่หรือครับ”

หล่อนเล่าเรื่องราวของครอบครัวโรมีย์เป็นครั้งที่สองพลางพัดไปด้วยเพื่อกลบเกลื่อนความกังวล แต่ครั้งนี้เล่าให้มีสีสันแตกต่างออกไป โดยแสร้งเล่าอย่างเปิดอกเหมือนกับว่าเป็นเรื่องราวที่ไม่ได้สลักสำคัญอะไร จากเสียงพึมพำในลำคอของผู้ฟังและท่าทางการผงกศีรษะเห็นด้วยอย่างเย้ยหยันนั้น หล่อนรู้สึกได้ในระหว่างที่เล่าเรื่องการตอบรับค่อนข้างจะเป็นปฏิปักษ์และมีการโต้แย้งกันวัน

“นั่นล่ะ” หล่อนสรุป “สิ่งที่ฉันต้องการบอกคุณ... คุณก็เห็นแล้วว่าเรื่องมันไม่ได้ร้ายแรงอะไร... แต่ยังไง ฉันก็คิดว่าบอกให้คุณรู้ไว้จะดีกว่า”

“จริงๆ ด้วย” เขากล่าวด้วยท่าทางเย้ยหยัน “จริงๆ แล้ว มันก็ไม่ได้ร้ายแรงอะไรเลย... ท่านเพียงบอกกระผมง่าย ๆ ว่าผู้ชายสกุลโรมีย์คนนั้นได้หลอกหลวงทุกๆ ครอบครัวที่ซื่อสัตย์ในแถบนี้มาเป็นเวลา 10 ปีแล้ว และเขาก็ได้พยายามที่จะจับลูกชายคนโตของกระผมมาแต่งงานกับลูกสาวที่ถือกำเนิดจากเมียเก็บของเขา... จริงๆ แล้ว ก็อย่างที่ท่านพูดนั่นแหละ มันไม่ได้ร้ายแรงอะไรเลย...”

“อะไรนะ ลูกสาวที่ถือกำเนิดจากเมียเก็บนั้นหรือ” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ตีกตะโกนอย่างขุ่นเคือง

“ฟังนะท่านผู้หญิง” เขาพูดเสียงแข็ง “ท่านเป็นคนที่ดีที่สุดของแม่ผู้นำสงสารของกระผม... ท่านก็รู้จักคนตระกูลชาวินัยค้ำดี... ท่านรู้ว่าคนตระกูลเราไม่ชอบให้ใครมาอย่า... โรมีย์หลอกหลวงกระผม... เขาทำให้ทุกบ้านยินยอมต้อนรับผู้หญิงที่เขาเลี้ยงดูเป็นเมียเก็บโดยที่ไม่ยอมบอกอะไร

en avertir, une femme qu'il avait entretenue... Je ne sais pas comment *vous* jugez ça; je ne trouve pas, moi, que ce soit très propre et je ne veux plus entendre parler de ce monsieur ni de sa fille... Je ne ferai pas de scandale et, par déférence pour vous, je tiendrai l'histoire secrète, mais quant à des fiançailles entre ma famille et la sienne, ça c'est fini!»

Ce ton cassant eut pour heureux effet de mettre en colère Mme de la Guichardie. Elle frappa de sa canne un coup violent sur les dalles.

« C'est à ne pas croire! dit-elle. Eh bien, et votre fils ? Et cette petite Colette? Est-ce que vous croyez un instant que ces deux innocents vont accepter vos décrets en vous baisant les mains ? Mais je les engagerais plutôt à s'enfuir ensemble!...

- Je vous remercie, dit-il; voilà qui est d'une amie... Seulement je vous préviens que si André joue ce jeu-là, je le déshérite. »

Le mot, fort usé en un temps de fortunes aux oscillations rapides et de capitalisme branlant, garde quelque force en ces familles mi-paysannes où, avec la complicité de certains notaires, la spoliation d'un enfant au profit des autres est assez facile. Mais Mme de la Guichardie était maintenant furieuse et, sur ses genoux, l'éventail, la canne et le face-à-main dansaient un ballet triangulaire, comme les balles d'un jongleur.

« Ah! Vraiment? dit-elle. Vous le déshéritez ? C'est ce que nous verrons... Mais enfin, Xavier, perdez-vous le sens? On croirait, à vous entendre, que nos familles sont immaculées... Est-ce que vous auriez refusé, pour votre fils, Diane de Montal ? Non, n'est-ce pas? Et pourtant vous savez très bien pourquoi sa sœur est entrée au couvent... Quoi?... C'était tout de même un peu plus grave que l'histoire des Romilly!... Et si nous parlions un peu de la famille Saviniac... Ah! Mais oui!... Voilà une maison pure de toute tache, n'est-ce pas, mon petit Xavier? Il est vrai qu'il y a bien votre frère Joseph, qui a vécu dix ans au Tonkin avec une servante indigène et qui vous a donné

ให้เรา รู้มาก่อน... กระผมไม่ทราบว่ ท่านนะ ตัดสินเรื่องนี้อย่างไร แต่ตัวกระผมเองเห็นว่ามันไม่เหมาะสมอย่างมาก และกระผมไม่ต้องการได้ยินใครพูดถึงเรื่องผู้ชายคนนี้หรือลูกสาวของเขาอีกแล้ว... กระผมจะไม่ทำให้เรื่องมันอื้อฉาวขึ้นมา แล้วก็ด้วยความเคารพที่มีต่อท่านนะ กระผมจะไม่แพร่กระจายเรื่องนี้ออกไป แต่สำหรับการหมั้นระหว่างครอบครัวของกระผมกับของเขานะ เลิกคิดไปได้เลย”

น้ำเสียงก้าวร้าวที่เปล่งออกมานั้นมีผลโดยตรงที่ทำให้มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีโกรธ หล່อน กระแทกไม้เท้าลงกับพื้นอย่างแรง

“ไม่น่าเชื่อเลย” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “แล้วจะว่ายังไง ลูกชายคุณล่ะ แล้วแม่หนูโกแล็ตต์ล่ะ คุณคิดสักนิดใหม่ว่าเด็กที่บริสุทธิ์สองคนนั้นจะยอมรับคำสั่งโดยดื้ออย่างงั้นรึ แต่ฉันสนับสนุนให้พวกเขาหนีไปด้วยกันเสียเลยจะดีกว่า...”

“ผมต้องขอขอบพระคุณด้วย” เขากล่าว “นี่สินะ คำแนะนำจากผู้เป็นมิตร... เพียงแต่ผมจะบอกท่านไว้ก่อนเลยว่าถ้าอ็องเดรเล่นไม่นี้ ผมตัดเขาออกจากกองมรดกแน่”

คำพูดนี้ซึ่งใช้กันจนเกร่อในช่วงเวลาที่ทรัพย์สินสมบัติกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและช่วงที่เงินทุนสิ้นคลอนเช่นนี้ยังคงมีอำนาจอยู่บ้างต่อครอบครัวกึ่งเกษตรกรเหล่านี้ และหากมีการสมรู้ร่วมคิดกับนายประจำตระกูลบางคนแล้ว การปลดลูกคนหนึ่งออกจากกองมรดกโดยยกผลประโยชน์ให้ลูกคนอื่น ๆ นั้นก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากอะไร แต่ตอนนี้มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีโกรธเป็นเพื่อนเป็นไฟแล้ว พัด ไม้เท้า และแว่นตาที่อยู่บนตักของหล່อนต่างผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันตกหล่นราวกับลูกบอลของนักมายากล

“อ้อ จริงรึ” หล່อนกล่าว “คุณจะตัดเขาออกจากกองมรดกรึ แล้วเราจะได้เห็นกัน... แต่เอาละ ซาวิเยร์ คุณเสียสติไปแล้วรึไง เมื่อได้ยินคำพูดของคุณ คนคงจะเชื่อกันว่าครอบครัวของเรานั้นบริสุทธิ์ผุดผ่อง... ถ้าเป็นดิอาน เดอ มงตาลล่ะ คุณจะปฏิเสธหล່อนให้ลูกชายของคุณหรือเปล่า ก็คงจะไม่ ใช่ไหมล่ะ ยังไงก็ตามแต่ คุณก็รู้ว่าทำไมน้องสาวของหล່อนจึงไปบวชซีเสีย... อะไรนะรึ... ดูท่าว่ามันจะแยกว่าเรื่องของพวกเขาโรมียี่เสียอีกนะ... และถ้าเราจะพูดถึงเรื่องของครอบครัวซาวิญย์คัสกันหน่อยแล้วละก็... อ้อ ซิสิ... นี่เป็นบ้านที่บริสุทธิ์ไร้มลทินมิไซรี ซาวิเยร์เอ๋ย จริงด้วยสิ ยังมีโจเซฟพี่ชายของคุณไงล่ะ เขาไปอยู่กินกับสาวใช้พื้นเมืองที่ตั้งเกี่ยเป็นเวลา 10 ปีมา

de ravissants petits neveux jaunes. Je sais bien qu'on n'en parle jamais, mais voulez-vous que j'en fasse venir un dans le pays?... Je vous assure qu'il attirera beaucoup de monde à mes goûters... Il y a aussi notre cousin Raymond de Saviniac, qui dirige à Paris une entreprise tout à fait honorable... Mais celui-là non plus, on ne le voit jamais... Et puis, j'oubliais, il y a Xavier de Saviniac qui, lui, a des passe-temps parfaitement innocents et qui chasse, en Sologne, de grosses cailles blondes, pendant que sa sainte femme... »

Mme de la Guichardie allait insinuer des faits qu'elle ignorait presque entièrement, mais, au changement prodigieux qui s'était produit, depuis qu'elle parlait des Saviniac, dans le visage de son interlocuteur, elle vit que la bataille prenait un tour favorable et elle s'arrêta, car elle était, à l'intérieur de entièrement, colère, fort maîtresse d'elle-même, et jugeait impolitique de froisser trop profondément l'adversaire.

« Allons! Allons! dit Saviniac, du ton conciliant qu'il prenait quand il trouvait, dans un de ses conseils, la majorité contre lui, vous n'allez pas vous quereller avec un homme que vous avez vu naître?

- Mon petit Xavier, dit-elle, je n'oublie pas que votre mère était ma meilleure amie... Je n'ai pas la moindre envie de me quereller avec vous... Seulement vous me mettez hors de moi quand vous parlez de déshériter votre fils parce qu'il aime une fille charmante.

- Vous savez très bien que je plaisantais... Pourvu que la chose reste entre les deux familles, je ne suis pas homme à faire le malheur de mon fils... Seulement... »

Elle le connaissait trop bien pour n'avoir pas prévu que, s'il consentait, il demanderait en échange de cette concession des avantages financiers, et elle éprouva une certaine satisfaction intellectuelle en voyant se dessiner ce repli de l'adversaire sur une seconde ligne qu'elle avait depuis longtemps repérée.

แล้ว แกมยังมีหลานชายผิวเหลืองตัวน้อยๆ น่ารักให้คุณหลายคนด้วยนี่ ฉันรู้ว่าไม่เคยมีใครพูดถึงเรื่องนี้ แล้วคุณอยากให้ฉันเรียกมาที่นี้สักคนไหมล่ะ... ฉันยืนยันได้เลยว่าเด็กน้อยจะต้องเป็นตัวดึงดูดให้คนมางานเลี้ยงน้ำชาของฉันมากมายเป็นแน่... แล้วยังมี เรย์มอนด์ เดอ ซาวินิเย่ ญาติของเราอีกนะที่ดูแลกิจการบริษัทที่มีเกียรติในปารีส... แต่เรย์มอนด์คนนี้ ก็อีกนั่นแหละที่เราไม่เคยเห็นหน้าค่าตาเขาเลย... แล้วก็ ฉันลืมไปว่ายังมี ซาเวียร์ เดอ ซาวินิเย่ ที่มีงานอดิเรกที่แสนจะใสซื่อ บริสุทธิ์ และเป็นคนที่ออกกล้าแม่ไก่ผมบลอนด์ตัวใหญ่ๆ หลายตัวในโซลญา ในขณะที่ภรรยาแม่พระของเขานั้น...”

มาดาม เดอ ลา กิซาร์ดีกำลังจะได้พูดหยังเชิงถึงเรื่องที่หล่อนแทบจะไม่รู้อะไรเลย แต่จากสีหน้าของคู่สนทนาที่เปลี่ยนไปอย่างน่าพิศวงตั้งแต่หล่อนพูดถึงคนในตระกูลซาวินิเย่ หล่อนเห็นว่าหล่อนเริ่มจะเป็นต่อในสงครามครั้งนี้ หล่อนก็เลยหยุดเพราะหล่อนสามารถควบคุมตัวเองได้ อย่างดีแม้ว่าข้างในจะรู้สึกโกรธจัดก็ตาม หล่อนตัดสินใจว่ามันไม่ใช่อุปายที่ดีเลยที่จะไปกระทบกระทั่งคู่ต่อสู้มากจนเกินไป

“ก็ได้ ก็ได้” นายซาวินิเย่กล่าวด้วยน้ำเสียงประนีประนอมซึ่งเขามักใช้เมื่อมีเสียงข้างมากไม่เห็นด้วยกับเขาในการประชุม “ท่านคงจะไม่ทะเลาะกับคนที่ท่านเห็นเขามาตั้งแต่เกิดหรอกใช่ไหม”

“พ่อซาเวียร์เอ๋ย” หล่อนกล่าว “ฉันไม่ลืมหรอกว่าแม่ของคุณเป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของฉัน... ฉันไม่ได้อยากจะทะเลาะกับคุณสักนิดเลย... เพียงแต่คุณทำให้ฉันสติแตกตอนที่คุณพูดว่าจะตัดลูกชายออกจากกองมรดกเพราะเขาไปชอบสาวน้อยน่ารักคนหนึ่งเท่านั้น”

“ท่านก็รู้ว่ากระผมล้อเล่น... ตราบใดที่เรื่องนี้รู้กันแค่ครอบครัวของเราทั้งสอง กระผมก็ไม่ใช่นคนที่ใจร้ายกับลูกชายตัวเองได้... เพียงแต่...”

หล่อนรู้จักเขาดีนักจนเสียจนคาดเดาได้ว่าหากเขาจะยินยอมแล้ว เขาก็ต้องขอข้อแลกเปลี่ยนเป็นผลประโยชน์เรื่องเงินๆ ทองๆ และหล่อนก็พึงพอใจที่ตนมีชั้นเชิงเหนือกว่าเมื่อเริ่มจะเห็นข้าศึกถอยร่นในแนวรบที่สองซึ่งหล่อนได้เปิดเอาไว้มานานแล้ว

« Seulement, continua-t-il, j'estime que, dans ces conditions, le devoir de Romilly aurait été d'augmenter spontanément la dot de sa fille... Que voulez-vous! Un contrat doit être une égalité... Si vous retranchez quelque chose d'un côté, il faut trouver le moyen de rétablir l'équilibre... Puisque Romilly proposait de donner Brouillac à sa fille, pourquoi ne lui donnerait-il pas à la fois un capital *et* la terre de Brouillac?

- Qu'est-ce que cela vous fait ? dit Mme de la Guichardie. Colette est fille unique. Elle aura un jour toutes les terres et le capital.

- Tu! Tu! Tu! Tu! dit Saviniac, qui avait repris toute son autorité depuis que la conversation s'était éloignée des vertus de sa famille... Aura un jour... Aura un jour... Un « tiens » vaut mieux que deux « tu l'aurais »... On ne sait pas ce qui peut arriver... Romilly peut mourir; sa veuve peut se remarier... Et puis, s'il leur donne Brouillac, peut-être pourrai-je, moi, garder le Breuilh encore quelque temps... Vous savez très bien qu'il n'est pas dans les traditions des Saviniac de céder la terre aux enfants du vivant de leurs parents. Nous leur donnons un nom, cela suffit... Tenez, conclut-il en riant, je vous charge de cette négociation... J'ai confiance en vous... Vous êtes très forte. »

Mme de la Guichardie promit de réfléchir et ajouta qu'elle ferait elle-même à Colette, au moment du contrat, un cadeau de nocés qui surprendrait.

Le surlendemain, son goûter hebdomadaire lui permit d'affirmer le prestige de son infaillibilité. Debout sur sa terrasse, sa canne à la main, l'éventail pendu à sa ceinture et le face-à-main à son cou, appuyée du bras droit sur Anne de Saviniac et du bras gauche sur Valentine Romilly, elle regarda Colette et André partir ensemble vers le tennis et, d'une voix très haute qui arrêta net les conversations, elle prononça :

« *Très* joli couple. »

“เพียงแต่ว่า” เขากล่าวต่อ “กระผมหวังว่า ในสถานการณ์เช่นนี้ ครอบครัวโรมิโยน่าจะต้องเพิ่มมูลค่าสินสอดของลูกสาวของเขาโดยอัตโนมัติ... จะทำยังไงได้ล่ะ สัญญาจะต้องมีความเท่าเทียมกัน... ในเมื่อท่านตัดผลประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งแล้วแล้ว ก็ต้องหาทางชดเชยกันด้วยวิธีอื่น... ในเมื่อพวกโรมิโยเสนอที่จะยกที่ดินเขตบรุษยัคให้ลูกสาวของเขา แล้วทำไมไม่ให้ทั้งเงินทุนพร้อมกับที่ดินบรุษยัคเสียทีเดียวล่ะ”

“มันจะต่างอะไรกันล่ะ” มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีกล่าว “โกแล็ตต์เป็นลูกสาวคนเดียว สักวันหนึ่งเธอก็ต้องได้ที่ดินทั้งหมดและเงินอยู่แล้ว”

“จู่ๆ” ชาวินิยัคเริ่มมีอำนาจต่อรองอีกครั้งเมื่อบทสนทนาเริ่มออกห่างจากเรื่องคุณธรรมของตระกูลของเขา... “จะได้รับสักวันหนึ่ง... จะได้รับสักวันหนึ่ง... สิบบีบี้ใกล้มือใครรับ... เราไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นบ้าง... โรมิโยอาจจะเสียชีวิต ภรรยาหม้ายของเขาอาจจะแต่งงานใหม่... แล้วหากว่าเขายกที่ดินบรุษยัคให้สองคนนั้น... บางทีกระผมอาจจะยังเก็บที่ดินเขตเบรยห์เอาไว้สักพักก่อนก็ได้... ท่านก็รู้ดีว่าคนตระกูลชาวินิยัคไม่มีธรรมเนียมที่จะยกที่ดินให้กับลูกๆ ในขณะที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ เราให้นามสกุลแก่พวกเขา นั่นก็เพียงพอแล้ว... เอาละ” เขาสรุปพลางหัวเราะ “กระผมให้ท่านรับหน้าที่เป็นคนเจรจาต่อรองแล้วกัน... กระผมไว้วางใจท่าน... ท่านเก่งอยู่แล้วนี่”

มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีรับปากว่าจะลองคิดดูแล้วก็เสริมว่าตัวหล่อนเองจะให้ของขวัญสมรสที่ทุกคนต้องประหลาดใจแก่โกแล็ตต์ในตอนที่มีการตกลงเรื่องการแต่งงานกันด้วย

สองวันต่อมา ในงานจับน้ำชาประจำสัปดาห์ หล่อนได้ตอกย้ำชื่อเสียงความไม่เคยผิดพลาดของตัวเอง ขณะที่ยืนอยู่บนระเบียง มือถือไม้เท้า เหน็บพัดไว้ตรงเข็มขัด และคล้องแว่นตาไว้ที่คอ แขนขวามีอานน์ เดอ ชาวินิยัคพุงอยู่ และแขนซ้ายมีวาล็องติน โรมิโยเป็นคนพุง หล่อนมองดูโกแล็ตต์และอ็องเดรเดินไปที่สนามเทนนิสด้วยกัน และหล่อนก็พุดขึ้นด้วยเสียงดัง ทำให้การสนทนาทั้งหลายหยุดก็กลงว่า

“เป็นคู่ที่เหมาะสมกันมาก”

Du silencieux acquiescement des deux mères, le Périgord conclut que ce mariage était fait et que Mme de la Guichardie comptait une cinquante-quatrième victoire. Le Périgord ne se trompait pas. La seule réserve de Saviniac avait été que, son fils étant encore très jeune, il faudrait attendre qu'il eût terminé ses études et son service militaire.

Gaston Romilly, au moment de quitter *La Guichardie*, suggéra qu'André de Saviniac pourrait dîner à Preyssac. Il le ramènerait lui-même en voiture, vers dix heures. « Mon Dieu! Qu'y a-t-il pour le dîner ? » pensa Valentine, effrayée. Elle chercha : elle avait commandé un potage, un canard, un fromage à la crème. Il était facile d'ajouter un omelette aux cèpes et de faire ouvrir un pâté. Oui, tout serait digne du Périgord. Son visage devint moins inquiet.

Colette remercia son père d'un regard. Xavier de Saviniac, très gai, car il venait de gagner dix francs au bridge, à un centime le point, ne fit aucune objection. Anne de Saviniac entraîna Valentine dans la salle à manger déserte et l'embrassa.

จากความเจ็บที่แสดงถึงการยินยอมของผู้เป็นแม่ของทั้งสองฝ่าย ชาวเปริกอร์ดีจึงสรุปว่าการแต่งงานนี้ต้องเกิดขึ้น และมาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีได้สร้างสถิติคู่แต่งงานคู่ที่ 54 ได้แล้ว คนในเปริกอร์ดีคิดไม่ผิดเลย ข้อจำกัดเดียวของครอบครัวชาววินัยคก็คือลูกชายของเขายังอ่อนวัยนัก ต้องรอให้เขาเรียนจบและเกณฑ์ทหารเสียก่อน

ในขณะที่จะเดินทางกลับจากปราสาทลา กิซาร์ดี กัสตง โรมิยีได้ชวนอ็องเดร เดอซาวินิยัคไปรับประทานมื้อค่ำที่เพอร์ยซ์ค ตัวเขาจะเป็นคนขับรถพาอ็องเดรไปส่งบ้านประมาณสี่ทุ่ม “ตายแล้ว แย่ละ มื้อค่ำมีอะไรกินบ้างนะ” วาล็องตินคิดอย่างหัวงันๆ หล่อนลองนึกดู หล่อนได้สั่งซูป เบ็ดหนึ่งตัว และครีมชีสเอาไว้ง่ายนิดเดียวเพียงแค่เพิ่มไข่เจียวหัดแซ่บเข้าไป แล้วก็เปิดเนื้อกระป๋องอีกสักหน่อย ไข่แล้ว ทั้งหมดนี้แหละถึงจะคู่ควรกับการเป็นชาวเปริกอร์ดี แล้วสีหน้าหล่อนก็คลายกังวลลง

โกแล็ตต์ส่งสายตาขอบคุณบิดาของเธอ ซาวิเยร์ เดอ ซาวินิยัคซึ่งกำลังร่าเริง เพราะเพิ่งเล่นไพ่บริดจ์ชนะมาได้ 10 ฟรังค์ แต่มะหนึ่งซ็องตีม ก็ไม่ได้คัดค้านแต่อย่างใด อานน์ เดอ ซาวินิยัคตั้งวาล็องตินเข้ามาในห้องรับประทานอาหารที่ไร้ผู้คนแล้วสวมกอดเธอ

XIV

A Preyssac, la soirée fut tranquille et douce. La conversation, pendant le dîner, eût été, pour un observateur, pleine d'enseignements sur la nature des deux sexes, car André, homme nouveau, à peine introduit dans cette famille, avait aussitôt formé avec Gaston un « côté des hommes », côté des souvenirs militaires, des idées générales, des théories, des doctrines politiques, tandis que Valentine se taisait et que Colette, assez fière de l'intelligence de son père et de son fiancé mais un peu vexée d'être négligée, et dépitée de ne pas tout comprendre, essayait d'attirer le regard d'André, qui lui souriait de temps à autre, mais ne s'adressait pas à elle. Au dessert Valentine, fatiguée, avait essayé d'enrôler Colette pour former un « côté des femmes » en coupant les discours des mâles de commentaires sur les hôtes de *La Guichardie* ou sur les erreurs de la cuisinière.

« Tu n'admires pas, dit-elle à Colette, que j'aie maintenant des cèpes en toute saison ? »

Mais Colette, avec l'obstination des vierges, avait voulu rester sous l'armure; elle avait découragé les tentatives de conversations alimentaires de sa mère par des monosyllabes polis et froids et suivi jusqu'au bout, le visage tendu, les hommes qui reconstruisaient le monde.

En sortant de table, les Romilly proposèrent d'achever la soirée au jardin. Le jour avait été chaud. Dès que le soleil fut couché, une fraîcheur monta de la vallée. Des météores rayaient le ciel d'un trait d'or léger, tout de suite effacé. Dans les herbes des grillons chantaient. Des vers luisants brillaient. Des chauves-souris volaient au ras des têtes, ronde grise et silencieuse. Dans la plaine, les trains dont le corps lumineux rampait vers Périgueux ressemblaient aux vers luisants.

บทที่ 14

ยามค่ำที่เพอร์ซัคคืนนี้เงียบสงบและอากาศดี หากมีผู้ใดผ่านมาสังเกตการณ์สนทนาในช่วง มีอ ค่ำวันนี้แล้ว คงจะได้เรียนรู้ข้อมูลมากมายเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้ชายและผู้หญิง เนื่องจาก อีอง เดร ชายหนุ่มหน้าใหม่ซึ่งเพิ่งจะเข้ามาในครอบครัวนี้ได้เข้ามาพบกับกัสตงในทันทีที่รวมกันเป็น “ฝ่ายชาย” ซึ่งเป็นฝ่ายที่คุยกันเรื่องความหลังเกี่ยวกับการทหาร ความคิดเห็นต่างๆ ไป ทฤษฎี และ ลัทธิการเมือง ในขณะที่วาล็องตินนั่งเงียบ ส่วนโกแล็ตต์ซึ่งก็รู้สึกภูมิใจอยู่พอควรที่ทั้งพ่อและ คู่หมั้นของตนมีความเฉลียวฉลาด แต่ก็ยังแอบรู้สึกเคืองที่ตัวเองถูกละเลยและรำคาญใจที่ไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวทุกอย่างได้ทั้งหมดได้พยายามเรียกร้องความสนใจจากอีองเดรซึ่งส่งยิ้มให้ เธอเป็นบางครั้งบางคราแต่ก็ไม่ได้คุยอะไรด้วย พอถึงช่วงเสิร์ฟของหวาน วาล็องตินซึ่งรู้สึกเบื่อ หน่ายได้พยายามผลักดันให้ โกแล็ตต์มาร่วมกันตั้ง “ฝ่ายหญิง” ขึ้นมาบ้างโดยพูดตบตบสนทนาของ พวกเขาด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ถึงบรรดาแขกของปราสาท ลว กิซาร์ดี หรือไม่ก็พูดถึง ข้อผิดพลาดของแม่ครัว

“โกแล็ตต์ ลูกไม่ชอบหรือที่เดี๋ยวนี้แม่มีเห็ดแช่บิให้กินทุกฤดูกาลเลย” หล่อนกล่าว กับโกแล็ตต์

แต่ด้วยความตื้อตึงของสาวบริสุทธิ์ โกแล็ตต์ก็กลับอยากอยู่หลังเกราะกำบัง เธอทำลาย ความพยายามของแม่ที่ต้องการคุยเรื่องอาหารด้วยการถามคำตอบคำอย่างสุภาพแต่ก็เย็นชา และ เธอยังติดตามฟังบทสนทนาของพวกเขาซึ่งกำลังสร้างโลกใหม่ไปจนจบด้วยสีหน้าเคร่งเครียด

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ สองสามีภรรยาโรมียีกก็เสนอให้ไปคุยกันต่อในสวน เมื่อ ตอนกลางวันอากาศร้อน แต่พอพระอาทิตย์ตกความหนาวเย็นก็เริ่มคืบคลานขึ้นมาจากหุบเขาแห่ง นี้ บนท้องฟ้ามีลำแสงดาวตกเป็นทางสีทองๆ ที่จางหายไปในพริบตา เสียงหรีดหึ่งเรไรดังอยู่ตาม ทุ่งหญ้า บรรดาหนอนกระสือพากันส่องแสง ฝูงค้างคาวบินตีเป็นวงสีเทาและเงียบกริบเฉียดศีรษะ ไป ในท้องทุ่ง มีรถไฟซึ่งตัวขบวนมีแสงสว่างกำลังคืบคลานไปยังเมืองเบริกเกอช ดูคล้ายกับหนอน กระสือ

« Nous n'allons pas vous imposer nos radotages, dit Gaston aux jeunes gens... Vous avez mille choses à vous dire. Allez vous promener... Emmène-le dans l'allée des sycomores, Colette : le clair de lune doit y être beau. »

Colette avait pris le bras d'André et la jeune génération était partie d'un pas rapide vers les sycomores tandis que la génération de quarante ans, plus tendre, regardait en silence les champs d'étoiles. Pour la jeune génération, cette soirée n'était d'ailleurs pas aussi émouvante que le croyait la génération de quarante ans. Il y avait longtemps que Colette et André s'étaient fiancés et l'approbation de leurs familles n'était pour eux que formelle. Dès qu'ils furent à l'ombre des sycomores, André, d'un geste aisé et que l'on devinait familier, passa son bras autour de la taille de Colette.

« Tes parents sont gentils, dit-il.

- N'est-ce pas? Je trouve que mon père surtout est très intelligent.

- Oui... Il explique un peu trop le coup. Mais il sait certainement des choses.

- Et puis, dit Colette, c'est quelqu'un de si sûr, de si bien... Je l'admire vraiment autant qu'on peut admirer un père... Seulement je ne peux quère parler avec lui comme avec un être pareil à nous. Je sens que je suis obligée de prendre des précautions, d'éviter certains sujets... Tu ne trouves pas qu'il a quelquefois l'air d'un oiseau blessé?... Pourquoi? Je me le demande.

- Toujours cette histoire, dit André...

- Mais ce n'est rien, cette histoire... Papa avait très bien agi envers ma mère, envers moi... Il n'a rien à cacher... Non, j'ai quelquefois l'impression qu'il y a autre chose... Mais quoi?... Tu ne trouves pas absurde qu'ils m'aient fait prier par Mme de la Guichardie de ne jamais dire un mot du passé?... Cela rend les conversations avec eux si difficiles.

- Ce que je ne comprends pas, dit André, c'est comment ils ont pu éviter le

“พวกลูกไม่ต้องมาอยู่ฟังคำพูดพร่ำเพ้อของพ่อกับแม่หรอก” กัสตงพูดกับสองหนุ่มสาว... “พวกลูกเองก็มีอะไรต้องคุยกันอีกเยอะแยะ ไปเดินเล่นกันเถอะ... โกลีตต์ ลูกพาอ็องเดรไปตรงทางเดินระหว่างต้นซีคามอร์ลี ตรงบริเวณนั้นจะงามมากท่ามกลางแสงจันทร์”

โกลีตต์คล้องแขนอ็องเดร แล้วคนรุ่นใหม่ก็เร่งสาวเท้าไปยังแนวต้นซีคามอร์ ในขณะที่คนรุ่นอายุสี่สิบที่อ่อนโยนกว่าได้เฝ้าดูหมู่ดาวบนฟ้าอย่างเงียบๆ สำหรับคนรุ่นใหม่แล้ว คำคินนี้ไม่ได้นำตื่นเต้นอะไรมาอย่างที่คนรุ่นสี่สิบคิดเลย เนื่องจากโกลีตต์และอ็องเดรนั้นเป็นคู่รักกันมานานแล้ว การยินยอมจากครอบครัวของทั้งคู่เป็นเพียงแค่พิธีการหนึ่งในสายตาของพวกเขา ทันทีที่เดินมาถึงใต้ร่มเงาของต้นซีคามอร์แล้ว อ็องเดรก็เอาแขนโอบเอวโกลีตต์ด้วยท่าทางสบายๆ ที่เดาได้ว่าน่าจะคุ้นเคย

“พ่อกับแม่ของเธอใจดีจัง” เขากล่าว

“ใช่ไหมล่ะ โดยเฉพาะพ่อนะ ฉันว่าท่านเป็นคนฉลาดมากๆ เลย”

“อ้อ... พ่อเธออธิบายค่อนข้างยืดยาวไปหน่อย ท่านคงจะรู้อะไรๆ อยู่เหมือนกัน”

“นอกจากนี้” โกลีตต์ตักกล่าว “พ่อก็ยังเป็นคนที่มั่นใจมาก และดีมากเหลือเกิน... ฉันชื่นชมพ่อมากจริงๆ เท่าที่คนเราจะชื่นชมผู้เป็นพ่อได้... เพียงแต่ฉันไม่ค่อยกล้าพูดคุยกับพ่ออย่างที่คุยกับคนอย่างเรา ฉันรู้สึกว่าจะพูดอะไรต้องระมัดระวัง เลี่ยงประเด็นบางประเด็น... เธอไม่คิดหรือว่าบางทีพ่อก็มีท่าทางเหมือนนกปีกหัก... เพราะอะไรนะหรือ ฉันก็ถามตัวเองอยู่”

“ก็คงเพราะเรื่องในอดีตอีกนั่นแหละ” อ็องเดรกล่าว...

“แต่เรื่องในอดีตมันไม่ได้มีอะไรเลย... พ่อปฏิบัติกับแม่อย่างดีมาก กับฉันด้วย... พ่อไม่มีอะไรที่ต้องปิดบังเลย... ไม่มีเลย บางครั้ง ฉันรู้สึกว่ายังมีเรื่องอื่นอีก... แต่มันคืออะไรล่ะ... เธอไม่คิดว่ามันตลกหรือที่พ่อกับแม่ต้องให้มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีเป็นคนมาขอรับรองให้ฉันอย่าพูดถึงเรื่องราวในอดีต... นั่นทำให้เราคุยกันได้ยากยิ่งขึ้น”

“สิ่งที่ฉันไม่เข้าใจ” อ็องเดรกล่าว “ก็คือพวกท่านสามารถหลีกเลี่ยงไม่พูดเรื่องนี้ได้

sujet pendant ton enfance... Il y avait des choses extraordinaires dans ta vie. Tu ne voyais pas ta famille normande. Comment l'expliquaient-ils?

- Ils ne l'expliquaient pas. Toute petite, je me suis demandé pourquoi ma grand-mère de Pont-de-l'Eure ne donnait jamais signe de vie, ne m'envoyait pas d'étrennes... J'ai interrogé maman l'année de ma première communion (car j'avais pensé que, tout de même, grand-mère Romilly ferait le voyage du Périgord à l'occasion d'un événement qui me semblait si important)... Maman m'a répondu de façon évasive... J'ai bien compris qu'il ne fallait plus lui en parler et que mes deux familles étaient fâchées... Mais on ne me l'a jamais dit en propres termes... Non, je te le répète, mes parents, c'était la gentillesse même, mais aussi le mystère...

- Tu t'es ennuyée avec eux? dit André.

- Ennuyée ? Non... Evidemment, comme tu as pu le voir pendant le dîner, ils ne sont pas très drôles... Ils s'aiment beaucoup... Ils vivent l'un pour l'autre et cela les rend égoïstes... Surtout j'ai l'impression que ma mère éteint mon père. Elle aime le train-train de la vie. Elle n'a aucun besoin de renouvellement... Mon père, s'il avait pu mener une autre vie, aurait été brillant; il a tout lu; il a des idées sur des sujets très divers mais ici, que veux-tu ?... Tiens, en ce moment, sur leur terrasse, veux-tu savoir de quoi ils parlent ? Ma mère dit : « Il faudra couper quelques arbres. Ce n'est pas la peine «d'avoir la plus belle vue du pays pour l'étouffer sous les sycomores. » Mon père répond : « Une voiture vient de s'arrêter en face du bureau de poste de Chardeuil. »

- Pourquoi disent-ils ça?

- Pour rien, pour dire quelque chose, pour sentir une présence... D'ailleurs ce que je te raconte là est très injuste. J'ai eu des parents exquis. J'ai toujours fait ce que je voulais... Dès que mes études ont été achevées, papa m'a donné un cheval... Dans ce pays-ci, cela m'a été précieux.

อย่างไรในตอนที่เป็นเด็ก... มันต้องมีเรื่องวิเศษหลายเรื่องในชีวิตของเธอ เธอไม่ได้ไปมาหาสู่ครอบครัวชาวอเมริกันมือดีของเธอ พวกท่านอธิบายเรื่องนี้ว่าอย่างไรล่ะ”

“ไม่อธิบายอะไรเลย ตั้งแต่เด็ก ฉันเฝ้าถามตัวเองว่าทำไมคุณย่าของฉันที่เมืองปงต์-เดอ-เลอว์ไม่เคยส่งสัญญาณให้รู้เลยว่ายังมีตัวตนอยู่ ท่านไม่เคยส่งของขวัญวันคริสต์มาสให้ฉัน... ฉันถามแม่ในปีที่มีพิธีการเข้าศาสนาครั้งแรกของฉัน (เพราะฉันคิดว่าไม่ว่าอย่างไร คุณย่าโรมิโยน่าจะเดินทางมายังเปริกอร์ตเนื่องในโอกาสที่ตัวฉันเองเห็นว่าสำคัญยิ่งเช่นนี้)... แม่ตอบอย่างปายเปียง... แล้วฉันก็พอเข้าใจดีว่าไม่ควรพูดถึงเรื่องนี้กับแม่อีก และครอบครัวทั้งสองฝ่ายของฉันคงจิตใจจะไร้อะไรกันอยู่... แต่พวกท่านก็ไม่เคยพูดถึงเรื่องพวกนี้กับฉันจริงๆ เลย... ไม่เคยเลย ฉันขออภัยกับเธออีกครั้ง พ่อกับแม่เป็นคนใจดีทีเดียว แต่ก็มีควมลึกลับอยู่เช่นกัน...”

“เธอเบื่อหน่ายพวกท่านไหม” อ็องเดรกล่าว

“เบื่อหน่ายหรือ ไม่หรอก... ก็อย่างที่เธอเห็นตอนเรากินมื้อค่ำกัน พวกท่านค่อนข้างเคร่งเครียด... พ่อกับแม่รักกันมาก... ท่านมีชีวิตอยู่เพื่อกันและกัน ทำให้พวกท่านเห็นแก่ตัว... ฉันนะ รู้สึกว่าแม่ทำให้ชีวิตของพ่อไม่สดใส แม่ชอบกิจกรรมประจำวันของตัวเอง แม่ไม่ต้องการอะไรใหม่ๆ ส่วนพ่อนะ หากว่าพ่อสามารถใช้ชีวิตอีกแบบได้ ท่านก็คงจะรุ่งโรจน์ไปแล้ว พ่ออ่านมาแล้วทุกอย่าง พ่อมีความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่หลากหลาย แต่ที่นี่ เธอจะไปหวังอะไรได้ล่ะ... นี่ตอนนี้นะ พ่อกับแม่อยู่ที่ระเบียง อยากรู้ไหมท่านคุยอะไรกัน แม่จะบอกว่า <ต้องตัดต้นไม้ออกบ้างนะ จะมีประโยชน์อะไรที่เราจะมีทิวทัศน์ที่สวยงามที่สุดแต่ปล่อยต้นซิคามอร์บดบังไปหมดสิ้น> พ่อก็จะตอบว่า <มีรถคันหนึ่งเพิ่งจะเข้ามาจอดตรงหน้าที่ทำการไปรษณีย์หมู่บ้านซาร์เด>

“ทำไมพวกท่านถึงต้องคุยเรื่องพวกนี้ล่ะ”

“ก็ไม่ทำไมหรอก เพื่อที่จะได้มีอะไรคุยไป เพื่อที่จะได้รู้สึกว่ามีใครอยู่ด้วย... อีกอย่างนะ สิ่งที่คุณเล่าให้เธอฟังนั้นมันไม่ยุติธรรมเลยแหละ ฉันมีพ่อกับแม่ที่แสนดี ฉันได้ทำสิ่งที่ฉันอยากทำ... พ่อเรียนจบ พ่อก็ให้เข้ามาหนึ่งตัว... ในถื่นนั้นนะ เจ้ามันนั่นถือว่าเป็นของมีค่าของฉันเลยทีเดียว”

- Tu montais seule?

- Bien sûr. Chaque matin, je partais avec mes deux chiens... J'entrais chez les paysans qui me racontaient leurs histoires... Ils me connaissent tous... A dix lieues à la ronde, on me crie : « Bonjours, mam'zelle Colette. » Et puis je me suis beaucoup intéressée à la ferme. J'ai fait éclore des poussins, en couveuse artificielle. Figure-toi que je les mettais dans mon cabinet de toilette, pour ne pas oublier de retourner les œufs... Le canard que tu viens de manger, c'était un de mes élèves... J'ai même introduit des cultures ici. Personne n'avait pensé à faire des artichauts à Preyssac. J'ai fini par réussir. Comme je faisais mes écoles d'après des livres, j'ai tâtonné, j'ai eu de grands malheurs, mais j'ai beaucoup appris et je me suis amusée. Cela donne tant de charme à la vie, ces petites occupations naturelles, tu ne trouves pas ?... Regarde, ce rayon de lune sur Chardeuil, est-ce-beau ?

- Je suppose, dit-il, rêveur, que je commettrai beaucoup d'erreurs, moi aussi, avec mon agriculture théorique.

- C'est inévitable... Tu verras; dans ce pays, la vraie difficulté, c'est d'exploiter soi-même. Dès qu'au lieu de louer les terres à des métayers, on veut travailler avec des domestiques, les bestiaux meurent, les arbres ont des maladies... Et puis les paysans ont horreur des nouveautés... Quand tu achèteras des engrais pour eux, ils te diront : « Ça va amener les bêtes. »

- Je ne leur demanderai pas leur avis.

- Tu aurais tort. C'est inouï, ce qu'ils savent par instinct. Tiens, par exemple : il a fait très chaud pendant une semaine; ensuite il pleut tout un jour. Le lendemain je pense naturellement qu'il doit y avoir des champignons dans la forêt et j'y vais... Eh bien, j'y suis seule et il n'y a pas de champignons... Un autre jour, après une simple averse de quelques minutes, les enfants des fermes vont aux champignons et c'est eux qui ont raison : les bois en sont pleins.

“เธอขี้ม้าคนเดียวหรือ”

“แน่นอนสิ ทุกเช้า ฉันจะไปกับหมาอีกสองตัว... ฉันจะเข้าไปในบ้านชาวไร่ พวกเขาเล่าเรื่องของตัวเองให้ฉันฟัง... ทุกคนรู้จักฉัน... ในรัศมี 40 กิโลเมตรรอบๆ เขตนี้ละ ผู้คนจะตะโกนทักทายฉันว่า <สวัสดี คุณหนูโกแล็ตต์> แล้วฉันก็สนใจเรื่องฟาร์มมาก ฉันพักไว้ในตู้พัก ลองนึกภาพดูสิ ฉันเอาไขไก่ไปไว้ในห้องน้ำของฉันเพื่อที่จะได้ไม่ลืมหักไข่... เบ็ดที่เธอเพิ่งกินไปเมื่อสักก็เป็นหนึ่งในบรรดาเบ็ดที่ฉันเลี้ยงขึ้นมาเอง... ฉันยังได้นำการเพาะปลูกเข้ามาอีกนะ ไม่เคยมีใครคิดปลูกอาร์ทิโชคที่เพอร์ซัค แล้วฉันก็ทำสำเร็จมาแล้ว ด้วยเหตุที่ฉันเรียนจากหนังสือ ฉันก็ค้ำหาวิธีเอาเอง ล้มเหลวก็หลายครั้ง แต่ฉันก็ได้เรียนรู้อะไรมากมายและฉันก็สนุกด้วย เจ้างานอดิเรกเล็กๆ น้อยๆ กับธรรมชาติพวกนี้ทำให้ชีวิตมีเสน่ห์มาก เธอไม่คิดอย่างนั้นหรือ... นั่น ดูสิ แสงจันทร์ส่องต้องกระทบหมู่บ้านซาร์เดย สวยไหมล่ะ”

อ็องเดรกล่าวอย่างฝันๆ ว่า “ฉันคิดว่าตัวเองก็คงจะทำพลาดมากเหมือนกันกับทฤษฎีการเกษตรของฉัน”

“มันเลี้ยงไม่ได้... เธอจะเห็นเอง สิ่งที่ยากจริงๆ ในดินแดนแถบนี้คือการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ด้วยตนเอง แทนที่จะปล่อยให้เกษตรกรเช่า แต่พอเราทำงานกับคนงานของเราเอง วัควายก็ล้มตาย ต้นไม้ก็เป็นโรค... แล้วพวกชาวไร่ก็กลัวอะไรใหม่ๆ... เมื่อเธอซื้อปุ๋ยไปให้พวกเขา พวกเขาก็จะบอกว่า <การใส่ปุ๋ยจะทำให้พวกแมลงตามมา>

“ฉันก็จะไม่ขอความเห็นจากพวกเขา”

“คิดผิดแล้ว สิ่งที่พวกเขาไม่รู้โดยสัญชาตญาณนะมันเยี่ยมมาก นี่ละ ตัวอย่างเช่น ตลอดทั้งสัปดาห์อากาศร้อนมาก แล้วในวันต่อมา ฝนก็ตกลงตลอดทั้งวัน วันรุ่งขึ้น แนนอน ฉันคิดว่าต้องมีเห็ดขึ้นอยู่ในป่าแน่ๆ ฉันเลยเข้าป่า... เอ้อ ก็มีฉันอยู่คนเดียว แล้วไม่มีเห็ดสักดอก... พออีกวันหนึ่ง หลังฝนตกหนักแค่มื้อนี้ที่ เด็กๆ ในฟาร์มก็ออกไปเก็บเห็ด แล้วพวกเขาก็คิดถูกจริงๆ ในป่ามีเห็ดเต็มไปหมดเลย”

- Et pourquoi ?

- C'est très compliqué; cela dépend de la lune... Ou tiens encore, quand il y a de l'orage, si les métayers ont des poules qui couvent, ils courent mettre une fourchette d'argent dans le nid. Quelle est leur idée ? On ne sait pas... C'est un fait que les poussins sont sauvés.

- Vraiment ? Oui... Ce n'est pas impossible... Il doit y avoir une raison scientifique que l'on trouvera un jour.

- Tu es comme papa. Il est formidable pour expliquer les choses... Ainsi, le jour des Rogations, les paysans nouent autour des arbres les liens de paille pour que le Ciel les protège contre les bêtes. Il paraît que cela se fait dans le pays depuis mille, deux mille ans... Eh bien, mon père a découvert que c'est une précaution très sage parce que les chenilles, en montant le long de l'arbre, rencontrent cet obstacle et s'y arrêtent de sorte que, plus tard, il n'y a qu'à délier la paille et à la brûler pour détruire les chrysalides. C'est ingénieux, n'est-ce pas?

- Comme vous êtes calés, ton père et toi... tu vas m'être bien utile pour exploiter le Breuilh... Ce ne sera pas une petite affaire.

- Oh! A nous deux, nous y arriverons.

- Cela ne t'effraie pas de vivre à la campagne?

- D'abord, avec toi, rien ne m'effraierent, et en outre j'ai toujours eu le désir de passer ma vie en Périgord... Et puis j'aime tes parents; ils sont bizarres et amusants... Mme de la Guichardie m'a montré une photo de ta mère, au moment de son mariage. Elle était belle... Elle est encore charmante... Seulement elle a douze ans... Je suis obligée de lui parler comme à une petite fille... Oh! ça me rappelle que, la nuit dernière, j'ai fait un rêve tordant... Je voyais ton père, dans le jardin du Breuilh, et tout d'un coup entraient un homme en chapeau haut de forme, une sorte de directeur d'école, suivi de

“ทำไมล่ะ”

“เรื่องมันซับซ้อนมาก มันขึ้นอยู่กับพระจันทร์นะ... หรือนี่อีกหนึ่งความเชื่อนะ เมื่อมีพายุ ถ้าชาวโรมมีไวกาลังฟักไชนะ เขาจะรีบเอาสัมภาระไปวางไว้ในรังของมันเลย ทำอย่างนี้เพื่ออะไรนะเธอ ไม่รู้หรือ... แต่ลูกไวกีรอดชีวิตมาได้จริงๆ”

“จริงหรือ อิมม์... ก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นไปไม่ได้นะ... ต้องมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์สักข้อที่เราจะค้นพบได้ในสักวัน”

“เธอนี้เหมือนพ่อจัง พ่อเป็นคนอธิบายอะไรได้ยอดเยี่ยมมาก... อย่างเช่น ในวันสวดภาวนา พวกชาวไร่จะเอาฟางข้าวมามัดไว้รอบๆ บรรดาต้นไม้เพื่อให้ฟ้าปกป้องคุ้มครองต้นไม้จากสัตว์ต่างๆ ดูเหมือนว่าในแถบนี้ ผู้คนจะทำเช่นนี้กันมาเป็นเวลาพันสองพันปีได้แล้ว... เอ้อ พ่อจะค้นพบว่าการทำเช่นนี้เป็นกรป้องกันที่ฉลาดมากเพราะว่าตอนที่พวกหนอนกำลังไต่ขึ้นต้นไม้มันก็จะเจอสิ่งกีดขวางนั้น แล้วมันก็จะหยุดอยู่ตรงนั้น ต่อมาก็แค่แก้ฟางพวกนั้นออกแล้วเอาไปเผาเพื่อทำลายหนอนผีเสื้อ ยอดมาก จริงไหมล่ะ”

“เก่งทั้งคู่เลย ทั้งเธอและพ่อเธอ... เธอจะทำประโยชน์ให้ฉันอย่างดีที่สุดที่เดียวกับที่ดินที่เบรยท์... มันไม่ใช่งานง่ายๆ หรือคะ”

“โอ้เอ๋ย ถ้าเราสองคนช่วยกัน เราต้องทำได้”

“เธอไม่กลัวหรือที่ต้องใช้ชีวิตในชนบท”

“ก่อนอื่นเลยนะ มีเธออยู่ด้วย ฉันก็ไม่กลัวอะไรเลย แล้วนอกจากนี้ ฉันก็ยังอยากใช้ชีวิตอยู่ในเปริกอร์ด์เสมอมา... แล้วฉันก็รักพ่อแม่ของเธอ พวกท่านเป็นคนแปลกแต่ก็ตลกดี... มาตาม เดอ ลา กิซาร์ดีเคยเอารูปแม่เธอสมัยที่แต่งงานมาให้ฉันดู ท่านสวย... ตอนนั้นก็ยังสวยอยู่... เพียงแต่ท่านทำตัวเหมือนเด็ก 12 ขวบ ฉันจึงต้องคุยกับท่านเหมือนคุยกับเด็กตัวเล็กๆ... อ้อ นี่ทำให้ฉันนึกได้ว่าเมื่อคืนก่อน ฉันฝันพิลึก... ฉันฝันเห็นพ่อของเธอในสวนที่เบรยท์ แล้วทันใดนั้นก็เห็นผู้ชายใส่หมวกทรงสูงท่าทางเหมือนเป็นครุใหญ่เดินเข้ามา

trois cents enfants qui commençaient à saccager les plants de fraisiers... La fureur de ton père m'a réveillée. »

Elle éclata de rire et André l'embrassa. De la terrasse sur laquelle il était assis, Gaston Romilly entendit cet éclat de rire.

« Comme ils rient! dit-il. De quoi peuvent-ils parler?

- De quoi veux-tu que parlent des jeunes gens qui s'aiment ? Ils font des projets d'avenir; ils s'embrassent; tout ça est très bien.

- Oui, évidemment, mais je suis toujours un peu triste en constatant que Colette, avec nous, est plutôt grave, silencieuse, et qu'avec d'autres elle peut rire ainsi.

- C'est peut-être, dit Valentine, que nous sommes très ennuyeux?

- Tu crois ? Tu t'ennuies avec moi ?

- Jamais une minute, dit Valentine sincèrement.

- Tu n'es pas attristée par l'idée que nous allons rester seuls?

- Au contraire, je vais te faire un aveu : j'adore Colette. Eh bien, puisqu'elle va vivre près de nous et que nous ne la perdrons pas, je suis assez contente qu'elle quitte la maison.

- Comment peux-tu dire cela? »

Il y eut un silence. Dans la plaine, deux chiens, dans des villages voisins, se relayaient pour hurler à la lune.

« Ah! J'oubliais, chéri, dit Valentine... Au courrier de ce matin, j'ai eu une lettre de Louis Gontran... Tu sais bien, c'est un fils de Marguerite Henri... Il m'informe que l'aîné de ses sept enfants va rentrer du service militaire et qu'il voudrait l'établir... Il a trouvé, près de Sarlat, une petite imprimerie, mais il faudrait une commandite. Il demande si nous pourrions l'aider.

- Combien ? dit Gaston.

- Trente mille francs.

ตามมาด้วยเด็กๆ อีกสามร้อยคนที่กำลังเริ่มลงมือขุดค้ำแปลงสตรอว์เบอร์รี... แล้วพอเธอก็โมโห เป็นพื้นเป็นไฟทำเอาฉันตกใจตื่น...”

โกแล็ตต์หัวเราะดังลั่น แล้วอ็องเดรก็จูบเธอ เสียงหัวเราะของโกแล็ตต์ดังลั่นไปถึงหูของกัสตง โรมีย์ซึ่งนั่งอยู่ที่ระเบียง

“พวกเด็กๆ หัวเราะร่วนเสีย” เขากล่าว “พวกเขาคุยกันเรื่องอะไรนะ”

“แล้วเธอจะให้หนุ่มสาวที่กำลังรักกันพูดถึงอะไรล่ะ พวกเขาก็คงกำลังวางแผนอนาคต จูบกัน ทุกอย่างนั้นก็ดีมากแล้ว”

“ใช่ แน่نون แต่ฉันรู้สึกเสียใจอยู่นิดๆ เสมอที่เห็นโกแล็ตต์ดูเคร่งขรึมและเงิบๆ ตอนอยู่กับเรา แต่พออยู่กับคนอื่นกลับหัวเราะว่าเริงอย่างนั้น”

“บางที่อาจเป็นเพราะ” วาล็องตินกล่าว “เราก็ทำตัวน่าเบื่อมากไปกระมัง”

“เธอคิดอย่างนั้นหรือ เธอรู้สึกเบื่อเวลาอยู่กับฉันหรือ”

“ไม่เคยเลยแม้แต่นาทีเดียว” วาล็องตินกล่าวอย่างจริงจัง

“เธอไม่เสียใจใช่ไหมเมื่อคิดว่าเราจะต้องอยู่กันเอง”

“ตรงกันข้ามเสียอีก ฉันบอกเธอตามตรงเลยนะ ฉันนะรักโกแล็ตต์ แล้วก็ ในเมื่อลูกจะอยู่ใกล้ๆ เราและเราจะไม่เสียลูกไป ฉันก็พอใจแล้วที่ลูกออกจากบ้านของเราไป”

“เธอพูดอย่างนั้นได้อย่างไร”

ทั้งคู่นิ่งเงียบ ในทุ่ง เจ้าสุนัขสองตัวจากหมู่บ้านข้างๆ กำลังผลัดกันนอนใสดวงจันทร์

“อ้อ ที่รัก ฉันลืมไป” วาล็องตินกล่าว... “เมื่อเช้านี้ ฉันได้รับจดหมายจากหลุยส์ กงทรีอง... เธอรู้ดีนี่ เขาเป็นลูกชายของคุณมาร์เกอริต อ็องรี... เขาบอกมาว่าลูกชายคนโตในบรรดาลูกๆ เจ็ดคนของเขากำลังจะกลับมาบ้านหลังเสร็จสิ้นการเกณฑ์ทหาร และเขาต้องการให้ลูกตั้งตัว... เขาไปเจอโรงพิมพ์เล็กๆ แห่งหนึ่งใกล้ๆ เมืองซาร์ลาต์ แต่เขาต้องการหุ้นส่วน เขาถามว่าเราจะช่วยเขา ได้ไหม”

“เท่าไรล่ะ” กัสตงถาม

“สามหมื่นฟรังก์”

- Ah! non, dit Gaston... Je commence à en avoir assez, moi, des Gontran. Ils vont trop fort, je n'ai pas trente mille francs à jeter par les fenêtres. Le mariage de Colette va coûter assez cher.

- Mais je ne te demande pas du tout de les donner... Je te le dis simplement pour que tu sois au courant, je vais leur répondre que nous ne pouvons pas en ce moment. »

Les pas des jeunes gens se rapprochèrent. Ils s'arrêtèrent près du banc sur lequel étaient assis les Romilly. Soudain une aveuglante lumière éclaira la terrasse.

« Voyez-vous, André ? dit Gaston... Une voiture s'est arrêtée en face du bureau de poste de Chardeuil. En cet endroit précis, les phares visent Preyssac. »

Colette, qui tenait le bras d'André, le serra un peu plus fort. Puis tous quatre se turent. Qu'auraient-ils dit ? Colette et André pensaient que leur vie s'écoulerait calme et unie, dans un domaine campagnard. Gaston rêvait à l'agréable monotonie des dix années qu'il venait de passer. Que de fois il avait, sur cette même terrasse, regardé tourner les étoiles. Dans quelques mois, les constellations de l'hiver se pencheraient au-dessus des collines. Il savait que, quelques minutes plus tard, un peu avant dix heures, un gros hibou passerait, revenant de sa chasse nocturne, et regagnerait son nid dans la tour du pigeonier. Sa plus grande anxiété, celle de la naissance de Colette, était maintenant apaisée par la présence de ce beau garçon. Il prit le bras de Valentine assise à côté de lui sur le banc et, à son tour, le serra tendrement. Un instant plus tard, le hibou passa.

Gaston Romilly se leva, chercha la voiture et ramena le jeune Saviniac au Breuilh. Colette les accompagna et Valentine, qui craignait la fraîcheur de la nuit, monta les attendre dans sa chambre.

“โธ๊ย ไม่นะ” กัสตงกล่าว... “ฉันเริ่มจะรู้สึกเบื่อพวกกงทรองแล้วละ พวกเขาทำเกินไปแล้ว ฉันไม่มีเงินสามหมื่นฟรังก์พอให้ขว้างทิ้งหรอกนะ งานแต่งงานของโกแล็ตต์ก็คงต้องใช้เงินมากอยู่”

“แต่ฉันก็ไม่ได้ขอให้เธอให้เงินพวกเขาเลยนะ... ฉันเพียงแต่บอกให้เธอรู้เอาไว้ ฉันจะตอบพวกเขาไปว่าช่วงนี้เราช่วยเขาไม่ได้”

เสียงฝีเท้าของสองหนุ่มสาวดังใกล้เข้ามา พวกเขามาหยุดอยู่ใกล้ม้านั่งที่พ่อแม่ นั่งอยู่จู่ๆ ก็มีแสงจ้าส่องมาที่ระเบียง

“เห็นไหม อ็องเดร” กัสตงกล่าว... “มีรถยนต์เข้ามาจอดหน้าที่ทำกาไปรษณีย์ ชาร์เดย ถ้าจอดตรงนั้นพอดี ไฟหน้าจะส่องตรงมายังปราสาทเพอร์ซัค”

โกแล็ตต์ซึ่งกำลังจับแขนอ็องเดรอยู่ได้บีบแขนเขาแรงขึ้นเล็กน้อย แล้วทั้งสองก็เงยไป แล้วพวกเขาจะพูดอะไรกันดีละ โกแล็ตต์และอ็องเดรคิดว่าชีวิตของพวกเขาคงดำเนินไปอย่างสงบและกลมเกลียวกันเป็นหนึ่งเดียวในอาณาจักรชนบทแห่งนี้ กัสตงทวนระลึกถึงความจำเจอันน่าพิงพอใจในช่วงเวลาสิบปีที่ผ่านมาในชีวิตเขา เขาเฝ้าดูดวงดาวโคจรหมุนเวียนไปนับครั้งไม่ถ้วน ในอีกสองสามเดือน หมู่ดาวหน้าหนาวจะมาตีวงโค้งอยู่เหนือเนินแห่งนี้ เขารู้ว่าในอีกไม่กี่นาทีก่อนถึงสี่ทุ่มเล็กน้อย จะมีนกฮูกตัวใหญ่ที่กลับจากการล่าเหยื่อในยามค่ำคืนบินผ่านมาเพื่อกลับรังของมัน ซึ่งอยู่ในหอคอยเรือนนกพิราบ ขณะนี้ เขาค่อยคลายความกังวลอันหนักอึ้งเกี่ยวกับชาติกำเนิดของโกแล็ตต์ลงแล้วเพราะมีอ็องเดรหนุ่มหล่ออยู่ที่นี่ เขาจับแขนวาล็องตินซึ่งนั่งอยู่ข้างๆ เขาบนม้านั่ง และบีบแขนหล่อนอย่างนุ่มนวลบ้าง สักครู่ต่อมา นกฮูกก็บินผ่านไป

กัสตง โรมียี่ลุกขึ้น ไปที่รถและพาหนุ่มน้อยชาววินัยกลับไปส่งที่เบรยท์ โกแล็ตต์ตามพวกเขาไป ส่วนวาล็องตินซึ่งกลัวอากาศเย็นในยามค่ำคืนได้ขึ้นไปรอในห้องนอนของหล่อน